

**T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE BİREYSEL
DEĞERLER İLE DEPRESYON ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak TUT

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ILDIRIM ÖZCAN

İSTANBUL - 2021

T.C.
İSTANBUL KENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE BİREYSEL
DEĞERLER İLE DEPRESYON ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Burak TUT

Enstitü Anabilim Dalı : Psikoloji

Enstitü Bilim Dalı : Klinik Psikoloji

“Bu tez 30/07/2021 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Burak TUT

30.07.2021

ÖNSÖZ

Hayatımın her aşamasında desteğini benden hiç esirgemeyen sevgili aileme ve bu tezi yazma sürecimde yanımda olan sayın hocam Dr. Öğr. Üyesi Ezgi Ildırım ÖZCAN'a sonsuz teşekkürler.

Burak TUT

30.0.7.2021

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

KISALTMALAR	i
TABLO LİSTESİ	ii
ŞEKİL LİSTESİ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE BİREYSEL DEĞERLER İLE DEPRESYON ARASINDAKİ İLİŞKİ	5
1.1. Bireysel Değerler	5
1.1.1. Bireysel Değerlerin Oluşumu ve Gelişimi	5
1.1.2. Bireysel Değerlere Kuramsal Yaklaşımlar	6
1.1.2.1. Rokeach Değer Yaklaşımı	6
1.1.2.2. Schwartz Değer Yaklaşımı	7
1.1.3. Bireysel Değerlerin Ölçülmesi	9
1.2. Ebeveynlik Tutumları	10
1.2.1. Baumrind'in Üç Ebeveynlik Tutumu	10
1.2.2. Algılanan Ebeveynlik Tutumları: Şema-odaklı Yaklaşım	12
1.3. Depresyon	13
1.3.1. Depresyonun Tanımı ve Belirtileri	13
1.3.2. Depresyonu Açıklayan Yaklaşımlar	14
1.3.2.1. Biyolojik Kökenli Yaklaşım	14
1.3.2.2. Davranışsal Yaklaşım	15
1.3.2.3. Bağlanma Temelli Yaklaşım	16
1.3.2.4. Şema Odaklı Bilişsel Yaklaşım	17
1.4. Algılanan Ebeveynlik Tutumu ve Bireysel Değerler ile Depresyon Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Geçmiş Araştırmalar	18
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	20
BÖLÜM 2: YÖNTEM	22
2.1. Örneklem	22
2.2. Veri Toplama Araçları	24
2.2.1. Kişisel Bilgi Formu	24

2.2.2. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)	24
2.2.3. Bireysel Değerler Envanteri (BİDE).....	25
2.2.4. Beck Depresyon Envanteri (BDE).....	26
2.3. Veri Toplama Süreci	27
2.4. Verilerin Analizi.....	28
BÖLÜM 3: BULGULAR	29
3.1. Verilerin Düzenlenmesi.....	29
3.2. Ölçek Puanlarının Sosyo-demografik ve Klinik Değişkenlere göre İncelenmesi	31
3.2.1. Cinsiyet	31
3.2.2. İlişki Durumu.....	33
3.2.3. Eğitim Durumu	36
3.2.4. Anne Eğitim Seviyesi	39
3.2.5. Baba Eğitim Seviyesi.....	42
3.2.6. Anne ve Babanın Sağlık Durumu	45
3.2.7. Aylık Gelir	47
3.2.8. Travmatik Olay Geçmişi.....	49
3.2.9. Psikolojik Destek Geçmişi.....	52
3.3. Anne ve Babaya Dair Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Bireysel Değerler Depresyon Arasındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizi Sonuçları	54
3.4. Depresyon Düzeyi ile Anne ve Babaya Dair Algılanan Ebeveynlik Tutumları... 58	
3.5. Anneye ve Babaya dair Algılanan Ebeveynlik Tutumlarının ile Bireysel Değerleri Yordama Gücüne dair Analiz Sonuçları	60
3.5.1. Disiplin ve Sorumluluk.....	60
3.5.2. Güven ve Bağışlama	61
3.5.3. Dürüstlük ve Paylaşım	62
BÖLÜM 4: TARTIŞMA	64
SONUÇ VE ÖNERİLER	75
KAYNAKÇA	77
EKLER	84
ÖZGEÇMİŞ	94

KISALTMALAR

- APA** : Amerikan Psikoloji Derneği
- BDE** : Beck Depresyon Envanteri
- BİDE** : Bireysel Değerler Envanteri
- YEBÖ** : Young Ebeveynlik Ölçeği

TABLO LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdellik Değerleri.....	23
Tablo 2. Katılımcılara Ait Klinik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdellik Değerleri ...	24
Tablo 3. Ölçekler ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri	30
Tablo 4. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-test Analizi Sonuçları.....	32
Tablo 5. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Medeni Duruma Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA sonuçları.....	34
Tablo 6. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Eğitim Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları	37
Tablo 7. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Annenin Eğitim Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları.....	40
Tablo 8. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Babanın Eğitim Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 9. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Ebeveynlerin Sağlık Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile T-test Analizi Sonuçları.....	46
Tablo 10. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Aylık Gelir Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları	48
Tablo 11. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Travma Geçmişine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-test analizi sonuçları.....	50
Tablo 12. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Psikolojik Destek Geçmişine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile T-test Analizi Sonuçları.....	52
Tablo 14. YEBÖ-A ve YEBÖ-B Alt Boyutlarının Depresyon Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-test Analizi Sonuçları.....	59
Tablo 15. Disiplin ve Sorumluluk Alt Boyut Puanlarını Yordayan YEBÖ-A Alt Boyutlarına Dair Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	61

Tablo 16. Güven ve Bağıslama Alt Boyut Puanlarını Yordayan YEBÖ-A ve YEBÖ-B Alt Boyutlarına Dair Çok Yönlü Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları ...	62
Tablo 17. Dürüslük ve Paylaşım Alt Boyut Puanlarını Yordayan YEBÖ-B Alt Boyutlarına Dair Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları	63

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: Değer Tiplerinin Çember İçerisinde Gösterimi.....	8
--	---

ÖZET

İstanbul Kent Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü - Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Algılanan Ebeveynlik Tutumları ve Bireysel Değerler ile Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi
Tezin Yazarı: Burak TUT Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ezgi ILDIRIM ÖZCAN
Kabul Tarihi: 30.07.2021 Sayfa Sayısı: vi (ön kısım) + 83 (tez) + 10 (ek)
Anabilim Dalı: Psikoloji Bilim Dalı: Klinik Psikoloji
<p>Çağımızın en büyük problemlerinden biri olan depresyonla ilişkili olan birçok çevresel faktör olduğu bilinmekle birlikte, depresif semptomlara yol açtığı düşünülen en önemli değişkenlerden biri bireyin algıladığı ebeveynlik tutumlarıdır. Depresif semptomlarla ilişkisi olduğu düşünülen bir diğer değişken ise bireysel değerlerdir. Algılanan Ebeveynlik Tutumları, bireylerin anne-babalarının çocuk yetiştirmedeki sahip oldukları tutumları nasıl algıladıklarını ifade etmektedir. Bireysel Değerler kavramı, bireyin tutum ve davranışları üzerinde büyük bir rol oynayan kalıcı düşünce ve inanç sistemleri olarak tanımlanmaktadır. Olumsuz ebeveyn tutumlarının (cezalandırıcı, küçümseyici/kusur bulucu, kuralcı/kalıplı vb.) depresif semptomlara yol açtığı, bununla birlikte hem olumsuz ebeveyn tutumlarının hem de depresif semptomların bireysel değerlerin (dürüstlük, paylaşım, güven vb.) içselleştirilmesinde ve sürdürülmesinde zorluğa sebep olduğu bilinmektedir. Bu doğrultuda güncel araştırma, bireylerin algıladığı ebeveynlik tutumları ve bireysel değerleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma örnekleme elverişlilik örnekleme yöntemi kullanılarak internet üzerinden ulaşılmış, toplam 516 (410 kadın, 106 erkek) kişi güncel araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma değişkenlerini ölçmek için Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Bireysel Değerler Envanteri (BİDE) ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) kullanılmıştır. Algılanan ebeveynlik tutumları, bireysel değerler ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin yönünü ve düzeyini belirlemek amacıyla Pearson's korelasyon analizi yöntemi, değişkenlerin katılımcıların sosyodemografik ve klinik özelliklerine göre karşılaştırılmasında tek-yönlü varyans analizi (ANOVA) yöntemi ve algılanan ebeveynlik tutumları ile bireysel değerler arasındaki ilişkiyi belirlemek için Çok Yönlü Doğrusal Regresyon Analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma bulguları, bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumlarının depresyon düzeylerine (düşük ve yüksek) göre farklılaştığını; algılanan ebeveynlik tutumlarının (kuralcı/kalıplı, aşırı koruyucu/evhamlı ve duygusal bakımdan yoksun bırakıcı) bireysel değerleri (güven ve bağışlama, dürüstlük ve paylaşım, disiplin ve sorumluluk) anlamlı bir şekilde yordadığını göstermiştir. Araştırma bulguları ilgili literatür ışığında tartışılmış, gelecek araştırmalar için öneriler sunulmuştur.</p>
Anahtar Kelimeler: Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Bireysel Değerler, Depresyon

ABSTRACT

Istanbul Kent University Institute of Education-Abstract of Master's Thesis

Title of Thesis: Examining the Relationship Between Perceived Parenting Styles and Personal Values and Depression	
Author: Burak TUT	Supervisor: Dr. Lecturer Ezgi ILDIRIM ÖZCAN
Date: 30.07.2021	Nu. of Pages: vi (pre text) + 83 (thesis) + 10 (App.)
Department: Psychology Subfield: Clinical Psychology	
<p>Although it is known that there are many environmental factors associated with depression, which is one of the biggest problems of our age, one of the most important variables thought to cause depressive symptoms is the perceived parenting styles. Another variable that is thought to be associated with depressive symptoms is personal values. Perceived Parenting Styles refer to how individuals perceive their parents' attitudes in raising children. The concept of Personal Values is defined as permanent thought and belief systems that play a major role in people's attitudes and behaviors. It is known that negative parental attitudes (punishing, condescending/flawing, normative/forming, etc.) cause depressive symptoms, while both negative parental attitudes and depressive symptoms cause difficulties in internalizing and maintaining personal values (honesty, sharing, trust, etc.). In this direction, the current research aimed to examine the relationship between individuals' perceived parenting styles, personal values , and their depression levels. The sample was reached via the internet using the convenience sampling method, and a total of 516 (410 female, 106 male) people were included in the current study. The Young Parenting Inventory (YPI), Personal Values Inventory (PVI), and Beck Depression Inventory (BDI) were used to measure research variables. Pearson's correlation analysis method to determine the direction and level of the relationship between perceived parenting styles, personal values , and depression level, one-way analysis of variance (ANOVA) method to compare variables according to sociodemographic and clinical characteristics of the participants, and to determine the relationship between perceived parenting styles and personal values Multivariate Linear Regression Analysis method was used. Research findings show that individuals' perceived parenting styles differ according to their depression levels (low and high); showed that perceived parenting styles (prescriptive, overprotective, and emotionally depriving) significantly predicted individual values (trust and forgiveness, honesty and sharing, discipline, and responsibility). The research findings were discussed in the light of the relevant literature, and suggestions for future research were presented.</p>	
Keywords: Perceived Parenting Styles, Personal Values, Depression	

GİRİŞ

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Çağımızın en önemli psikiyatrik problemlerinden biri olan ve dünya genelinde 300 milyondan fazla insanı etkilediği (Dünya Sağlık Örgütü, 2017) bilinen depresyon, çökkün duygudurum, etkinliklerden zevk alamama, huzursuzluk hali gibi psikolojik ve halsizlik, yorgunluk, aşırı uyku ya da uykusuzluk gibi fiziksel semptomlarla karakterize olan bir duygudurum bozukluğudur (American Psychiatric Association, 2013). Bu nedenle depresyonla ilişkili olan değişkenleri anlamak, terapi sürecinde depresif semptomları azaltmaya yönelik kullanılan yöntemleri geliştirebilmek, depresyonla mücadele eden bireyin baş etme becerilerine katkı sağlamak ve bu bireylerin yaşam kalitesini yükseltmek açısından büyük önem taşımaktadır. Depresyona yol açan faktörleri belirleyebilmek çok uzun yıllardır birçok araştırmacının odak noktası olmuştur. Depresyonu açıklayan davranışsal, bilişsel, nörobiyolojik ve şema-odaklı yaklaşımlar da dahil olmak üzere hemen hemen bütün yaklaşımlar erken dönem yaşantılarının önemine vurgu yapmıştır. Bu doğrultuda birçok araştırma yapılmış ve yapılan araştırmalar, depresyonla ilişkili olan biyolojik genetik, nörobiyolojik birçok faktörün yanı sıra çevresel faktörlerin depresyon ile yakından ilişkili olduğunu göstermiştir (Beck, 1976; Cummings ve Cicchetti, 1990; Dahl ve diğerleri, 2000; Pariente, 2007). Depresif belirtiler ile çevresel faktörler arasındaki ilişkinin incelendiği birçok araştırma erken dönem yaşantılarının oldukça önemli olduğunu ve yaşamın erken dönemlerindeki olumsuz deneyimler, travmatik olaylar, olumsuz ebeveyn tutumları, güvensiz bağlanma gibi birçok faktörün bireyleri depresyona karşı savunmasız bir hale getirdiğini göstermiştir (Cummings ve Cicchetti, 1990; Lewinsohn, 1974; Reinecke ve Rogers, 2001).

Güncel araştırmanın değişkenlerinden biri olan *algılanan ebeveynlik tutumlarının* depresif semptomlarla ilişkili olduğu, maladaptif ebeveyn tutumu ile yetişmiş bireylerin daha fazla depresif semptom gösterdiği bilinmektedir (Harris ve Curtin, 2002; McGinn ve diğerleri, 2005; Valiente ve diğerleri, 2014). Yaşamın erken dönemlerinde en yakın ilişkilerin kurulduğu bakım verenlerin (çoğunlukla ebeveynlerin) tutum ve davranışlarının bireyin yaşamı boyunca sürdürdüğü birtakım şemalara yol açtığını ileri süren şema-odaklı yaklaşım (Young ve diğerleri, 2009) ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki tutumlarını tanımlayan on tane ebeveynlik tutumu tanımlamıştır: Kuralcı/Kalıplıyıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı,

Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran ve Cezalandırıcı. Örnek vermek gerekirse, yapılan araştırmalar küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumuyla yetişmiş bireylerin kendinde sürekli bir kusur olduğuna yönelik inançları nedeniyle kendilerini sosyal ortamlardan izole etme eğiliminde olduklarını (Sheffield ve diğerleri, 2005), daha fazla olumsuz benlik algısına sahip olduklarını ve bu uyumsuz şemaların birçok psikolojik problemle sonuçlanabildiğini (Soygüt ve Çakır, 2009) göstermiştir. Bununla birlikte hem ebeveynlik tutumları ile hem de depresyon düzeyi ile ilişkili olan, güncel araştırmada incelenen bir başka değişken ise *bireysel değerler*dir. Bireysel değerler, bir bireyin davranışlarına, tercihlerine ve kararlarına yön veren temel ilkeler olarak tanımlanmaktadır (Rokeach, 1968). Bireysel değerlerin oluşumunda ve tutarlı bir şekilde sürdürülmesinde en büyük etkenin ebeveyn tutumlarının olduğu bilinmektedir. Bireysel değerleri Rokeach (1968) amaçsal ve araçsal değerler olmak üzere iki şekilde sınıflamış, Schwartz (1996) bireysel çıkarları içeren, ortaklaşa çıkarları içeren ve hem bireysel hem ortaklaşa çıkarları içeren değerler olarak üçe ayırmıştır. Bununla birlikte, Roy (2003) *disiplin ve sorumluluk, güven ve bağışlama, dürüstlük ve paylaşım, saygı ve doğruluk ve paylaşım ve saygı* olmak üzere beş değer tanımlamıştır. Bireysel değerler ile ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiyi inceleyen geçmiş araştırmalar, ebeveynler bir davranışa ve davranışın sonuçlarına ilişkin açıklayıcı olduğunda ve çocuğun değerleri edinme sürecinde çocuğa rehberlik ettiğinde, değerlerin içselleştirilme ve sürdürülme ihtimalinin arttığını göstermiştir (Grusec, Goodnow ve Kuczynski, 2000). Erken dönem yaşantılarında bireyin karşılaştığı ebeveyn tutumlarının, bireyin sahip olduğu değerler, sosyal beceriler, özyönetim becerileri, duygu durumu gibi birçok alanda temel belirleyici olduğu düşünülmektedir. Literatürde ebeveynlik tutumları ile bireysel değerler arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların yanı sıra kısıtlı da olsa bireysel değerler ile depresyon düzeyi arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmalar da mevcuttur. Bu doğrultuda yapılan bazı araştırmalar, depresyon düzeyi arttıkça bireysel değerlere atfedilen önemin, bireysel değerlere uyumlu bir yaşam sürdürebilme becerisinin ve başarı, hazcılık gibi birtakım değerlerin azaldığını göstermiştir (Jarden, 2010). Öte yandan, bireysel değerler, algılanan ebeveynlik tutumları ve depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Güncel araştırma, bireysel değerler, algılanan ebeveynlik tutumları ve depresyon arasındaki ilişkiyi incelemeyi ve var olan bu boşluğu doldurarak literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın Yöntemi

Güncel araştırmada ilişkisi belirlenmeyi amaçlanan değişkenler olan; bireysel değerler, algılanan ebeveynlik tutumları ve depresyon değişkenlerini ölçmek amacıyla öncelikle, değişkenler için geliştirilen veya standardize edilen ölçme araçlarının (Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), Bireysel Değerler Envanteri (BİDE) ve Beck Depresyon Envanteri (BDE)) kullanım izni araştırmacılardan elektronik posta yoluyla alınmıştır. Sonraki aşamada ise Şubat-Mayıs 2021 tarihleri arasında, İstanbul'da ikamet etmekte olan 18-56 (M = 23.33, SD = 4.60) yaşları arasındaki 516 (410 kadın, 106 erkek) gönüllü katılımcıya Google Forms aracılığıyla internet üzerinden ulaşılmıştır. Araştırma örnekleme, olasılığa dayalı olmayan örnekleme yöntemlerinden biri olan elverişlilik örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Araştırma verileri toplanırken, Bilgilendirilmiş Onam Formu aracılığıyla katılımcılara araştırmanın amaçları ve araştırma verilerinin yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacağı, her koşulda gizli tutulacağı yazılı olarak bildirilmiş, tüm katılımcılardan araştırmaya gönüllü olarak katıldıklarına dair onay alınmıştır. Araştırmanın uygulanması her bir katılımcı için ortalama 20 dakika sürmüştür.

Araştırma verilerini toplama aşaması tamamlandıktan sonra, verileri analiz etmede kullanılacak yöntemlerin belirlenmesi için kayıp veriler, uç veriler, verilerin normalliği, varyansların homojenliği gibi verinin dağılımını gösteren istatistiksel analizler SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) programında uygulanmıştır. Veriler analiz edilirken öncelikle katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi gibi sosyodemografik değişkenlerin frekans ve dağılım yüzdeleri belirlenmiş, daha sonrasında ise psikometrik ölçümlerin sosyodemografik değişkenlere ve travmatik olay geçmişi, psikolojik destek alma geçmişi gibi klinik değişkenlere göre farklılaşmış farklılaşmadığını belirlemek için Bağımsız Değişkenler t-testi ve tek-yönlü varyans analizi (ANOVA); psikometrik ölçümlerin birbirleriyle olan ilişkilerini incelemek için Pearson's Korelasyon ve Çok Yönlü Doğrusal Regresyon analizleri uygulanmıştır. Uygulanan istatistiksel analizler sonucunda ortaya çıkan bulgular ilgili literatür ışığında tartışılmış, güncel araştırmanın sınırlılıkları belirlenmiş ve gelecek araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Güncel araştırmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. İlk olarak, güncel araştırmada algılanan ebeveynlik tutumlarını ölçmek için kullanılan Young Ebeveynlik Ölçeğinin (YEBÖ) yalnızca demokratik olmayan/olumsuz ebeveynlik tutumlarına duyarlı olması nedeniyle demokratik ebeveyn tutumları ile depresyon ve bireysel değerler arasındaki ilişkiyi inceleme fırsatı bulunamamıştır. Demokratik ve demokratik olmayan ebeveynlik tutumlarının bireysel değerlerle arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide depresyon düzeyinin bir rol oynayıp oynamadığını inceleyen gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır. Araştırmanın temel değişkenlerinden biri olan depresyon düzeyinin klinik olmayan örnekleme ölçülmüş olması araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Depresyon düzeyi ile bireysel değerler ve algılanan ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiye yönelik daha geçerli bulgular elde edilebilmesi için araştırma bulgularının klinik örnekleme tekrar edildiği gelecek çalışmalara ihtiyaç vardır. Güncel araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeri ise bireysel değerleri ölçmede kullanılan Bireysel Değerler Envanterinin (BİDE) alt boyutlarının Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayılarının düşük olmasıdır. Bu değer, BİDE'nin Güven ve Bağışlama Alt Boyutu için düşük ($\alpha=35$) ve Paylaşım ve Sevgi Alt Boyutu için orta ($\alpha=58$) düzeyde bulunmuştur. Bireysel değerlere yönelik alınan ölçümlerinin güvenilirliğinin düşük olması araştırma bulgularının doğru yorumlanabilmesi açısından problem teşkil etmektedir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise verilerin çevrimiçi bir platformda internet üzerinden toplanmış olmasıdır. Katılımcılarla yüz yüze görüşülmemiş olmanın araştırma bulgularının güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etki yaratmış olabileceği düşünülmektedir. COVID-19 pandemisi nedeniyle internet üzerinden toplanan verilere ilişkin bulguların yüz yüze bir şekilde tekrar edildiği gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırma verilerinin bireylerin depresyon düzeylerine ve bireysel değerlerine olumsuz yönde etki edebileceği düşünülen pandemi sürecinde toplanmış olmasıdır. Yaşamın her alanını olumsuz yönde etkileyen pandemi sebebiyle bireylerin depresyon düzeyi artmış ve bireysel değerlere atfettikleri önemin azalmış olabileceği düşünülmektedir. Güncel araştırma bulguları yorumlanırken bu olağanüstü durumun olası etkilerinin göz önünde bulundurulması oldukça önemlidir.

BÖLÜM 1: ALGILANAN EBEVEYN TUTUMLARI VE BİREYSEL DEĞERLER İLE DEPRESYON ARASINDAKİ İLİŞKİ

1.1. Bireysel Değerler

1.1.1. Bireysel Değerlerin Oluşumu ve Gelişimi

Bireylerin davranışlarına, tercihlerine, kararlarına yön veren ve zihinsel süreçler üzerinde önemli rol oynayan temel ilkeler olarak ifade edilen *bireysel değerler*, çok uzun yıllardır üzerinde tartışılan ve kavramsallaştırılmaya çalışılan kompleks bir kavramdır. Rokeach'a göre (1968), her birey birtakım öznel değerlere sahiptir ve bu değerler o bireyin dünyayı, olayları, insanları ve durumları nasıl algıladığını belirlemektedir. Bireysel değerler, toplum içerisinde ortaya çıkmakta, yani her ne kadar bireyin öznel bakış açısını içerse de toplumsal değerler tarafından etkilenmektedir (Çalışkur, 2010). Sahip olunan bu bireysel değerler, nispeten kalıcı ve değişime kapalı olmakla birlikte, uzun vadede değerler sistemine yeni değerler eklenebilmektedir. Bireysel değerler, bir bireyin sosyalleşmeye başladığı, yani yaşamının ilk anlarından itibaren, içinde bulunduğu aile, toplum ve diğer sosyal yapılar tarafından şekillenmekte ve bu değerler bireyin kendi zihinsel süreçlerinde sentezlenerek ortaya o bireye özgü davranışlar ortaya çıkarmaktadır. Belirli bir toplum içinde oluşmuş bireysel değerler o toplumun ve bireylerin karakteristik özelliklerini yansıtmakta, o toplumdaki bireylerin sosyal anlamda belirli bir davranış tutumunun bir diğer davranış tutumuna tercih edilebilirliğini ve bu davranışın kabul edilirliliğini arttırmaktadır (Asan ve diğerleri., 2008).

İnsanın davranışlarını anlamada büyük rol oynadığı düşünülen bu kavram geçmişten günümüze kadar birçok araştırmacı tarafından tanımlanmaya, ölçülmeye ve sınıflanmaya çalışılmıştır. Değerlerle ilgili ilk ölçme çalışmalarını yapan Spranger (1928), bir bireyin altı değer tipinden birine sahip olduğunu ileri sürmüş, Lurie (1937) bu değerleri somut olarak belirlemek için yaptığı çalışmalarda; sosyal, kültür karşıtı, teorik ve dini olmak üzere dört temel değer ve açık fikirlilik, pratiklik ve estetik olmak üzere üç alt değer tanımlamıştır (Roy, 2003: 15).

Son yıllarda en çok kabul gören değerler sınıflaması Rokeach'ın (1968) İnanç Sistemi Teorisidir. Bu yaklaşıma göre değerler, temel olarak amaçsal değerler ve araçsal değerler olarak ikiye ayrılmaktadır (Rokeach, 1968). Bir diğer kabul gören yaklaşım ise Schwartz (1996) tarafından ortaya atılmış, bu yaklaşıma göre değerler; biyolojik

ihtiyaçlar, sosyal etkileşimli ihtiyaçlar ve sosyal kuramsal ihtiyaçlar olmak üzere üç temel gruba ayrılmış ve on farklı değer tanımlanmıştır.

1.1.2. Bireysel Değerlere Kuramsal Yaklaşımlar

1.1.2.1. Rokeach Değer Yaklaşımı

Rokeach'a göre (1973) *değerler*, bir bireyin kişisel veya toplumsal alanlarda, belirli bir davranış tutumunu veya varoluş amacını alternatif davranış tutumlarına tercih etmesi, *değerler sistemi* ise sahip olunan değerlerin öncelik sıralamasına göre düzenlenen ve bireyin davranışlarını ya da inançlarını tutarlı bir şekilde sürdürmesini sağlayan inanç sistemidir. Değerler, bireylerin bilişsel süreçlerine, duygularına ve davranışlarına yön vermekle birlikte, değerler sistemi bireyin yaşamı boyunca sahip olduğu motivasyonu, tercihlerini, amaç ve hedeflerini şekillendirmektedir. Değerler sistemine yeni değerler eklenebilmekte ve bu yeni eklenen değerler öncelik sıralamasına göre değerler sisteminde kendine bir yer bulmaktadır. Bir başka deyişle, sisteme eklenen yeni değerler sonucunda önceki bazı değerlerin önem sırası değişebilmektedir. Değerler sisteminin görece sabit oluşu ve yeni değerler eklendikçe meydana gelen değişim, bireylerin kişiliklerindeki tutarlılığı ve bu tutarlılığa rağmen ortaya çıkan davranışsal değişiklikleri açıklamaktadır (Rokeach, 1973: 5).

Rokeach (1973) değerleri *amaçsal değerler* ve *araçsal değerler* olarak ikiye ayırmaktadır. Amaçsal değerler, başarıya ulaşmak, gerçek dostluğa sahip olmak, rahat bir yaşam, özgürlük ve öz-saygı gibi yaşamın amacına ilişkin genel inançları, araçsal değerler ise bireyin sahip olduğu amaçlara ulaşabilmesi için araç olarak işlev gören, sevecenlik, iyimserlik, hırs, cesaret ve kibarlık gibi tutum ve davranışları içermektedir. Bununla birlikte, Rokeach (1973) amaçsal ve araçsal değerlerin de ikiye ayrıldığını ve bazı değerlerin ben-merkezli (kişisel) ve bazı değerlerin başkaları-merkezli (sosyal) olduğunu ileri sürmektedir. Örneğin, “adalet” başkaları-merkezli bir amaçsal değerken “bilgelik” ben-merkezli bir amaçsal değerdir. Benzer şekilde, “aşk” başkaları-merkezli bir araçsal değerken “dürüstlük” ben-merkezli bir araçsal değerdir.

Rokeach'a göre (1973) değerlerin gelişimi, çocukluk çağından itibaren bir bireyin farklı değerlerin bulunduğu sosyal ortamlarda bulunması ve amaçlarına ulaşmak için hangi araçsal değerleri kullanması gerektiğine karar vermesiyle sonuçlanarak bireyin kendi değerler sistemini oluşturmasını sağlamaktadır. Birey, oluşturduğu bu değerler sistemiyle belirli seçimler yapmakta ve yaptığı seçimlerin sonuçlarına göre değerler

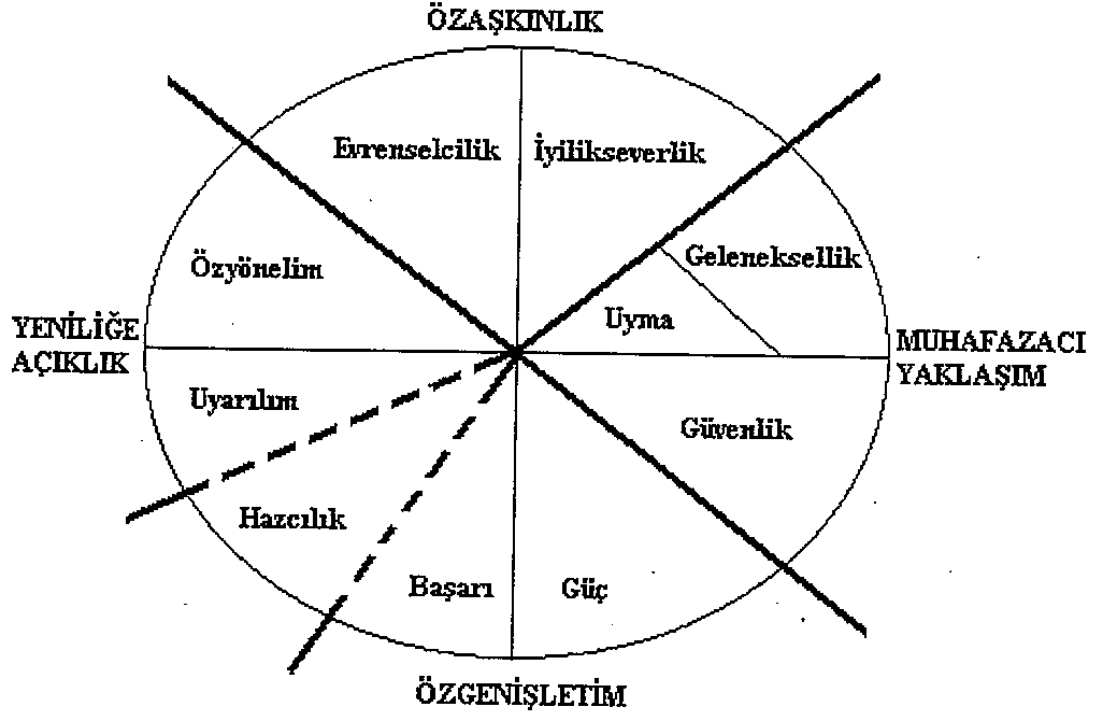
sistemine yeni değerler ekleyebilmekte veya bazı değerlerin önem sırasını değiştirebilmektedir (Rokeach, 1973: 6). Amaçsal ve araçsal değerler, birbirlerinden ayrı olmakla birlikte i içe geçmiş bir Şekilde işlev görmektedirler. Bireyin sergilediği tek bir davranış birden fazla amaca ulaşmak için ortaya koyulabilmekte veya birden fazla araçsal değer bireyi belirli bir amaca ulaştırabilmektedir.

Özetle bireysel değerler, bireyin yaşamı boyunca sürdürdüğü tutarlı kişiliği ve belirli zamanlarda sergilediği farklı davranışları, bu davranışların arkasındaki motivasyonu açıklayan, bireyin duygu, düşünce ve kararlarına yön veren inançların bütünüdür.

1.1.2.2. Schwartz Değer Yaklaşımı

Schwartz (1996) değerleri, biyolojik, sosyal ve sosyal-kurumsal ihtiyaçlarından doğmuş olan, bireysel ve toplumsal konularda bireylere yol gösteren birtakım evrensel ihtiyaçların bilişsel temsili olarak ifade etmektedir. Schwartz ve Bilsky (1987) değer kavramını tanımlarken ve değerleri kategorize ederken hem bireysel hem toplumsal çıkarları içine alan ve birbirine karşıt Şekilde ortaya çıkabilen on değer ve bu değerler için dört temel motivasyon kaynağı belirlemiş, motivasyon kaynaklarını ilişkili değerleri kapsayacak Şekilde konumlandırarak bir çember içerisinde Őematize etmiştir. Değerler emberinde birbirleriyle yakın ilişki içerisinde olan değerler yan yana yer alırken, birbirleriyle zıt düşen değerler daha uzak veya tam karşı kutuplarda olacak Şekilde konumlanmıştır.

Değerler, bireysel çıkarları içeren, ortaklaşa çıkarları içeren ve hem bireysel hem ortaklaşa çıkarları (karma) içeren değerler olmak üzere ayrışmakta; g, hazcılık ve özyönelim gibi değerler bireysel, iyilikseverlik ve geleneksellik değerleri ortaklaşa, evrensellik, dinsellik ve güvenlik değerleri ise karma olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, bu değerleri ve değer alanlarını yöneten, ikili kutuplarda toplamda dört temel motivasyon kaynağı bulunmaktadır: yeniliğe açıklık/muhafazacı yaklaşım ve özaşkınlık/zgenişletim.

Şekil 1: Değer Tiplerinin Çember İçerisinde Gösterimi

Kaynak: Kuşdil, M. E. & Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. **Türk Psikoloji Dergisi**, 45, 59-76.

Yeniliğe açıklık boyutunda, bireyin kendi amaçlarını keşfedebilme, bağımsız olma gibi süreçlerini içeren özyönelim ve heyecan, yenilik, değişim gibi süreçleri içeren uyarılım bulunmaktadır. Yeniliğe açıklık boyutundaki değerler çoğunlukla bireyin özerkliği ve kendi yaşamındaki değişimleri içerdiği için bireysel çıkarılara hizmet ettiği düşünülebilir. Tam tersi kutupta yer alan *muhafazakâr yaklaşım* ise toplumsal çıkarılara hizmet eden güvenlik, uyma ve gelenekselliği içermektedir. Bu üç değer aynı yaklaşım içerisinde yer almakla birlikte, birbirleriyle yakın fakat tamamen aynı olmayan motivasyon kaynaklarına sahiptir (Schwartz, 1996). Örneğin, güvenlik ve uyma değerlerinin ortak noktaları, güvenliği ve dengeyi sağlama, istikrarı koruma, düzenin sürmesini istemedir. Özel olarak ele alındığında ise *güvenlik* değerindeki motivasyon kaynağının toplumsal ve bireysel güvenliği sağlama, *uyma* değerindeki motivasyon kaynağının ise diğerlerinin refahını sağlamak için kendi davranışlarını kontrol altına almak olduğu düşünülmektedir. İkinci boyut daha çok bireylerin kendilerinin ve diğerlerinin davranışlarının toplumsal zeminde nasıl bir yansımasının olacağına ilişkin tutumları içermektedir.

Özaşkınlık yaklaşımı, bireylerin kendi bencil amaçlarından feragat ederek davranışlarını diğer bireylerin ve doğanın huzurunu ve refahını sağlayacak şekilde yeniden düzenlemesini içermekte, evrenselcilik ve iyilikseverlik değerlerini kapsamaktadır. Evrenselcilik, bireyin tanıdığı veya tanımadığı, yakınında bulunmasına gerek olmadan tüm insanların ve doğadaki her canlının refahını ve huzurunu istemeyi ifade eden, bireyi anlayışlı, hoşgörülü ve yardımsever olmaya teşvik eden bir değerdir. Öte yandan iyilikseverlik, bireyin çevresindeki insanlara yönelik olumlu tutumlarıyla sınırlı kalmakta, bireyi yakın çevresindeki kişilerin iyiliğini ve güvenliğini sağlamaya yöneltmektedir. Bu iki değer benzer amaçlara hizmet ettiği için aynı yaklaşım içerisinde yer almaktadır. *Özaşkınlığın* karşı ucundaki *özgenişletim* yaklaşımı, bireyin kendi çıkarları için ortaya koyduğu davranışlara sebep olan değerleri içermekte, başkalarının zararına olsa bile kendi çıkarını koruyacak davranışları ortaya çıkarması konusunda bireyi motive etmektedir. Bireyin kendi çıkarlarını içeren güç, başarı ve hazcılık değerleri bu grupta yer almaktadır. Bu değerler genel olarak bireyin, sosyal statüsünün yüksek olması, toplumdaki kaynaklar ve insanlar üzerinde güç sahibi olması, başarılı ve prestijli olması, hayattan keyif alması gibi motivasyon kaynakları aracılığıyla ortaya çıkmaktadır. Kavramların tanımlarından ve kapsadığı değerlerden de anlaşılacağı üzere bir uçtaki yaklaşıma sahip olan bireylerin karşı uçtaki değerleri benimsemesi ve davranışlarının bu değerlere göre güdülenmesi pek beklenen bir durum değildir. Başka bir deyişle, değerler bireyin hayatında süreklilik gösteren ve görece kalıcı bir özelliğe sahiptir ve birtakım değerleri benimseyen kişilerin o değerlerle yakın ilişki içerisinde bulunan diğer değerleri benimsemesi, daha uzakta veya karşı kutupta kalan değerlere sahip olması muhtemel değildir.

1.1.3. Bireysel Değerlerin Ölçülmesi

Bireysel değerlere farklı kuramsal yaklaşımlar olduğu gibi, bu değerleri ölçmek için birçok ölçme aracı geliştirilmiştir. Bireysel değerleri sistematik bir şekilde ölçen ilk çalışma Allport ve Vernon (1931) tarafından yapılmış, bu çalışmada estetik, siyasi, dini, sosyal, ekonomik ve teorik olmak üzere toplam altı değer tipi ölçülmüştür. İlerleyen zamanlarda değerlerin yapısını işlevsel hale getirmek, bireysel ve sosyal değerleri ölçmek amacıyla Rokeach (1973) tarafından geliştirilen ölçme aracı uzun yıllar boyunca araştırmalarda yaygın olarak kullanılmıştır. Rokeach Değer Anketi (1973) amaçsal değerler (özgürlük, heyecan verici bir yaşam sürme, haz vb.) ve araçsal değerler (dürüstlük, cesaret, vb.) olmak üzere iki farklı alanda toplam 36 tane değeri ölçmektedir.

Rokeach'ın (1973) değerlerin ölçülmesindeki yöntemleri eleştirilmiş, kendi bireysel değerlerini, sezgilerini ve öğrencilerinden aldığı geri bildirimleri kullanması gerekçesiyle geçerliğinin düşük olduğu ve farklı ölçme araçları geliştirilmesi gerektiği ileri sürülmüştür (Braithwaite ve Scott, 1991; Schwartz, 1994). Schwartz (1994) değerleri ölçmek için birden fazla ölçme aracı geliştirmiş, değerleri ölçerken dört farklı motivasyon kaynağının ortaya çıkardığı toplam 10 değer belirlemiştir.

Anderson ve Roy (1996) tarafından başlatılan çalışmada toplam yedi çekirdek değer belirlenmiş, günümüzde ise bireysel değerleri ölçmede yaygın olarak kullanılan bir ölçme aracı olan Bireysel Değerler Envanteri (Roy, 2003) *disiplin ve sorumluluk, güven ve bağışlama, dürüstlük ve paylaşım, saygı ve doğruluk, paylaşım ve saygı* olmak üzere beş farklı değeri ölçmektedir. Güncel araştırmada bireysel değerler Roy'un (2003) bireysel değerler yaklaşımı üzerinden ölçülmüştür.

1.2. Ebeveynlik Tutumları

1.2.1. Baumrind'in Üç Ebeveynlik Tutumu

Ebeveynlik tutumları, ebeveynlerin çocuklarını yetiştirirken kullandıkları birtakım kalıplaşmış davranış tutumlarını ifade eden bir kavramdır. Ebeveynlik tutumlarını etkileyen birçok faktör bulunmakta, ebeveynlerin kendi yetiştirilme tutumları, sahip oldukları değerler ve iletişim becerileri gibi birçok değişken ebeveynlerin çocuk yetiştirmede benimsediği tutumları etkilemektedir (Baumrind, 1968). Kaç farklı ebeveynlik tutumu olduğuna, hangi tutumun çocuk yetiştirmede daha çok tercih edilmesi gerektiğine dair birçok bakış açısı bulunmakla birlikte, çocuğun/yetişkin kişinin algıladığı ebeveyn tutumlarını kavramsallaştıran ve ölçen en önemli model Baumrind'in (1971) üç boyutlu ebeveynlik tutumudur. İlerleyen zamanlarda Baumrind'in (1971) teorisi geliştirilmiş, Maccoby ve Martin (1983) tarafından bu üç ebeveynlik tutumuna bir ebeveynlik tutumu daha eklenmiştir. Modelin son halinde otoriter, yetkili, izin verici ebeveyn tutumları ve izin verici tutumun bir alt türü olan ihmalkâr tutum bulunmaktadır. Baumrind'in (1971) modeli, ebeveynlik tutumlarını oluşturan iki boyutun olduğu, bu boyutların yüksek veya düşük olmasına göre dört farklı ebeveynlik tutumunun ortaya çıktığı düşüncesine dayanmaktadır. İlk boyut ebeveynlerin duyarlılığını, ikinci boyut ise aile yaşantısına ilişkin taleplerini ifade etmektedir. *Duyarlılık* boyutu ebeveynlerin çocuklarına karşı koşulsuz kabul göstermesi, onların eşsiz birey olduğunu kabul etmesi ve bunun sonucunda onlara karşı duyarlı, saygılı, sıcak ve destekleyici davranmasıyla

karakterizedir. *Talepkarlık* boyutunda ebeveynlerin çocuklarından aile yaşantısının nasıl olmasına gerektiğine ilişkin birtakım talepleri bulunmakta, bu şekilde de çocukları üzerinde bir disiplin ve hakimiyet kurmalarıyla sonuçlanmaktadır. Duyarlılık boyutu ailenin çocuğu kabulü ve çocuğa verdiği destekle ilişkilirken, talepkarlık boyutu ailenin uyguladığı sıkı denetim ve kontrol ile ilişkilidir (Steinberg, 2001).

Otoriter ebeveynlik, yüksek talepkarlık ve düşük duyarlılıkla karakterize kontrolcü bir ebeveynlik tutumudur. Otoriter ebeveynler çocukların isteklerine karşı duyarlı değildir ve çocuklarının kendi taleplerine yanıt vermelerini beklerler. Baumrind'e göre bu ebeveynler itaat ve statü odaklıdır ve emirlerine itaat edilmesini beklerler (Baumrind, 1978: 62). Yetkili ebeveynlerin, otoriter ebeveynlerin aksine hem talepkarlık hem duyarlılık düzeyleri yüksektir. Baumrind'e göre (1973) yetkili ebeveynler, çocukları için belirli sınırlar belirler, davranışlarını izlerler fakat müdahaleci ve cezalandırıcı olmak yerine destek vericidirler. Duyarlılık düzeylerinin yüksek olması bu ebeveynlerin çocuklarını sorumlu, işbirlikçi ve yardımsever bir şekilde yetiştirmesini sağlarken, talepkarlık düzeylerinin yüksek olması güçlü ve iddialı olmalarını sağlamaktadır. Baumrind'e göre (1973) izin verici ebeveynlerin talepkarlık düzeyi düşük ve duyarlılık düzeyi yüksektir. İzin verici ebeveynler, çocuklarının rehberliğe ihtiyaç duymadan, bilmeleri gereken her şeyi kendi başlarına öğreneceklerini ve öğrenme süreci gerçekleşikten sonra bu bilgiye yönelik davranacaklarını düşünmektedir (Baumrind, 1978). İzin verici ebeveynler disiplini sağlamak için sevgiyi ve ilgiyi geri çekme, alay etme gibi yöntemler kullanırken, çocuklarının özgürlük taleplerini de kabul etmektedirler. Bu özgürlük talebini kabul etmelerine ve hoşgörüle karşılamalarına rağmen bu konuda çocuklarına rehberlik etme girişiminde bulunmazlar.

Geçmiş araştırmalar, otoriter ebeveynlik tutumuyla yetiştirilmiş bireylerin, daha düşük özgüvene sahip olduklarını, sosyal becerilerinin daha zayıf olduğunu, okul başarılarının ve akran uyumunun düşük olduğunu ve daha fazla psikolojik problem yaşadıklarını göstermiştir (Lamborn ve diğerleri, 1991; Miller ve diğerleri, 1993; Shumow ve diğerleri, 1998). Öte yandan, yetkili ebeveynlik tutumuyla yetiştirilmiş bireylerin, öz-yeterlilik, öz-düzenleme ve sosyal uyum düzeylerinin daha yüksek, psikolojik ve davranışsal problemlerinin daha az olduğu görülmektedir (Grolnick ve Ryan, 1989).

1.2.2. Algılanan Ebeveynlik Tutumları: Şema-odaklı Yaklaşım

Algılanan ebeveynlik tutumu kavramı Young ve arkadaşları (2009) tarafından geliştirilen bir kavramdır. Young'a göre (2009) erken dönemde maruz kalınan ebeveynlik tutumları, bireylerin gelişiminde oldukça büyük bir rol oynamakta, bir bireyin yetişkinlik döneminde sağlıklı ve uyumlu olabilmesi için birtakım duygusal ihtiyaçlarının çocukluk döneminde karşılanmış olması gerekmektedir. Bowlby'e göre (1973) bir bireyin erken dönem çocukluk yaşantıları dünyaya ilişkin algılarını, tutumlarını ve düşüncelerini oluşturduğu için bu dönemde oluşan şemalar bireyin hayatı boyunca sürdürülmektedir ve bu şemaların oluşumunda rol oynayan en önemli faktör ebeveyn tutumudur. Bu şemaların oluşumunda, akran ilişkileri, okul, diğer sosyal çevre gibi diğer faktörler de rol oynamakla birlikte bu faktörlerin etkisi ebeveynle ilişkiler kadar güçlü değildir (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008; Young, 2009).

Young'a göre (2009) Kuralcı/Kalıplayıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran ve Cezalandırıcı olmak üzere on ebeveynlik tutumu bulunmaktadır. Bu farklı ebeveynlik tutumlarından kaynaklanan farklı davranış örüntüleri, bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarını oluşturmakta ve ileriki yaşantılarında, diğerleriyle ilişkilerinde aktive olan bu şemalar bireylerin yaşamını olumsuz etkilemekte, çevresindeki kişilerle ebeveynleri ile kurduklarına benzer bir iletişim tutumu ortaya çıkarmaktadır (Muris, 2006). Bir başka deyişle, birtakım olumsuz ebeveynlik tutumları (küçümseyici, istismar edici vb.) çocuğun temel duygusal ihtiyaçlarının karşılanmamasına ve çocuğun kendisine yönelik olumsuz inançlar geliştirmesine sebep olmaktadır (Soygüt ve Çakır, 2009). Örneğin, çocukluk döneminde ebeveyni tarafından küçümseyici/kusur bulucu bir tutuma maruz kalmış bir birey, yetişkinlik döneminde kendinde sürekli kusur arayan, suçlu hissedilen bir birey haline gelebilmektedir. Kendinde sürekli eksiklik arayan bu birey kusurlu olduğuna dair katı inancı sebebiyle, kendini sosyal ortamlardan izole etmeye, reddedilme korkusuyla yeni bir girişimde bulunmamaya ve sürekli kaçınma davranışı sergileme yönelebilmektedir (Sheffield ve diğerleri, 2005). Erken dönemde sürekli eleştiriye, küçümsemeye maruz kalmış olan bireyin bu uyumsuz şeması, aksi kanıtlanmadığı sürece hayatı boyunca sürdürülmeye devam edebilmekte ve birçok psikolojik problemle sonuçlanabilmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009). Yapılan araştırmalar, demokratik tutum gibi olumlu ebeveynlik

tutumlarının daha olumlu bir benlik algısı ve daha olumlu duygusal gelişim gösterme ile ilişkiliyken, aşırı izin verici ve otoriter ebeveynlik tutumlarının olumsuz benlik algısıyla ilişkili olduğunu, sömürücü/istismar edici ebeveynlik tutumunun ise yüksek depresyon düzeyiyle ilişkili olduğunu göstermiştir (McClun ve Merrell, 1998 McGinn ve diğerleri, 2005). Çocukluk döneminde fiziksel/duygusal istismara uğramış ve otoriter/baskıcı tutumla yetişmiş bireylerin sosyal becerileri düşükken, depresyon ve kaygı düzeyleri yüksektir (Miller ve diğerleri, 1993). Benzer şekilde, Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu'nun (2008) araştırması, küçümseyici/kusur bulucu, kuralcı/kalıplı, aşırı koruyucu/evhamlı, kötümser/endişeli tutumların daha yüksek depresyon düzeyiyle ilişkili olduğunu göstermiştir.

1.3. Depresyon

1.3.1. Depresyonun Tanımı ve Belirtileri

Depresyon, çökkün duygudurum, aktivitelerden zevk alamama (anhedoni), huzursuzluk gibi psikolojik ve halsizlik, yorgunluk, aşırı uyuma ya da hiç uyuyamama gibi fiziksel semptomlarla karakterize olan psikiyatrik bir bozukluktur. Dünya Sağlık Örgütü'ne göre (2017), depresyon tüm dünyada 300 milyondan fazla insanı etkilemekte ve bu bozukluk yüksek intihar riski taşımaktadır. Depresyonun birden fazla türü (minör depresif bozukluk, distimik bozukluk ve mevsimsel depresif bozukluk vb.) olmakla birlikte en yaygın olarak görülen türü majör depresif bozukluktur.

Amerikan Psikoloji Derneği'ne göre (APA, 2013) bir kişiye majör depresyon tanısı konabilmesi için aşağıdaki semptomlar taranmalıdır:

- İki hafta boyunca süren çökkün duygudurum ve etkinliklere karşı ilgi kaybı/ zevk alamama,
- Azalmış veya artmış uyku,
- Ajitasyon veya yavaşlamış hareket,
- Enerji kaybı,
- Değersizlik ve suçluluk duygusu,
- Düşünme, karar verme ve konsantrasyonda güçlük,
- Ölüm veya öz kıyım düşünceleri, niyeti/planı,

Bireye depresyon tanısı konulması için bu belirtilerin en az 2 haftadır sürüyor olması ve bu alanların en az beşinde işlev kaybı görülmesi gerekmektedir. Bununla

birlikte, semptomlar herhangi başka psikolojik veya fiziksel hastalıkla daha iyi açıklanamamaktadır (APA, 2013).

1.3.2. Depresyonu Açıklayan Yaklaşımlar

Depresyon tanısının konması için gerekli olan semptomların üzerinde bir fikir birliği sağlanmış olmakla birlikte (APA, 2013), depresyonun türünün ve şiddetinin bireyler arası farklılık göstermesi ve benzer olumsuz yaşam olaylarına maruz kalmış farklı bireylerin tamamında ortaya çıkmaması nedeniyle bireyi depresyona karşı savunmasız veya dayanıklı hale getiren faktörlerin belirlenmesi oldukça önemli bir hale gelmiştir (England ve Sim, 2009). Depresyonun etiyojisine yönelik hem biyolojik hem psikolojik kökenli birçok farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bu bölümde depresyonu açıklayan temel yaklaşımlar ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

1.3.2.1. Biyolojik Kökenli Yaklaşım

Biyolojik yaklaşıma göre depresyon, birçok farklı biyolojik mekanizmada ortaya çıkan değişimle ilişkilidir. Bunlardan ilki, uyku, öğrenme, bellek, sosyal öğrenme gibi süreçlerin yanı sıra birçok psikopatoloji ile ilişkilendirilen serotonerjik mekanizmalardaki değişimdir (Nique ve diğerleri, 2014). Serotonin özellikle yaşamın erken dönemlerinde nöroplastisiteyi geliştiren bir nörotransmitter olmakla birlikte hem serotonerjik mekanizmalarda hem de bu mekanizmaların modüle ettiği nöroplastisitede ortaya çıkan bir işlev kaybı depresif semptomlarla ilişkilendirilmektedir. Depresyonla ilişkilendirilen bir diğer biyolojik mekanizma ise endokrin sistemdir. Ergenlikle birlikte salınımı artan kortizol, büyüme hormonu, melatonin ve prolaktin gibi hormonların depresyonla ilişkili olabileceği, ergenlikten sonra depresyon insidiansı da arttığı için yüksek kortizol seviyesi veya azalmış büyüme hormonu gibi endokrin sistem değişikliklerinin önemli olduğu düşünülmektedir (Dahl ve diğerleri, 2000; Reinecke ve Simons, 2005; Ryan ve diğerleri, 1994).

Son yıllarda yapılan çalışmalar, depresyonla ilişkili olabilecek bir diğer mekanizmanın hipotalamik-hipofiz-adrenal (HPA) aksisinde ortaya çıkan iltihaplanma ve yüksek aktivasyonun depresyonla ilişkili olabileceğini göstermiştir (Pariante, 2007). Özellikle yaşamın erken dönemlerinde sürekli ve yoğun bir strese maruz kalmış olmanın HPA aksisinde aşırı bir aktivasyon meydana getirdiği ve sürekli salgılanan kortizolun, amigdalanın aşırı aktivasyonuna neden olurken hipokampus hacminde azalmaya yol açtığı, bunun sonucunda ise depresif semptomların ortaya çıkabileceği düşünülmektedir

(Dean ve Keshavan, 2017). Bununla birlikte, yapılan genetik çalışmaları depresyonda rol oynayabilecek bazı aday genlerin olduğu, örneğin 5-HTTLPR geninde ortaya çıkan tek nükleotid polimorfizminin (s-s allel) serotonin ekspresyonunda bir azalma meydana getirerek bu polimorfizme sahip kişileri depresyona karşı daha savunmasız bir hale getirebileceğini göstermektedir (Caspi ve diğerleri, 2010).

Depresyonu biyolojik faktörler çerçevesinden açıklayan tüm kuramlar, erken dönem yaşantılarına, bu dönemde maruz kalınan stres verici ve olumsuz yaşam olaylarının biyolojik mekanizmaların işleyişinde birtakım bozulmalar ortaya çıkararak depresif semptomlara yol açabileceğine dikkat çekmektedir. Bununla birlikte, sosyal desteğin nöral sistemlerin aktivitesini değiştirebileceği, serotonin seviyesinin artmasına yardımcı olacağı ve bunun sonucunda da depresif semptomların azalacağı, bireyde fiziksel, duygusal ve davranışsal değişimler meydana gelebileceği düşünülmektedir (Branchi, 2001).

1.3.2.2. Davranışsal Yaklaşım

Bu yaklaşıma göre depresyon, önceden pekiştirilmiş olan davranışların artık pekiştirilmiyor olması, kaçınma davranışının artması, pozitif pekiştireçlerin ortadan kalkması gibi sebeplerden kaynaklanmaktadır (Ferster, 1966; Lewinsohn, 1989; Skinner, 1953). Davranışsal yaklaşım, depresyonun uyarıcı-tepki ya da uyarıcı-uyarıcı arasındaki ilişkilerin öğrenilmesinin bir sonucu olduğunu, erken dönemde öğrenilen bu yaşantıların bireyin yetişkinlikteki davranış tutumlarını, dolayısıyla duygu ve düşüncelerini etkileyeceğini ileri sürmektedir.

Lewinsohn'a göre (1974) çocuğun erken dönemlerde ağlama, bağırma gibi davranışları bakım verenleri tarafından pekiştirilmekte ve sosyal çevresinden çok ilgi görmektedir. İlerleyen zamanlarda bu davranışların artık pekiştirilmiyor olması, ebeveynlerin çocuğun olumsuz davranışlarına olan yanıtlarının azalması, hatta bu davranışlara ilişkin kaçınma davranışları sergilemesi çocukta depresif semptomlara yol açmaktadır (Lewinsohn, 1989). Bir başka deyişle, depresyon aslında bireyin erken dönemde kendisi ve çevresindeki arasındaki ilişkiye yönelik öğrenme yaşantılarının bir sonucudur. Erken dönemde öğrenilen bu davranışsal yaşantılar, bireyin yetişkinlik döneminde geçmiştekine benzer durumlarla ortaya çıkabilmekte, davranışta meydana gelen bu değişimler bireyin duygu ve düşüncelerini olumsuz yönde etkilemektedir.

1.3.2.3. Bağlanma Temelli Yaklaşım

İlk olarak Bowlby (1976) tarafından ortaya atılan bağlanma kuramı, erken dönemde ebeveynlerle/bakım verenle kurulan ilişkinin kalitesinin, bireyin yaşamı boyunca kullanacağı zihinsel temsilleri/şemaların gelişimine katkıda bulunduğunu ileri sürmektedir. Bowlby'e göre (1976) bakım veren kişinin, sıcaklığı, tutarlılığı, ilgisi ve duyarlılığı bireyin başkalarıyla kurulan ilişkiye yönelik ilk zihinsel temsilleri oluşturmakta ve bireyin gelecekteki ilişkilerinde bu zihinsel temsiller kullanılmaktadır. Bowlby'nin kuramında yetişkinlik döneminde ortaya çıkan birçok psikolojik ve davranışsal problemin erken dönemde güvensiz bağlanmadan kaynaklandığı, depresyonun da güvensiz bağlanmanın bir sonucu olduğu ileri sürülmektedir. *Güvensiz bağlanma* kavramı, erken dönemde çocuğun güvenlik ve bakım ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığı, bakım verenin tutarsız bir ilgi ve davranış örüntüsüyle karakterize olan bağlanma tutumunu ifade etmektedir. Çocukluğunda güvenlik ve bakım ihtiyacı yeterince karşılanmamış bireylerde, güvensiz bağlanmanın izleri yetişkinlik döneminde de devam eder ve bu nedenle güvensiz bağlanmış bireyler depresyona karşı daha savunmasız olurlar (Cummings ve Cicchetti, 1990).

Depresyon ve bağlanma arasındaki ilişkiyi inceleyen Blatt (2004), depresyonun doğasını ve ortaya çıkmasında rol oynayan temel faktörleri belirlemek için yaptığı detaylı araştırmaların sonucunda depresyonun kökenine göre iki farklı şekilde ortaya çıktığını ileri sürmüştür. Bunlardan ilki, başkalarına bağımlılıktan kaynaklanan, yalnızlık duygusuyla ve terk edilme korkusuyla ortaya analitik depresyon, ikincisi ise başarısızlık ve değersizlik duygularından kaynaklanan içedönük depresyondur.

Bununla birlikte depresyon ve bağlanma arasındaki ilişkiye bireyin sahip olduğu uyumsuz şemaların aracılık ettiği düşünölmektedir. Bir başka deyişle, güvensiz bağlanma yaşantısı olan bireylerin erken dönem uyumsuz şemaları daha fazladır ve bu bireyler güvenli bağlanan bireylere göre daha fazla bozulmuş şema alanı ve depresif semptom göstermektedir (Reinecke ve Rogers, 2001). Yapılan araştırmalar, erken dönemde ortaya çıkan travmatik yaşantıların ve stres verici yaşam olaylarının depresyona yol açabileceğini göstermektedir. Birçok araştırmacıya göre güvensiz bağlanma da bir travmatik deneyim olarak işlev görerek depresyona yol açabilmektedir (Katon, Sullivan ve Walker 2001).

1.3.2.4. Şema Odaklı Bilişsel Yaklaşım

Beck'in (1976) bilişsel yaklaşımına göre, erken dönemde yaşanan olumsuz deneyimler, kendimizi, diğerlerini ve dünyayı olumsuz bir şekilde algılamamıza yol açan uyumsuz şemaların oluşmasına yol açmaktadır. Erken dönemde edinilen bu uyumsuz şemalar, yaşamın ilerleyen dönemlerinde ortaya çıkan olumsuz bir yaşam olayıyla tekrar aktive olmakta ve işlevsel olmayan birtakım düşünceleri, olumsuz otomatik düşünceleri, bilişsel çarpıtmaları ve bilişsel hataları meydana getirmektedir.

Beck (1976) erken dönem uyumsuz şemaları, belirli durumların yorumlanmasında kavramsal bir çerçeve sağlayan kalıcı/kararlı bilişsel kalıplar olarak tanımlamaktadır. Bilişsel şemalar, insanların yaşamı boyunca yaşadığı deneyimleri anlamlandırmak ve kategorize etmek için kullanılan işlevsel örüntüler olarak tanımlanırken, erken dönem uyumsuz şemalar işlevsel değildir. Erken dönem uyumsuz şemalar, bu şemaları ortaya çıkaran durumlara, uyarılara ve kişilere benzer bir deneyim ortaya çıkmadığı sürece aktive olmazken, benzer bir stresörle karşılaşıldığında aktive olmaktadır. Erken dönem uyumsuz şemalar, sonradan edinilen işlevsel şemalara göre daha kalıcı ve canlı şemalardan daha güçlü oldukları için uyarılmaları daha kolaydır (Beck, 1976: 286). Bir stresörün varlığında aktive olan uyumsuz şemalar, bilişsel çarpıtmalarla sonuçlanarak depresif semptomlara neden olabilmektedir. Bilişsel çarpıtmalar, bir olayın olumsuz yönlerine odaklanarak, o olayın kendi özelliklerine uyan bir şema yerine sahip olunan uyumsuz şemayı olaya uyumlu hale getirerek ortaya çıkarılan hatalı/işlevsel olmayan düşünceleri ifade etmektedir. Bilişsel çarpıtmalardan bazıları aşırı genelleme, pozitif görmezden gelme, mental filtreden geçirme, etiketleme, kişiselleştirme ve sonuca atlamadır (Beck, 1976). Bilişsel çarpıtmaların otomatik bir şekilde ortaya çıktığı, bireyin kendi kontrolünün bu düşünceler üzerinde sınırlı olduğu ve bu nedenle de bilişsel çarpıtma yapan kişilerin olumsuz yaşam olaylarına karşı daha savunmasız, depresyona daha açık oldukları düşünülmektedir (Beck, 1976; Freedman). Hawke ve Provencher (2011) tarafından yapılan derleme araştırmada, şema terapinin duygudurum ve kaygı bozukluklarında etkili bir yöntem olduğu sonucuna ulaşılmış, bu nedenle erken dönem uyumsuz şemaların depresif semptomlarla ilişkili olduğu ileri sürülmüştür. Benzer şekilde, tüm şema alanlarının depresif belirtilerle anlamlı bir ilişkisi olduğu, şema alanlarından bozulmuş sınırlar ve istenmezlik alanları majör depresif bozukluğu anlamlı bir şekilde yordadığı gösterilmiştir (Halvorsen ve diğerleri, 2009).

Erken dönem uyumsuz şemaların oluşumunda en önemli faktörün ebeveynlik tutumu olduğu bilinmektedir. Yapılan bir araştırma, annenin ebeveynlik tutumu aşırı izin verici/sınırsız, aşırı koruyucu/evhamlı, babanın ebeveynlik tutumu küçümseyici/kusur bulucu olan bireylerin kopukluk/reddedilmişlik şemasını geliştirme ihtimalinin ve zedelenmiş özerklik şema alanındaki şemaların gelişiminin daha fazla olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, kuralcı/kalıplayıcı ve küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumları arttıkça aşırı tetikte olma şema alanındaki şemaların gelişme oranı artmaktadır (Çolakoğlu, 2012).

1.4. Algılanan Ebeveynlik Tutumu ve Bireysel Değerler ile Depresyon Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Geçmiş Araştırmalar

Depresyon günümüzde oldukça yaygın olarak görülen ve bireylerin günlük yaşamını, işlevselliğini olumsuz bir şekilde etkileyen hatta öz kırım ile sonuçlanabilen ciddi bir psikiyatrik bozukluk haline gelmiştir. Depresyonun bireylerin yaşamını bu denli etkilemesi, depresyona sebep olabilecek faktörlerin anlaşılmasını zorunlu bir hale getirmiştir. Depresyonun doğası ve ortaya çıkış sebebi, biyolojik, davranışsal, sosyokültürel, bilişsel ve psikanalitik yaklaşımlardan açıklanmaya çalışılmış ve bu farklı yaklaşımların ortaklaştığı nokta erken dönem çocukluk yaşantılarının önemine ilişkindir. Gerek biyolojik temelli gerek psikolojik temelli yaklaşımlar, depresyonun ortaya çıkmasında, bireyin yaşamının erken döneminde maruz kaldığı olumsuz yaşam olaylarına vurgu yapmıştır (Beck, 1976; Cummings ve Cicchetti, 1990; Dahl ve diğerleri, 2000; Reinecke ve Simons, 2005). Depresyonla ilişkili olduğu düşünülen bir diğer değişkenin ise sahip olunan bireysel değerler olduğu, depresyon düzeyi yüksek olan bireylerin değerleri içselleştirmede, yaşamına entegre etmekte daha çok zorluk yaşadığı düşünülmektedir (Jarden, 2010).

Değerlerin gelişiminde içinde bulunulan kültür, aile ve sosyal çevrenin çok önemli bir rol oynadığının bilinmesi, bu alanda çalışan araştırmacılar tarafından ebeveyn tutumları ile bireylerin benimsediği değerler arasındaki ilişkiyi incelemeye yöneltmiştir. Sahip olunan bireysel değerlerin oluşumunun aile ortamında başladığı, bu değerlerin içselleştirilmesinin ve sürdürülmesinin ebeveynlik tutumlarına göre farklılaştığı ileri sürülmektedir (Maccoby, 2007). Değerlerin içselleştirilmesinde ve sürdürülmesinde, ebeveynin duyarlılığı ve sıcaklığının anahtar bir rolü olduğu, olumlu bir ebeveyn-çocuk iletişiminin (ör. yetkili ebeveynlik tutumu) çocuğun ebeveynlerinin taleplerine uyma

olasılığını ve onları rol-model alma olasılığını arttırdığı düşünülmektedir (Niemiec ve diğerleri, 2006; Schonpflug, 2001). Yapılan araştırmalar, bu görüşü destekler nitelikte bulgular vermiş, ılımlı ve demokratik ebeveynlik tutumlarının değerlerin içselleştirilmesine katkı sağladığı görülmüştür (Knafo ve Schwartz, 2003; Martinez ve Garcia, 2007). Otoriter ebeveynlik tutumuyla yetiştirilen çocuklarda bir eylemin doğru veya etik olmasındansa itaat unsuruna uyumlu olması daha önemli olduğu için bu ebeveynlik tutumuyla yetiştirilen bireylerin değerleri içselleştirmede problem yaşadıkları, ebeveynin aşırı psikolojik kontrolü sebebiyle sosyal çevrelerinde bulunan dışsal değerlere daha çok yöneldikleri düşünülmektedir (Kasser ve diğerleri, 1995). Yapılan araştırmalar, otoriter tutumun bireylerdeki güç, başarı gibi dışsal değerleri yordarken, yetkili tutumun arkadaşlık, yardımcı olma gibi içsel değerleri yordadığını göstermektedir (Kasser ve diğerleri, 1995). Bir diğer araştırma, müsamahakâr ve otoriter ailelerden gelen gençlerin, evrenselcilik, yardımseverlik, güvenlik ve uygunluk değerlerine ihmalkâr ve otoriter ailelerden gelen gençlere kıyasla daha fazla önem verdiklerini göstermiştir (Martinez ve diğerleri, 2020).

Bununla birlikte, bazı olumsuz ebeveynlik (otoriter, baskıcı, küçük düşürücü, ihmalkâr) tutumlarının duygu durum bozuklarıyla ilişkili olduğu (McGinn ve diğerleri, 2005; Heffner Eifert ve Parker, 2003) maladaptif ebeveynlik tutumu ile yetiştirilen bireylerin depresyona karşı daha savunmasız olduğu (Harris ve Curtain, 2002; Valiente ve diğerleri, 2014) ileri sürülmektedir. Üniversite öğrencilerinde erken dönem uyumsuz şemalar, maladaptif ebeveynlik tutumları ve depresif semptomları inceleyen bir araştırma, duygusal olarak yoksun bırakıcı, küçümseyici ve aşırı korumacı ebeveynlik tutumlarının yüksek depresyon düzeyiyle orta düzeyde pozitif yönde ilişkili olduğunu göstermiş, araştırmacılar maladaptif ebeveynlik tutumları ile depresyon düzeyi arasındaki ilişkinin erken dönem uyumsuz şemalar tarafından modere edildiğini ve depresif semptomları azaltmada şema-odaklı terapi yöntemlerinin etkili olabileceğini ileri sürmüştür (Haugh, Miceli ve DeLorme, 2016). Benzer şekilde, Lumley ve Harkness (2007) çocukluk dönemi olumsuz yaşantıları ile anhedoni semptomları arasındaki ilişkinin kayıp/değersizlik şeması tarafından modere edildiğini, bu şemaya sahip bireylerin daha fazla anhedoni semptomu gösterdiğini rapor etmiştir. Üniversite öğrencileriyle yapılan geçmiş bir araştırma, depresyon düzeyinin kararlı ebeveyn tutumu ile ilişkisinin orta düzeyde negatif yönde, otoriter ebeveyn tutumu ve izin verici ebeveyn

tutumu ile pozitif yönde olduğunu, maladaptif ebeveyn tutumları arttıkça depresyon düzeyinin arttığını göstermiştir (Ebrahimi ve diğerleri, 2017).

Bireysel değerlerin oluşumunda ebeveynlik tutumlarının önemli bir rol oynaması, algılanan ebeveynlik tutumları ve depresif semptomlar arasındaki ilişki düşünüldüğünde, bireysel değerler ve psikopatolojiler arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bireysel değerler ve depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir araştırma, şaşırtıcı bir biçimde, depresyon düzeyi arttıkça eşitlik değerinin azaldığını ve haz değerinin arttığını göstermiştir (Lester, 1993). Öte yandan depresif-depresif olmayan katılımcıların bireysel değerlerini inceleyen başka bir araştırma, depresif grubun cömertlik ve başarı değerlerinin depresif olmayan gruba göre daha düşük düzeyde olduğunu, depresyon düzeyi arttıkça özyönetim ($r=-.19$, $p<.01$), hazcılık ($r=-.10$, $p<.01$) ve uyarılma ($r=-.14$, $p<.01$) değerlerinin azaldığını, sahip olunan değerleri bilmeye ve bu değerlere uyumlu bir yaşam sürmeye atfedilen önemin azaldığını göstermektedir (Jarden, 2010). Benzer şekilde, Stranger ve meslektaşları (2007) tarafından yapılan bir araştırma, depresyon düzeyi arttıkça hedonizm ($r=-.20$, $p<.001$) değerinin ve başarı ($r=-.14$, $p<.01$) değerinin azaldığını, depresyon düzeyi yüksek olan bireylerin değerleri içselleştirmede daha fazla problem yaşadıkları, farklı hedefler ve değerlere ilişkin daha fazla tutarsızlığa sahip oldukları görülmektedir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

Güncel araştırmanın hipotezleri şu şekildedir:

Hipotez 1: Bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumları, bireysel değerleri ve depresyon düzeyleri sosyodemografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, eğitim, ilişki durumu, ebeveyn sağlık durumu, aylık gelir düzeyi, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi) ve klinik özelliklerine (travmatik olay geçmişi ve psikolojik destek alma geçmişi) göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 2: Bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve bireysel değerleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 3: Bireylerin algıladıkları ebeveyn tutumları ve depresyon düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 4: Bireylerin depresyon düzeyleri ve bireysel değerleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Hipotez 5: Bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumları depresyon düzeyine (düşük ve yüksek) göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 6: Bireylerin sahip olduğu bireysel değerler depresyon düzeyine (düşük ve yüksek) göre farklılaşmaktadır.

Hipotez 7: Bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumları bireysel değerlerini anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

BÖLÜM 2: YÖNTEM

2.1. Örneklem

Çalışmanın örneklemini 18-56 yaşları ($M = 23.33$, $SD = 4.60$) arasında olan 516 katılımcıdan (410 Kadın, 106 Erkek) oluşmaktadır. Çalışmaya katılan katılımcıların tümü en az ön lisans seviyesinde eğitime sahiptir. Katılımcıların çoğunluğu bekar katılımcılardan (%67.2) oluşmaktadır ve sayıca bu katılımcıları bir partneri olup birlikte yaşamayan katılımcılar (% 22.3) takip etmektedir. Katılımcıların %55.2'si travmatik bir olay geçmiş olmadığını, %68.6'sı ise geçmişte psikolojik destek almadığını belirtmiştir.

Katılımcılara ait sosyo-demografik değişkenlere ilişkin sıklık ve yüzdeler Tablo 1'de, klinik değişkenlere ilişkin sıklık ve yüzdeler Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Sosyo-Demografik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdeler Değerleri

Demografik Değişken	Sıklık (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	410	79.5
Erkek	106	20.5
İlişki Durumu		
Bekar	351	68.0
Partneri Var	122	23.6
Evli	43	8.3
Eğitim		
Ön Lisans	85	16.5
Lisans	315	61.0
Yüksek Lisans ve Üstü	116	22.5
Anne Eğitim Durumu		
Hiç Okumadı	47	9.1
İlkokul Mezunu	244	47.3
Lise Mezunu	128	24.8
Üniversite Mezunu	97	18.8
Baba Eğitim Durumu		
İlkokul Mezunu	179	34.7
Lise Mezunu	157	30.4
Üniversite Mezunu	180	34.9
Anne Baba Sağlık Durumu		
İkisi de Sağ	475	92.4
Anne Ya da Baba Vefat Etmiş	41	7.9
Aylık Gelir		
0-1500 tl	187	36.2
1500 – 3000 tl	86	16.7
3000 – 5000 tl	101	19.6
5000 tl ve üzeri	142	27.5

Tablo 2. Katılımcılara Ait Klinik Değişkenlere İlişkin Sıklık ve Yüzdeler Değerleri

Klinik Değişken	Sıklık (N)	Yüzde (%)	
Travmatik Olay Geçmiş	Var	158	30.6
	Yok	285	55.2
Psikolojik Destek Geçmiş	Var	156	30.2
	Yok	354	68.6

2.2. Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada kişisel bilgi formu, Bireysel Değerler Envanteri (BİDE), Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), ve Beck Depresyon Envanteri (BDE) kullanılmıştır.

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırma kapsamında hazırlanan kişisel bilgi formu katılımcıların yaşı, cinsiyeti, kendi eğitim düzeyi ile anne ve babanın eğitim düzeyi, anne ve babanın sağlık durumu, aylık gelir seviyesi ve travmatik olay geçmişi ile psikolojik destek geçmişi durumuna dair çoktan seçmeli ve açık uçlu sorular içermektedir.

2.2.2. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)

Erken dönem uyumsuz şemaların temelini oluşturan anne ve babaya dair algılanan çeşitli ebeveynlik tutumlarını değerlendirmek amacıyla geliştirilmiş Young Ebeveynlik Ölçeğinin orijinali Young (1194) tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin Anne (YEBÖ-A) ve Baba (YEBÖ-B) olmak üzere iki bölümü vardır ve her iki bölüm de 6'lı Likert tipinde (1: Tamamı ile yanlış, 6: Ona tamamı ile uyuyor) 72 maddeden oluşmaktadır. Hem YEBÖ-A hem YEBÖ-B bölümlerinde 36., 45., 52. ve 63. maddeler ters puanlanmaktadır. Ölçeğin YEBÖ-A ve YEBÖ-B bölümleri on faktörden oluşmakta ve bu alt faktörler sırasıyla Kuralcı/Kalıplayıcı Ebeveynlik, Küçümseyici/Kusur Bulucu Ebeveynlik, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik, Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik, Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveynlik, Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik, Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik, Kötümser/Endişeli Ebeveynlik, Cezalandırıcı Ebeveynlik ve Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran Ebeveynlik olarak adlandırılmıştır. Ölçeğin Kuralcı/

Kalıplıyıcı Ebeveynlik alt boyutu 12 maddeden (Örnek: Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.), Küçümseyici/ Kusur Bulucu Ebeveynlik alt boyutu 9 maddeden (Örnek: Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.), Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik alt boyutu 8 maddeden (Örnek: Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.), Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik alt boyutu 7 maddeden (Örnek: Beni kendi amaçları için kullandı.), Aşırı Koruyucu/ Evhamlı Ebeveynlik alt boyutu 7 maddeden (Örnek: Beni aşırı korurdu.), Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik alt boyutu 5 maddeden (Örnek: Başarı ve rekabete çok önem verirdi.), Aşırı İzin Verici/ Sınırsız Ebeveynlik alt boyutu 6 maddeden (Örnek: Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.), Kötümser/ Endişeli Ebeveynlik alt boyutu 3 maddeden (Örnek: Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.), Cezalandırıcı Ebeveynlik alt boyutu 4 maddeden (Örnek: Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.) ve Değişime Kapalı/ Duygularını Bastıran Ebeveynlik alt boyutu 3 maddeden (Örnek: Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.) oluşmaktadır. YEBÖ-A'nın alt boyutları için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla .86, .84, .85, .73, .68, .73, .62, .61, .60, .53 olarak; YEBÖ-B'nin alt boyutları için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla .86, .88, .88, .76, .63, .75, .66, .64, .64, .61 olarak belirtilmiştir. Genel olarak, ölçeğin her bir alt boyutunun Cronbach's Alpha iç güvenirlik katsayılarının .60'tan yüksek olduğu ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada ise, ölçeğin YEBÖ-A bölümünün alt boyutları için Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla .85, .88, .89, .80, .75, .63, .62, .72, .70 ve .65 olarak bulunmuştur. YEBÖ-B bölümünün alt boyutları için ise Cronbach's Alpha güvenirlik katsayıları sırasıyla .84, .91, .92, .85, .67, .67, .67, .63, .71 ve .65 olarak bulunmuştur.

2.2.3. Bireysel Değerler Envanteri (BİDE)

Orijinali Roy (2003) tarafından geliştirilmiş olan Bireysel Değerler Envanterinin (BİDE) Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Asan ve arkadaşları (2008) tarafından yapılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde (1: Kesinlikle Katılmıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum) 47 maddeden oluşmaktadır. Yapılan standardizasyon çalışmalarının sonucunda, ölçeğin Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Saygı adlı beş faktörden oluştuğu bildirilmiştir. Disiplin ve Sorumluluk alt boyutu 16 maddeden (Örnek: İşimi yaparken doğru süreçleri takip ederim.), Güven ve Bağışlama alt boyutu 12 maddeden (Örnek: Geçmiş deneyimlerimden

dolayı konuşmayacağım insanlar vardır), Dürüstlük ve Paylaşım alt boyutu 9 maddeden (Örnek: Birlikte çalıştığım insanların yorumlarını saldırgan bulursam onlara nasıl hissettiğimi söylerim.), Saygı ve Doğruluk alt boyutu 6 maddeden (Örnek: Kendi hatalarım hakkında dürüst olabilirim.), Paylaşım ve Saygı alt boyutu ise 4 maddeden (Örnek: Kendimi tümüyle iyi hissetmemde paylaşmanın yeri büyüktür.) oluşmaktadır. Alt boyutların Cronbach's Alpha içgüvenilirlik katsayıları sırasıyla .61, .71, .60, .68 ve .65 olarak bulunmuştur. Ölçeğin alt boyutundan alınan yüksek puanlar, yüksek Bireysel Değer anlamına gelmektedir.

Bu çalışmada ise Disiplin ve Sorumluluk alt boyutu için Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .85, Güven ve Bağışlama alt boyutu için Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .35, Dürüstlük ve Paylaşım alt boyutu için Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .65, Saygı ve Doğruluk alt boyutu için Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .40 ve Paylaşım ve Sevgi alt boyutu için Cronbach's Alpha iç tutarlılık katsayısı .58 olarak bulunmuştur.

2.2.4. Beck Depresyon Envanteri (BDE)

BDE klinik depresyon düzeyini ölçmek amacıyla geliştirilmiştir. Toplam 21 maddeden oluşan BDE'nin maddeleri 4'lü Likert tipindedir (0: semptom yok, 3: yüksek seviyede semptom var). Envanterin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Hisli (1989) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin maddeleri katılımcıların geçtikleri hafta içerisinde göstermiş oldukları depresyon belirtilerinin seviyesine göre cevaplanır ve yüksek puanlar yüksek depresyon seviyesi anlamına gelmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan ise 63'tür. Kesme puanı ise 16 olarak belirlenmiştir (Hisli, 1989). Ölçeğin sırasıyla depresif ruh durumunu (Örnek: O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum), karamsarlığı (Örnek: Gelecek hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor); başarısızlığı (Örnek: Kendimi tümüyle başarısız bir insan olarak görüyorum), doyumsuzluğu (Örnek: Her şeyden sıkılıyorum), suçluluk duygularını (Örnek: Kendimi her zaman suçlu hissediyorum); kendinden nefret etme hissini (Örnek: Kendimden nefret ediyorum) ve kendini suçlama hissini (Örnek: Her şeyi yanlış yapıyormuşum gibi geliyor ve hep kendimde kabahat buluyorum), cezalandırılma isteklerini (Örnek: Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm) ağlama durumu (Örnek: Eskiden ağlayabilirdim ama şimdi istesem de ağlayamıyorum), sinirliliği (Örnek: Canımı sıkın şeylere bile artık kıyamıyorum), sosyal çekilmeyi (Örnek: Artık çevremde kimseyi

istemiyorum), kararsızlığı (Örnek: Artık hiçbir konuda karar veremiyorum), bedensel imajın çarpıtılmasını (Örnek: Kendimi çok çirkin buluyorum), çalışamamayı (Örnek: Artık hiçbir iş yapamıyorum), uyku bozukluğunu (Örnek: Sabahları çok erken uyanıyorum ve bir daha uyuyamıyorum), yorgunluğu (Örnek: Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun ve bitkin hissediyorum), iştah azalmasını (Örnek: Hiçbir şey yiyemiyorum), kilo kaybını (Örnek: Zayıflamaya çalışmadığım halde en az 6 kg verdim), somatik semptomları (Örnek: Sağlık durumum o kadar kafama takılıyor ki başka bir şey düşünemiyorum) ve libido kaybını (Örnek: Hiç cinsel istek duymuyorum) ölçen maddelerinin hepsi 0 ve 3 arasında düz kodlanmaktadır.

Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirliğine yönelik gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda, Cronbach's alfa iç tutarlılık katsayısının .80 olduğu belirtilmiştir. Bu çalışmada ise ölçeğin iç tutarlılık alfa kat sayısı .90 olarak bulunmuştur.

2.3. Veri Toplama Süreci

Veri toplama sürecine başlamadan önce araştırma kapsamında kullanılması planlanan veri toplama araçlarını geliştiren veya Türkçeye uyarlayan araştırmacılar ile elektronik posta yolu aracılığıyla iletişime geçilmiş ve ölçeklerin kullanılması için gerekli izinler alınmıştır. Sonrasında, araştırma kapsamında Kent Üniversitesi Etik Kurul Birimi'nden araştırmanın gerçekleştirilmesine yönelik etik kurul onayı alınmıştır.

Gerekli izinlerin ardından veri toplama araçları Şubat – Mayıs 2021 tarihleri arasında İstanbul şehirlerinde yaşayan 594 gönüllü katılımcıya araştırmacı Google Forms aracılığıyla online olarak ulaşılmıştır. Katılımcılar İstanbul ilinde ikamet eden genç, orta ve ileri yaş yetişkinler ile Kent Üniversitesi önlisans, lisans ve yüksek lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Örneklem, olasılığa dayalı olmayan tekniklerden elverişlilik örneklem yöntemi ile seçilmiştir.

Her uygulamadan önce araştırmacı kendisini ve araştırmanın amacını katılımcılara onam formu aracılığı ile bildirmiştir. Bununla birlikte katılımcılara herhangi bir kimlik bilgisine ihtiyaç duyulmadığına ve verilerin gizli tutulacağına yönelik bilgi verilmiştir. Uygulama ortalama 20 dakika sürmüştür.

2.4. Verilerin Analizi

Veri analizi sürecinde ilk başta veri toplama araçlarından elde edilen puanlara ilişkin betimsel istatistikler incelenmiştir. Daha sonra araştırma sorularına yanıt verecek şekilde gerekli analizler gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin analizi bilgisayar ortamında .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınarak SPSS 20.0 (Statistical Package for Social Sciences) paket programı ile gerçekleştirilmiştir.

Analiz basamağının ilk aşamasında, örnekleme oluşturan kişilerin cinsiyet, yaş, eğitim, çalışma durumu gibi demografik ve kişisel bilgilerine ilişkin verilerin dağılımını gösteren frekans ve yüzdeler hesaplanmıştır. Sonrasında, her bir ölçek ile bu ölçeklerin alt boyutları için toplam puan hesaplanmış ve elde edilen puanların basıklık ve çarpıklık değerlerine bakılarak veri gözden geçirilmiştir. Ölçekler ve alt boyutlarına ait normallik varsayım değerleri Bulgular bölümü Tablo 3’de sunulmuştur. Daha sonrasında psikometrik ölçümlerin demografik değişkenlere göre farklılıklarını incelemek için ise Bağımsız Değişkenler t-testi Analizi ve Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerden elde edilen puanlar arasındaki ilişkilerin incelenmesi adına Pearson’s Korelasyon ve Çok Yönlü Doğrusal Regresyon Analizleri uygulanmıştır.

BÖLÜM 3: BULGULAR

3.1. Verilerin Düzenlenmesi

Analizlere başlanmadan önce SPSS paket programı kullanılarak veri girişi kontrol edilmiş, kayıp değerler ile tek ve çok değişkenli uç değerler için veri taraması uygulanmıştır (Tabachnik ve Fidell, 2007). Öncelikle girilen tüm verilerin sıklıklıkları frekans tablolarından incelenmiş, kayıp değerler tanımlanmıştır. Daha sonra kullanılan ölçeklerin hesaplama kriterleri belirlenerek orijinal veri seti üzerinden gerekli düzeltmeler yapılmıştır.

İlk başta 594 olan katılımcı sayısı, 18 yaşın altında olan 30 kişinin çıkartılması sonucunda 564 kişiye düşmüştür. Veri tarama aşamasının devamında, Young Ebeveynlik Ölçeğinin Aşırı Koruyucu/Evhamlı Ebeveyn, Kötümser/Endişeli Ebeveyn ve Cezalandırıcı Ebeveyn alt boyutlarının hem anne hem baba ölçekleri ile Bireysel Değerler Envanterinin paylaşım ve sevgi alt faktörlerinin çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerlerinin normal kabul edilen $+1/-1$ aralığında olmadığı gözlemlenmiştir. Bu alt ölçeklerin puanlarının normal dağılımını sağlamak amacıyla z skoru dönüşümü ($-3/+3$) uygulanmış ve Cezalandırıcı ebeveynlik alt ölçeğinin anne bölümünden 10, baba bölümünden 6 kişi ve paylaşım ve sevgi alt ölçeği için 11 kişi daha örneklem dışında bırakılmıştır. Toplam 28 katılımcının örneklem dışında bırakılması sonucunda belirtilen alt boyutlar normal dağılım göstermiştir. Aşırı koruyucu/Evhamlı ebeveyn alt ölçeğinin anne ve baba bölümleri için belirlenen uç değerler çıkarıldıktan sonra ölçek puanlarının normallik göstermediği görülmüş, bu nedenle bu kişiler örneklemden çıkartılmamış, bunun yerine alt ölçek puanına Log10 dönüşümü uygulanmıştır. Kötümser/Endişeli ebeveyn alt ölçeğinin anne ve baba puanları, belirlenen uç değerlerin örneklem dışında bırakılmasını takiben Log10 ve Square Root dönüşümleri uygulanması sonucunda normallik göstermemiş, dolayısıyla Kötümser/Endişeli ebeveyn alt ölçeğinin anne ve baba bölümleri analizlere dahil edilmemiştir.

Çok değişkenli varyans analizi için hesaplanan Mahalanobis uzaklığı sonrasında, $.001$ p değeri altında kalan 20 katılımcı da örneklemden çıkartılmıştır.

Sonuç itibarıyla, yaş kriterini karşılamayan 30 katılımcıya ilaveten toplam 48 katılımcının örneklem dışında bırakılması sonucunda tüm değişkenler için normallik varsayımı sağlanmış ve geri kalan analizler 516 katılımcı ile yürütülmüştür. Katılımcılardan

elde edilen psikometrik ölçümlere ait ortalama ve standart sapma değerleri ile normallik varsayımı için arpıklık ve basıklık değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Ölçekler ve Alt Boyutlarına Ait Ortalama Puan ve Standart Sapma Değerleri

Ölçek	N	Ort.	SS	arpıklık	Basıklık
YEBÖ-A					
Kuralcı-Kalıplayıcı	516	21.070	7.750	.278	-.272
Küçümseyici-Kusur Bulucu	516	20.886	8.771	.505	-.471
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	516	28.545	10.868	.622	-.129
Sömürücü-İstismar Edici	516	9.717	4.119	.200	-.710
Aşırı Koruyucu-Evhamlı	516	1.179	.185	.634	-.528
Koşullu-Başarı Odaklı	516	7.959	3.821	.776	-.035
Aşırı İzin Verici-Sınırsız	516	10.959	4.342	.844	.432
Cezalandırıcı	516	10.657	4.177	1.018	.659
Değişime Kapalı-Duygularını Bastıran	516	14.550	5.060	.315	-.529
YEBÖ-B					
Kuralcı-Kalıplayıcı	516	19.876	6.425	.490	.141
Küçümseyici-Kusur Bulucu	516	25.853	10.383	.190	-.898
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	516	30.872	11.340	.406	-.579
Sömürücü-İstismar Edici	516	8.620	3.559	.367	-.349
Aşırı Koruyucu-Evhamlı	516	1.211	.199	.582	-.603
Koşullu-Başarı Odaklı	516	8.095	3.766	.666	-.112
Aşırı İzin Verici-Sınırsız	516	11.919	4.907	.606	-.350
Cezalandırıcı	516	12.368	5.046	.773	-.062
Değişime Kapalı-Duygularını Bastıran	516	14.950	5.611	.345	-.639
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	516	67.812	7.643	-.756	.649
Güven ve Bağışlama	516	39.308	4.930	.241	.015
Dürüstlük ve Paylaşım	516	35.620	4.396	-.702	.322
Saygı ve Doğruluk	516	20.362	2.420	.117	.935
Paylaşım ve Sevgi	516	17.899	2.012	-.884	.112
Beck Depresyon Envanteri	516	17.502	10.279	.628	.205

3.2. Ölçek Puanlarının Sosyo-demografik ve Klinik Değişkenlere göre İncelenmesi

Bu bölümde katılımcıların sosyodemografik ve klinik özellikleri ile algılanan ebeveynlik tutumları, bireysel değerler ve depresyon düzeyi arasındaki ilişkileri anlamaya yönelik yürütülen analizlere yer verilmiştir. Bu bölümde verilen sonuçların tamamı Young Ebeveynlik Ölçeği'ne ait Anne (YEBÖ-A) ve Baba (YEBÖ-B) bölümlerinden ve Bireysel Değerler Envanterinin (BİDE) beş alt boyutundan elde edilen puanlar ile yürütülüş analizlere aittir.

3.2.1. Cinsiyet

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin cinsiyete göre farklılığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi Analizi uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin cinsiyete göre karşılaştırılması ve cinsiyete göre ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Cinsiyete Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-test Analizi Sonuçları

Ölçek	Cinsiyet		t	df	p
	Kadın	Erkek			
	(n = 410) Ort.± SS	(n = 106) Ort. ±SS			
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplayıcı	21.84±7.31	18.10±8.66	4.078	146.047	.000**
Küçümseyici/Kusur Bulucu	20.70±8.73	21.58±8.93	-.921	514	.358
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	29.02±11.32	26.72±11.32	2.268	206.500	.024*
Sömürücü/İstismar Edici	8.89±8.89	7.59±7.59	3.363	514	.001**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.18±.19	1.17±.15	.613	199.122	.540
Koşullu/Başarı Odaklı	8.32±3.94	6.56±2.93	5.118	214.129	.000**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	11.21±4.55	9.97±3.28	3.188	22.972	.002**
Cezalandırıcı	1.72±4.25	1.42±3.91	.668	514	.504
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	14.48±5.20	14.82±4.49	-.617	514	.538
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplayıcı	19.95±6.33	19.58±6.80	.540	514	.590
Küçümseyici/Kusur Bulucu	25.64±1.38	26.66±1.39	-.898	514	.369
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	31.07±11.70	30.10±9.86	.865	188.913	.388
Sömürücü/İstismar Edici	10.04±4.11	8.45±3.91	3.586	514	.000**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.22±.21	1.19±.16	1.501	21.816	.135
Koşullu/Başarı Odaklı	8.17±3.93	7.80±3.07	1.038	203.555	.301
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.04±4.99	11.45±4.58	1.096	514	.273
Cezalandırıcı	12.22±5.08	12.92±4.91	-1.274	514	.203
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	15.14±5.66	14.20±3.38	1.549	514	.122
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	68.08±7.24	66.79±9.01	1.543	514	.123
Güven ve Bağışlama	39.29±4.92	39.38±4.99	-.162	514	.871
Dürüstlük ve Paylaşım	35.61±4.40	35.67±4.40	-.130	514	.896
Saygı ve Doğruluk	2.41±2.45	2.16±2.29	.964	514	.336
Paylaşım ve Sevgi	17.96±1.95	17.67±2.23	1.318	514	.188
Beck Depresyon Envanteri	18.00±1.52	15.57±9.08	2.183	514	.029*

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçlarına göre, YEBÖ-A'nın Kuralcı/Kalıplayıcı Ebeveynlik ($t(146.05) = 4.08, p < .01$), Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik ($t(206.50) = 2.27, p < .05$), Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik ($t(514) = 3.36, p < .01$), Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik ($t(214.129) = 5.12, p < .01$) ve Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik (t

(220.972) = 4.08, $p < .01$) alt boyut puanları ile YEBÖ-B'nin Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik ($t(514) = 3.59, p < .01$) alt boyut puanları cinsiyetler arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir. Ayrıntısıyla, kadınların Anneye Dair Algılanan Kuralcı/Kalıplayıcı, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Koşullu/Başarı Odaklı ve Aşırı İzin Verici/Sınırsız Ebeveynlik puanları erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olarak bulunmuştur. Bunlara ek olarak, erkek katılımcıların Babaya Dair Algılanan Sömürücü/İstismar Edici Ebeveynlik puanları kadın katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksektir (Tablo 4.).

BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyut puanlarının cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermediği bulunmuştur ($p > .05$).

BDE toplam puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($t(514) = 2.18, p < .05$). Ayrıntısıyla, kadın katılımcıların BDE toplam puanlarının erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 4.).

3.2.2. İlişki Durumu

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin İlişki Durumuna (Bekar, Evli, Partneri Var) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin ilişki durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile ilişki durumuna göre karşılaştırılmaları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Medeni Duruma Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA sonuçları

Ölçek	İlişki Durumu			F	p
	Bekar (n = 351) Ort. ± SS	Evli (n = 143) Ort. ± SS	Partneri Var (n = 122) Ort. ± SS		
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplayıcı	21.14±7.95	17.91±5.40	21.98±7.62	4.504	.012**
Küçümseyici/Kusur Bulucu	21.27±8.86	18.58±6.78	20.61±9.07	1.880	.154
Duygusal Bakımdan Yoksun					
Bırakıcı	28.71±1.82	25.63±8.49	29.10±11.63	1.752	.174
Sömürücü/İstismar Edici	8.66±3.56	8.02±2.73	8.72±3.79	.673	.510
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.18±.18	1.10±.15	1.19±.20	4.114	.017*
Koşullu/Başarı Odaklı	7.88±3.96	6.88±2.49	8.57±3.72	3.392	.034*
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	11.04±4.35	1.12±3.11	11.03±4.69	.884	.414
Cezalandırıcı	10.80±4.20	9.93±4.25	10.50±4.09	.944	.390
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran	14.64±5.16	13.79±4.90	14.56±4.84	.540	.583
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplayıcı	20.01±6.52	17.07±4.87	20.48±6.43	4.779	.009*
Küçümseyici/Kusur Bulucu	26.26±1.42	22.16±9.19	25.98±1.50	3.018	.050
Duygusal Bakımdan Yoksun					
Bırakıcı	31.30±11.38	25.79±8.21	31.42±11.79	4.784	.009*
Sömürücü/İstismar Edici	9.69±4.14	9.35±3.75	9.93±4.20	.350	.705
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.21±.20	1.12±.17	1.23±.19	5.100	.006**
Koşullu/Başarı Odaklı	8.21±3.89	7.02±2.50	8.14±3.72	1.923	.147
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.15±5.01	10.07±3.64	11.91±4.91	3.469	.032*
Cezalandırıcı	12.62±4.98	10.60±4.74	12.26±5.25	3.119	.054
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran	15.04±5.71	13.14±4.84	15.32±5.50	2.566	.078
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	67.93±7.25	66.51±8.91	67.94±2.28	.678	.508
Güven ve Bağışlama	39.52±4.95	39.12±4.54	38.76±4.99	1.109	.331
Dürüstlük ve Paylaşım	35.71±4.43	35.28±4.66	35.49±4.23	.249	.780
Saygı ve Doğruluk	2.50±2.48	2.05±1.20	2.07±2.36	1.893	.152
Paylaşım ve Sevgi	17.91±2.00	17.95±2.10	17.84±2.03	.086	.918
Beck Depresyon Envanteri	17.34±1.35	13.05±7.19	19.52±1.52	6.582	.002**

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A bölümünün Aşırı Koruyucu – Evhamlı Ebeveynlik ($F(2, 515) = 4.11, p < .05$), Kuralcı – Kalıplı Ebeveynlik ($F(2, 515) = 4.50, p < .05$) ve Koşullu/Başarı Odaklı Ebeveynlik ($F(2, 515) = 3.39, p < .05$) alt ölçeklerinden alınan puanlar ile ilişki durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe ve Games-Howell post-hoc testlerine göre, evli olan katılımcıların Aşırı Koruyucu – Evhamlı Ebeveynlik ve Kuralcı – Kalıplı Ebeveynlik alt boyut puanları, bekar ve partneri olan katılımcıların Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Kuralcı-Kalıplı Ebeveynlik puanlarına göre daha düşük olarak bulunmuştur. Ek olarak, evli katılımcıların Koşullu – Başarı Odaklı Ebeveynlik puanları partneri olup evli olmayan katılımcılara kıyasla daha düşük olarak bulunmuştur. Öte yandan, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Anne Ebeveynlik Tutumlarının ilişki durumuyla ilişkili olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 5.).

YEBÖ-B'nin Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($F(2, 515) = 4.78, p < .05$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($F(2, 515) = 5.10, p < .05$), Kuralcı – Kalıplı ($F(2, 515) = 4.78, p < .05$) ve Aşırı İzin Verici – Sınırsız Ebeveynlik ($F(2, 515) = 3.47, p < .05$) alt boyut puanları ile ilişki durumu arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe ve Games-Howell post-hoc testlerine göre, evli katılımcıların Babaya Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Kuralcı – Kalıplı Ebeveynlik alt boyut puanları, bekar ve partneri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı olarak daha düşüktür. Ek olarak, evli katılımcıların Babaya Dair Algılanan Aşırı İzin Verici- Sınırsız Ebeveynlik puanları, bekar katılımcılara kıyasla daha düşüktür (Tablo 5.).

Analiz sonuçlarına göre, BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyutlarından hiçbiri medeni durum ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir ($p > .05$).

BDE toplam puanlarının ilişki durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F(2, 515) = 6.58, p < .05$). Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe Testi sonucunda, evli katılımcıların BDE toplam puanlarının, bekar ve partneri olan katılımcıların BDE puanlarına kıyasla anlamlı olarak daha düşük olduğu görülmüştür (Tablo 5.).

3.2.3. Eğitim Durumu

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin Eğitim Durumuna göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin eğitim durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile eğitim durumuna göre karşılaştırılmaları Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Eğitim Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Eğitim Durumu			F	p
	Önlisans	Lisans	Lisansüstü		
	(n = 85) Ort. ±SS	(n = 315) Ort. ±SS	(n = 116) Ort. ±SS		
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplayıcı	21.41±6.89	21.36±7.92	20.04±7.85	1.317	.269
Küçümseyici/Kusur Bulucu	23.09±10.03	20.23±8.50	21.06±8.30	3.647	.027*
Duygusal Bakımdan Yoksun					
Bırakıcı	29.48±11.26	28.49±10.62	28.00±11.30	.465	.629
Sömürücü/İstismar Edici	8.51±3.69	8.81±3.50	8.20±3.60	1.292	.276
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.22±.22	1.17±.18	1.16±.17	2.724	.067
Koşullu/Başarı Odaklı	8.06±3.87	8.09±3.88	7.53±3.62	.965	.382
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	11.86±5.09	10.82±4.16	10.67±4.18	2.245	.107
Cezalandırıcı	12.33±4.59	10.49±4.09	9.88±3.78	9.363	.000**
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran	14.22±4.95	14.58±4.94	14.71±5.48	.238	.788
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplayıcı	20.05±5.75	19.99±6.52	19.45±6.67	.334	.717
Küçümseyici/Kusur Bulucu	28.28±10.67	25.75±10.30	24.36±10.17	3.575	.029*
Duygusal Bakımdan Yoksun					
Bırakıcı	31.88±11.03	30.85±11.45	30.19±11.32	.547	.579
Sömürücü/İstismar Edici	9.34±4.35	10.00±4.11	90.22±3.94	1.935	.145
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.25±.21	1.21±.20	1.18±.18	3.531	.030*
Koşullu/Başarı Odaklı	7.86±3.97	8.23±3.84	7.90±3.40	.535	.586
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.68±4.88	11.88±4.98	11.46±4.70	1.555	.212
Cezalandırıcı	14.53±5.62	12.28±4.91	11.02±4.46	12.53	.000**
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran	14.59±5.33	15.04±5.57	14.97±5.95	.216	.806
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	68.60±6.97	67.77±7.87	67.34±7.51	.672	.511
Güven ve Bağışlama	39.39±4.92	39.18±4.86	39.59±5.14	.295	.745
Dürüstlük ve Paylaşım	39.59±3.62	36.35±4.46	35.46±4.71	35.52	.241
Saygı ve Doğruluk	20.60±2.17	20.42±2.27	20.03±2.92	1.631	.197
Paylaşım ve Sevgi	17.94±1.93	17.83±2.01	18.06±2.07	.584	.558
Beck Depresyon Envanteri	20.16±11.91	18.07±9.96	14.01±8.97	1.397	.000**

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Küçümseyici – Kusur Bulucu ($F(2, 515) = 3.65, p < .05$) ve Cezalandırıcı ($F(2, 515) = 9.36, p < .05$) Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe ve Games-Howell post-hoc testlerine göre, ön lisans eğitimi alan katılımcıların (Küçümseyici – Kusur Bulucu Ebeveynlik Puanları lisans eğitimi alan katılımcıların puanlarına göre daha yüksektir. Ek olarak, ön lisans eğitimi alan katılımcıların cezalandırıcı ebeveyn puanları, lisans ile ylisansüstü eğitim alan katılımcıların Cezalandırıcı ebeveynlik puanlarına göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Öte yandan, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu - Evhamlı, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Koşullu – Başarı Odaklı Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Anne Ebeveynlik Tutumları puanlarının eğitim durumuyla ilişkili olmadığı bulunmuştur (Tablo 6.).

YEBÖ-B'nin Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($F(2, 515) = 3.53, p < .05$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($F(2, 515) = 3.58, p < .05$) ve Cezalandırıcı ($F(2, 515) = 12.54, p < .05$) ebeveynlik alt boyut puanları ile eğitim durumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe post-hoc testlerine göre, ön lisans eğitimi alan katılımcıların Babaya Dair Algılanan Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Küçümseyici – Kusur Bulucu Ebeveynlik Puanları lisansüstü seviyesindeki katılımcıların Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Küçümseyici – Kusur bulucu Ebeveynlik puanlarına kıyasla daha yüksektir. Ek olarak, önlisans eğitimi alan katılımcıların cezalandırıcı ebeveyn puanı lisans eğitim seviyesinde olan katılımcıların cezalandırıcı ebeveyn puanından anlamlı olarak daha yüksektir. Yüksek lisans ve üstü eğitim seviyesindeki kişilerin cezalandırıcı ebeveyn puanı hem ön lisans hem de lisans seviyesindeki katılımcıların puanlarına göre anlamlı olarak daha düşüktür (Tablo 6.).

Analiz sonuçlarına göre, BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk, Güven Ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyutlarından hiçbiri eğitim durumu ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir.

BDE toplam puanlarının eğitim seviyesi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F(2, 515) = 1.40, p < .01$). Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Games-Howell Testi sonucunda, önlisans eğitimi alan katılımcıların BDE puanlarının, lisans ve lisansüstü eğitim alan katılımcıların BDE toplam puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 6).

3.2.4. Anne Eğitim Seviyesi

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin Annenin Eğitim Seviyesine (Hiç Okumamış, İlköğretim, Lise, Üniversite) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin annenin eğitim durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile annenin eğitim durumuna göre karşılaştırılmaları Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Annenin Eğitim Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Anne Eğitim Durumu				F	p
	Hiç okumamış	İlköğretim	Lise	Üniversite		
	(n = 47) Ort. ± SS	(n = 244) Ort. ± SS	(n = 128) Ort. ± SS	(n = 97) Ort. ± SS		
YEBÖ - A						
K/K	20.77±6.41	20.88±7.72	21.30±8.42	21.40±7.59	.170	.917
K/KB	23.23±9.46	21.27±9.00	20.36±8.56	19.46±7.89	2.303	.076
DBYB	31.17±10.31	28.31±11.11	27.97±9.98	28.63±11.60	1.075	.359
S/İE	9.00±3.67	8.77±3.57	8.55±3.69	8.16±3.28	.862	.460
AK/E	1.24±.20	1.19±.19	1.17±.18	1.14±.18	3.407	.018*
K/BO	8.89±3.66	8.14±4.01	7.83±3.85	7.22±3.24	2.417	.066
AİV/S	11.70±4.79	11.22±4.49	10.70±4.11	10.29±3.97	1.691	.168
C	12.17±4.18	10.64±4.18	10.66±4.29	9.98±3.86	2.942	.033
DK/DB	15.23±4.36	14.56±5.31	14.29±4.97	14.55±4.88	.399	.754
YEBÖ - B						
K/K	20.17±5.22	20.06±6.56	19.48±6.95	19.79±5.93	.270	.847
K/KB	27.06±9.92	26.20±10.41	27.17±10.49	22.64±9.87	4.168	.006*
DBYB	33.45±10.36	30.70±11.73	31.14±11.36	29.69±10.72	1.202	.309
S/İE	9.70±4.17	10.01±4.18	9.44±4.18	9.35±4.34	.870	.456
AK/E	1.24±.20	1.22±.20	1.23±.20	1.16±.20	2.968	.032*
K/BO	8.64±3.28	8.30±3.91	8.05±3.82	7.38±3.48	1.729	.160
AİV/S	12.87±5.44	11.93±4.84	12.28±4.90	10.95±4.74	2.102	.099
C	13.60±4.76	12.28±4.89	13.02±5.42	11.13±4.85	3.663	.012*
DK/DB	15.13±4.92	14.96±5.82	14.80±5.65	15.03±5.42	.051	.985
BİDE						
DvS	68.70±7.15	67.79±7.71	67.81±7.19	67.44±8.34	.287	.834
GvB	39.34±5.25	38.94±4.63	39.95±5.04	39.36±5.34	1.183	.316
DvP	36.62±4.71	35.45±4.28	35.70±4.13	35.45±4.85	.979	.402
SvD	21.04±2.87	20.23±2.45	20.39±2.27	20.34±2.28	1.511	.211
PvS	18.19±1.99	17.86±2.00	17.77±2.04	18.02±2.04	.644	.587
BDE	17.98±10.06	17.35±9.61	17.99±11.38	17.00±10.61	.224	.880

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05, YEBÖ-A: Young Ebeveynlik Tutumları Ölçeği Anne Bölümü, YEBÖ-B: Young Ebeveynlik Tutumları Baba Bölümü, K/K: Kuralcı – Kalıplıyıcı, K/KB: Küçümser – Kusur Bulucu, DBYB: Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, S/ İE: Sömürücü – İstismar Edici, AK/E: Aşırı Koruyucu – Evhamlı, K/BO: Koşullu – Başarı Odaklı; AİV/S: Aşırı İzin Verici – Sınırsız, C: Cezalandırıcı, DK/DB: Değişime Kapalı – Duygularını Bastran, DvS: Disiplin ve Sorumluluk, GvB: Güven ve Bağışlama, DvP: Dürüstlük ve Paylaşım, SvD: Saygı ve Doğruluk, PvS: Paylaşım ve Sevgi, BDE: Beck Depresyon Envanteri

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($F(3, 515) = 3.41, p < .05$) ve Cezalandırıcı Ebeveynlik ($F(3, 515) = 3.41, p < .05$) alt faktörlerinden puanları ile anne eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe post-hoc testlerine göre, annesi üniversite mezunu olan katılımcıların Anneye Dair Algılanan Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Cezalandırıcı Ebeveynlik puanları, annesi hiç okumamış katılımcılara kıyasla anlamlı olarak daha düşüktür. Öte yandan, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız Ve Sömürücü – İstismar Edici Anne Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanlarının annenin eğitim durumuyla ilişkili olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 7.).

YEBÖ-B'nin Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($F(3, 515) = 2.97, p < .05$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($F(3, 515) = 4.17, p < .05$) ve Cezalandırıcı Ebeveynlik ($F(3, 515) = 3.66, p < .05$) alt boyut puanları ile anne eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe post-hoc testlerine göre, annesi lise mezunu olan katılımcıların Babaya Dair Algılanan Aşırı Koruyucu – Evhamlı Ebeveynlik puanları, annesi üniversite mezunu olan katılımcılara göre anlamlı olarak yüksektir. Annesi ilkokul mezunu olan katılımcıların Babaya Dair Algılanan Küçümseyici – Kusur Bulucu Ebeveynlik puanları annesi üniversite mezunu olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Ek olarak, annesi üniversite mezunu olan katılımcıların Babaya Dair Algılanan Cezalandırıcı Ebeveynlik puanlarının, annesi hiç eğitim görmemiş ve lise mezunu olan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan, Babaya Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici ebeveynlik tutumlarının annenin eğitim durumuyla ilişkili olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 7.).

Analiz sonuçlarına göre, BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyut puanları annenin eğitim seviyesi ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir ($p > .05$).

BDE toplam puanlarının annenin eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$).

3.2.5. Baba Eğitim Seviyesi

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin Babanın Eğitim Seviyesine (İlköğretim, Lise, Üniversite) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin babanın eğitim durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile babanın eğitim durumuna göre karşılaştırılmaları Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Babanın Eğitim Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek				F	p
	İlköğretim (n = 179) Ort. ± SS	Lise (n = 157) Ort. ± SS	Üniversite (n = 180) Ort. ± SS		
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplayıcı	20.83±7.85	21.22±7.56	21.18±7.85	.136	.873
Küçümseyici/Kusur Bulucu	21.89±8.87	21.13±9.21	19.67±8.17	2.987	.051
Duygusal Bakımdan Yoksun	28.21±11.51	28.83±10.34	28.63±10.70	.145	.865
Bırakıcı	8.83±3.91	8.78±3.52	8.28±3.21	1.289	.276
Sömürücü/İstismar Edici	1.19±.19	1.19±.18	1.16±.18	1.499	.224
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	8.41±4.06	8.15±3.67	7.35±4.14	3.749	.024*
Koşullu/Başarı Odaklı	10.96±4.46	11.24±4.43	10.72±4.14	.598	.550
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	10.92±4.38	11.21±4.26	9.91±3.80	4.672	.010*
Cezalandırıcı	14.39±5.14	14.62±4.87	14.66±5.16	.147	.863
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran					
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplayıcı	19.52±6.12	20.50±6.44	19.68±6.70	1.105	.332
Küçümseyici/Kusur Bulucu	26.79±10.37	27.05±10.85	23.87±9.72	5.136	.006*
Duygusal Bakımdan Yoksun	29.77±11.34	32.34±11.28	30.69±11.32	2.189	.113
Bırakıcı	9.68±4.19	9.55±11.28	9.91±11.32	.329	.720
Sömürücü/İstismar Edici	1.21±.19	1.25±.21	1.18±.19	5.525	.004*
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	8.14±3.82	8.76±3.71	7.47±3.68	5.077	.007*
Koşullu/Başarı Odaklı	11.84±5.17	12.54±4.79	11.45±4.71	2.115	.122
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.73±5.25	13.32±5.23	11.18±4.71	8.524	.000**
Cezalandırıcı	14.31±5.40	15.55±5.50	15.06±5.88	2.105	.123
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran					
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	68.03±7.35	68.32±7.93	67.15±7.67	1.101	.333
Güven ve Bağışlama	39.24±4.47	39.32±5.04	39.36±5.28	.028	.972
Dürüstlük ve Paylaşım	35.69±4.53	35.82±4.06	35.38±4.56	.452	.637
Saygı ve Doğruluk	20.23±2.47	20.55±2.51	20.33±2.30	.744	.476
Paylaşım ve Sevgi	17.92±2.04	17.92±1.97	17.87±2.03	.036	.965
Beck Depresyon Envanteri	18.47±10.10	17.36±10.62	16.66±10.13	1.411	.245

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Cezalandırıcı Ebeveynlik ($F(2, 516) = 4.67, p < .05$) ve Koşullu – Başarı Odaklı Ebeveynlik ($F(2, 516) = 3.75, p < .05$) alt faktör puanları ile baba eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe post-hoc testlerine göre, babası lise mezunu olan katılımcıların Koşullu-Başarı Odaklı ve Cezalandırıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanları, babası üniversite mezunu olan katılımcıların puanlarına kıyasla daha yüksek olarak bulunmuştur. Öte yandan, YEBÖ-A'nın Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplıyıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumlarının babanın eğitim durumuyla ilişkili olmadığı bulunmuştur ($p > .05$) (Tablo 8.).

YEBÖ-B'nin Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($F(2, 516) = 5.23, p < .05$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($F(2, 516) = 5.14, p < .05$), Cezalandırıcı ($F(2, 516) = 5.52, p < .01$) ve Koşullu – Başarı Odaklı ($F(2, 516) = 5.08, p < .05$) Ebeveynlik Tutumları alt faktörlerinden alınan puanlar ile baba eğitim seviyesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe ve Games-Howell post-hoc testlerine göre, babası lise mezunu olan katılımcıların Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Koşullu – Başarı Odaklı baba ebeveynlik puanları, babası üniversite mezunu olan katılımcıların aşırı koruyucu – evhamlı ve koşullu – başarı odaklı baba ebeveynlik puanlarına göre daha yüksek olarak bulunmuştur. Ek olarak, babası üniversite mezunu olan katılımcıların Babaya Dair Algılanan Küçümseyici – Kusur Bulucu ve Cezalandırıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının babası ilkökul ve lise mezunu olan katılımcılara kıyasla daha düşük olduğu gözlemlenmiştir. Öte yandan, Babaya Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kuralcı – Kalıplıyıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumlarının babanın eğitim durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur (Tablo 8.).

Analiz sonuçlarına göre, BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyut puanlarından hiçbiri babanın eğitim seviyesine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

BDE toplam puanlarının babanın eğitim durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$).

3.2.6. Anne ve Babanın Sağlık Durumu

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin anne ve babanın sağlık durumu değişkenine (İkisi de sağ, Anne ya da Baba vefat etmiş) göre farklılığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi Analizi uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin anne ve babanın sağlık durumuna göre ortalama ve standart sapma değerleri ile anne ve babanın sağlık durumuna göre karşılaştırılmaları Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Ebeveynlerin Sağlık Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile T-test Analizi Sonuçları

Ölçek	Ebeveyn Sağlık Durumu		t	df	p
	Anne ve Baba	Anne ya da Baba			
	Hayatta (n = 475) Ort. ± SS	Vefat Etmiş (n = 41) Ort. ± SS			
YEBÖ - Anne					
K/K	21.18±7.77	19.78±7.48	1.111	514	.267
K/KB	20.79±8.59	22.05±10.69	-.885	514	.377
DBYB	28.52±10.89	28.83±10.67	-.175	514	.861
S/İE	8.58±3.54	9.12±3.74	-.941	514	.347
AK/E	1.18±.19	1.19±.19	-.322	514	.747
K/BO	7.96±3.83	8.00±3.71	-.071	514	.943
AİV/S	10.99±4.36	10.61±4.13	.537	514	.592
C	10.62±4.17	11.05±4.28	-.626	514	.532
DK/DB	14.63±5.10	13.61±4.49	1.241	514	.215
YEBÖ - Baba					
K/K	20.00±6.29	18.46±7.77	1.469	514	.142
K/KB	25.79±10.15	26.56±12.88	-.373	44.391	.711
DBYB	30.88±11.24	30.78±12.52	.054	514	.957
S/İE	9.79±4.07	8.88±4.58	1.361	514	.174
AK/E	1.21±.20	1.19±.20	.794	514	.428
K/BO	8.17±3.79	7.17±3.41	1.640	514	.102
AİV/S	11.97±4.91	11.27±4.90	.884	514	.377
C	12.40±5.01	11.95±5.48	.551	514	.582
DK/DB	15.09±5.61	13.34±5.48	1.918	514	.056
BİDE					
DvS	67.73±7.64	68.80±7.75	-.867	514	.386
GvB	39.26±4.95	39.88±4.71	-.771	514	.441
DvP	35.50±4.47	37.00±3.22	-2.757	54.208	.008*
SvD	20.36±2.44	20.39±2.22	-.077	514	.939
PvS	17.85±2.02	18.46±1.82	-1.876	514	.061
BDE					
	17.41±10.26	18.54±10.59	-.671	514	.502

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05, YEBÖ-A: Young Ebeveynlik Tutumları Ölçeği Anne Bölümü, YEBÖ-B: Young Ebeveynlik Tutumları Baba Bölümü, K/K: Kuralcı – Kalıplı, K/KB: Küçümser – Kusur Bulucu, DBYB: Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, S/ İE: Sömürücü – İstismar Edici, AK/E: Aşırı Koruyucu – Evhamlı, K/BO: Koşullu – Başarı Odaklı, AİV/S: Aşırı İzin Verici – Sınırsız, C: Cezalandırıcı, DK/DB: Değişime Kapalı – Duygularını Bastıran, DvS: Disiplin ve Sorumluluk, GvB: Güven ve Bağışlama, DvP: Dürüstlük ve Paylaşım, SvD: Saygı ve Doğruluk, PvS: Paylaşım ve Sevgi, BDE: Beck Depresyon Envanteri

YEBÖ-A'nın Kuralcı – Kalıplayıcı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü – İstismar Edici, Aşırı Korucu – Evhamlı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı-Duygularını Bastıran Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının anne ve babanın sağlık durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği gözlemlenmiştir ($p > .05$).

YEBÖ-B'nin Kuralcı – Kalıplayıcı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü – İstismar Edici, Aşırı Korucu – Evhamlı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı-Duygularını Bastıran Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının anne ve babanın sağlık durumuna göre anlamlı farklılık göstermediği gözlemlenmiştir ($p > .05$).

Analiz sonuçlarına göre, BİDE'nin Dürüstlük ve Paylaşım alt boyut puanları anne ve babanın sağlık durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir ($t(54.208) = -2.76, p < .05$). Ayrıntısıyla, anne ya da babası vefat etmiş katılımcıların Dürüstlük ve Paylaşım alt boyut puanı, anne ve babası sağ olan katılımcılara kıyasla anlamlı olarak daha yüksektir. Öte yandan, Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyut puanlarının anne ve babanın sağlık durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

BDE toplam puanlarının ebeveynlerin sağlık durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$).

3.2.7. Aylık Gelir

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin aylık gelir seviyesi değişkenine (0-1500 tl, 1500-3000 tl, 3000-5000 tl, 5000 tl ve üzeri) göre farklılığını test etmek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin aylık gelir seviyesine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile aylık gelir seviyesine göre karşılaştırılmaları Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Aylık Gelir Durumuna Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile ANOVA Analizi Sonuçları

Ölçek	Aylık Gelir Düzeyi				F	p
	1500 tl ve Altı (n = 187) Ort. ± SS	1500-3000 tl (n = 86) Ort. ± SS	3000-5000 tl (n = 101) Ort. ± SS	5000 tl ve Üstü (n = 142) Ort. ± SS		
YEBÖ - Anne						
K/K	20.79±7.64	21.15±8.11	22.24±7.32	20.56±7.97	1.054	.368
K/KB	21.26±8.63	21.65±10.25	20.52±8.87	20.18±7.91	.693	.557
DBYB	28.80±10.50	28.19±10.86	28.76±12.02	28.27±10.59	.110	.954
S/İE	8.76±3.47	8.85±3.92	8.56±3.85	8.33±3.24	.541	.655
AK/E	1.20±.19	1.18±.19	1.19±.20	1.15±.17	1.893	.130
K/BO	8.30±4.10	7.72±3.71	8.22±3.65	7.47±3.61	1.535	.205
AİV/S	10.99±4.49	10.72±4.56	10.96±4.52	11.06±3.90	.116	.951
C	10.86±4.08	10.88±4.35	10.71±4.53	10.22±3.94	.752	.521
K/DB	14.02±5.07	14.36±4.52	14.71±5.19	15.25±5.22	1.659	.175
YEBÖ - Baba						
K/K	19.82±6.17	20.00±7.26	20.67±6.33	19.30±6.29	.909	.436
K/KB	27.02±10.52	27.47±11.60	24.36±9.58	24.40±9.72	3.144	.025*
DBYB	31.93±11.62	29.27±11.28	30.74±11.28	30.54±11.02	1.163	.323
S/İE	10.25±4.24	9.23±4.34	9.40±3.87	9.54±3.96	1.722	.162
AK/E	1.24±.21	1.20±.20	1.21±.20	1.17±.18	3.183	.024*
K/BO	8.46±3.90	7.66±3.84	8.24±4.05	7.77±3.29	1.356	.255
AİV/S	12.69±4.96	11.59±5.21	11.50±4.68	11.40±4.73	2.463	.062
C	12.99±5.04	12.86±5.34	11.95±4.92	11.55±4.86	2.722	.044*
DK/DB	14.99±5.81	13.94±5.20	15.15±5.65	15.36±5.55	1.225	.300
BİDE						
DvS	67.30±8.03	68.97±7.36	67.67±7.26	67.88±7.55	.942	.420
GvB	39.17±4.66	39.37±5.38	39.06±5.31	39.63±4.74	.335	.800
DvP	35.06±4.57	36.81±4.04	35.31±4.61	35.86±4.09	3.491	.016*
SvD	20.16±2.42	20.62±2.52	20.57±2.60	20.32±2.23	1.019	.384
PvS	17.76±2.05	18.08±1.95	17.88±1.89	17.98±2.10	.589	.622
BDE	18.67±10.47	17.67±11.78	17.45±9.79	15.89±9.24	1.988	.115

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05, YEBÖ-A: Young Ebeveynlik Tutumları Ölçeği Anne Bölümü, YEBÖ - B: Young Ebeveynlik Tutumları Baba Bölümü, K/K: Kuralcı – Kalıplı, K/KB: Küçümser – Kusur Bulucu, DBYB: Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, S/ İE: Sömürücü – İstismar Edici, AK/E: Aşırı Koruyucu – Evhamlı, K/BO: Koşullu – Başarı Odaklı; AİV/S: Aşırı İzin Verici – Sınırsız, C: Cezalandırıcı, DK/DB: Değişime Kapalı – Duygularını Bastıran, DvS: Disiplin ve Sorumluluk, GvB: Güven ve Bağışlama, DvP: Dürüstlük ve Paylaşım, SvD: Saygı ve Doğruluk, PvS: Paylaşım ve Sevgi, BDE: Beck Depresyon Envanteri.

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik tutumlarının aylık gelir seviyesine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > .05$).

YEBÖ-B'nin Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($F(3, 515) = 3.18, p < .05$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($F(3, 515) = 3.14, p < .05$) ve Cezalandırıcı ($F(3, 515) = 2.72, p < .05$) Ebeveynlik Tutumları alt faktör puanlarının aylık gelir seviyesi ile ilişkisinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe post-hoc testlerine göre, aylık 5000 tl ve üzeri geliri olan katılımcıların Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu ve Cezalandırıcı Ebeveynlik puanları, aylık 1500 tl'den az geliri olan katılımcıların puanlarına göre anlamlı daha yüksek olarak bulunmuştur. Öte yandan, YEBÖ-B'nin Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanları aylık gelir seviyesine göre anlamlı olarak farklılık göstermemektedir ($p > .05$) (Tablo 10.).

Analiz sonuçlarına göre, BİDE'nin Dürüstlük ve Paylaşım alt boyut puanlarının gelir seviyesine göre anlamlı farklılık gösterdiği bulunmuştur ($F(3, 515) = 3.49, p < .05$). Gruplar arası farkları görmek amacıyla uygulanan Scheffe post-hoc testlerine göre, 1500-3000 tl arası aylık geliri olan katılımcıların Dürüstlük ve Paylaşım alt boyut puanlarının, aylık geliri 1500 tl altı olan katılımcılara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür. Öte yandan, Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyutl puanları aylık gelir seviyesine göre bir farklılık göstermemektedir (Tablo 10.).

BDE toplam puanlarının aylık gelir seviyesine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur ($p > .05$).

3.2.8. Travmatik Olay Geçmişi

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin travma geçmişi göre farklılığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi Analizi uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin travmatik olay geçmişine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile travmatik olay geçmişine göre karşılaştırılmaları Tablo 11'de sunulmuştur.

Tablo 11. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Travma Geçmişine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-test analizi sonuçları

Ölçek	Travma Geçmişi		t	df	p
	Var	Yok			
	(n = 158) Ort. ± SS	(n = 106) Ort. ± SS			
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplıyıcı	22.27±8.17	20.45±7.39	2.325	297.876	.021*
Küçümseyici/Kusur Bulucu	23.41±9.12	19.29±8.22	4.863	441	.000**
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	31.81±11.48	26.51±10.18	4.840	292.885	.000**
Sömürücü/İstismar Edici	9.51±3.79	8.10±3.37	4.020	441	.000**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.25±.20	1.14±.17	6.232	284.511	.000**
Koşullu/Başarı Odaklı	9.23±4.28	7.28±3.33	4.954	263.848	.000**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.20±4.85	10.21±3.98	4.399	275.110	.000**
Cezalandırıcı	11.84±4.57	9.96±3.91	4.371	284.504	.000**
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	15.51±4.89	14.06±5.02	2.938	441	.003**
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplıyıcı	20.65±6.35	19.51±6.47	1.782	441	.075
Küçümseyici/Kusur Bulucu	29.79±9.95	23.21±9.88	6.697	441	.000**
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	34.75±11.32	28.62±10.86	5.598	441	.000**
Sömürücü/İstismar Edici	10.54±4.20	9.10±4.04	3.536	441	.000**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.30±.21	1.16±.18	7.271	279.821	.000**
Koşullu/Başarı Odaklı	9.30±4.02	7.35±3.41	5.141	282.406	.000**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	13.54±5.37	10.95±4.45	5.164	277.236	.000**
Cezalandırıcı	14.25±5.31	11.16±4.51	6.176	282.824	.000**
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	16.24±5.59	14.17±5.37	3.836	441	.000**
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	67.97±7.61	67.46±7.81	0.675	441	.500
Güven ve Bağışlama	39.54±5.14	39.07±4.77	0.982	441	.327
Dürüstlük ve Paylaşım	35.78±4.05	35.44±4.48	0.783	441	.434
Saygı ve Doğruluk	20.34±2.58	20.29±2.29	0.213	441	.832
Paylaşım ve Sevgi	17.75±2.08	17.89±2.01	-0.684	441	.495
Beck Depresyon Envanteri	21.41±10.37	15.17±9.59	6.221	303.363	.000**

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($t(292.885) = 4.84, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($t(284.551) = 6.23, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($t(441) = 4.86, p < .01$), Kuralcı – Kalıplıyıcı (t

(297.876) = 4.72, $p < .01$), Kapalı – Duygularını Bastıran ($t(441) = 2.94, p < .01$), Cezalandırıcı ($t(284.504) = 4.37, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($t(263.848) = 4.95, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($t(275.110) = 4.40, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($t(441) = 4.02, p < .01$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanlarının travmatik olay geçmişine göre anlamlı olarak farklılık gösterdiği görülmüştür. Ayrıntısıyla, geçmiş travması olan katılımcıların Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının, geçmişte travması olmayan katılımcıların alt boyut puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 11.).

YEBÖ-B'nin Kuralcı – Kalıplayıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının geçmiş travmaya göre anlamlı farklılık göstermediği görülürken ($p > .05$); Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($t(441) = 5.60, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($t(279.821) = 6.69, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($t(441) = 6.70, p < .01$), Kapalı – Duygularını Bastıran ($t(441) = 3.84, p < .01$), Cezalandırıcı ($t(313.491) = 3.79, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($t(282.406) = 5.14, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($t(277.236) = 5.16, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($t(441) = 3.54, p < .01$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanlarının travmatik olay geçmişine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıntısıyla, geçmiş travması olan katılımcıların Babaya Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının, geçmişte travması olmayan katılımcıların puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 11.).

Analiz sonuçlarına göre, Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk, Paylaşım ve Sevgi alt boyutlarından hiçbiri travma geçmişi ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir ($p > .05$).

BDE toplam puanlarının travma geçmişi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği bulunmuştur ($t(303.363) = 6.22, p > .05$). Ayrıntısıyla, geçmişte travmatik olay yaşamış katılımcıların BDE toplam puanı, travmatik olay yaşamamış katılımcılara göre anlamlı olarak daha yüksektir (Tablo 11.).

3.2.9. Psikolojik Destek Geçmişi

Katılımcılardan elde edilen psikometrik ölçümlerin psikolojik destek geçmişi değişkenine göre farklılığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi Analizi uygulanmıştır. Psikometrik ölçümlerin psikolojik destek geçmişine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile psikolojik destek geçmişine göre karşılaştırılmaları Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Katılımcılardan Elde Edilen Psikometrik Ölçümlerin Psikolojik Destek Geçmişine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile T-test Analizi Sonuçları

Ölçek	Psk. Destek Geçmişi		t	df	p
	Var (n = 156) Ort. ± SS	Yok (n = 354) Ort. ± SS			
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplayıcı	22.27±8.45	20.56±7.39	2.185	263.895	.030*
Küçümseyici/Kusur Bulucu	22.20±8.96	20.31±8.53	2.271	508	.024*
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	32.72±11.27	26.82±10.24	5.606	272.291	.000**
Sömürücü/İstismar Edici	9.68±3.76	8.16±3.37	4.324	268.923	.000**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.23±.20	1.16±.18	3.726	265.268	.000**
Koşullu/Başarı Odaklı	8.83±3.97	7.59±3.72	3.401	508	.001**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	11.86±4.57	10.59±4.21	3.062	508	.002**
Cezalandırıcı	11.51±4.64	10.27±3.94	2.891	257.613	.004**
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	15.76±5.20	14.07±4.90	3.530	508	.000**
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplayıcı	20.79±6.45	19.53±6.39	2.052	508	.041*
Küçümseyici/Kusur Bulucu	28.23±10.06	24.74±10.34	3.543	508	.000**
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	34.79±11.61	29.06±10.72	5.255	276.200	.000**
Sömürücü/İstismar Edici	10.41±4.28	9.39±4.00	2.592	508	.010*
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.27±.22	1.18±.18	4.522	258.639	.000**
Koşullu/Başarı Odaklı	9.28±4.00	7.57±3.55	4.799	508	.000**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	13.34±5.13	11.28±4.68	4.450	508	.000*
Cezalandırıcı	13.72±5.50	11.76±4.71	3.885	259.449	.000**
Değişime Kapalı/Duyularını Bastıran	16.79±5.68	14.14±5.36	5.042	508	.000**
Bireysel Değerler Envanteri					
Disiplin ve Sorumluluk	68.10±7.88	67.62±7.58	.651	508	.515
Güven ve Bağışlama	39.46±4.78	39.22±4.98	.510	508	.610
Dürüstlük ve Paylaşım	35.69±4.09	35.55±4.55	.361	327.050	.718
Saygı ve Doğruluk	19.93±2.32	20.53±2.45	-2.582	508	.010*
Paylaşım ve Sevgi	17.94±2.01	17.86±2.03	.401	508	.689
Beck Depresyon Envanteri					
	21.76±10.45	15.66±9.67	6.409	508	.000**

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($t(272.291) = 5.61, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($t(265.268) = 3.73, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($t(508) = 2.27, p < .01$), Kuralcı – Kalıplı ($t(263.895) = 2.30, p < .05$), Kapalı – Duygularını Bastıran ($t(508) = 3.53, p < .01$), Cezalandırıcı ($t(257.613) = 2.89, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($t(508) = 3.08, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($t(508) = 3.06, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($t(268.923) = 4.32, p < .01$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanlarının geçmişte psikolojik destek alma durumuna göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıntısıyla, geçmişte psikolojik destek almış katılımcıların Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumu puanlarının, geçmişte psikolojik destek almamış katılımcıların alt ölçek puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 12.).

YEBÖ-B'nin Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($t(276.200) = 5.26, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($t(258.639) = 4.52, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($t(508) = 3.54, p < .01$), Kuralcı – Kalıplı ($t(508) = 2.05, p < .01$), Kapalı – Duygularını Bastıran ($t(508) = 5.04, p < .01$), Cezalandırıcı ($t(259.449) = 3.89, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($t(508) = 4.80, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($t(508) = 4.45, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($t(508) = 2.59, p < .01$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanlarının travmatik olay geçmişine göre anlamlı olarak farklılaştığı bulunmuştur. Ayrıntısıyla, geçmişte psikolojik destek almış katılımcıların Babaya Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının, geçmişte psikolojik destek almamış katılımcıların alt ölçek puanlarından anlamlı olarak daha yüksek olduğu görülmüştür (Tablo 12.).

Analiz sonuçlarına göre, Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dürüstlük ve Paylaşım, Paylaşım ve Sevgi alt boyut puanlarının psikolojik destek geçmişi ile anlamlı bir ilişki göstermemektedir ($p > .05$). Öte yandan, geçmişte alınan psikolojik destek ile Saygı ve Doğruluk alt boyut puanları arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür ($t(508) = -2.58, p < .05$). Ayrıntılı olarak, geçmişte

psikolojik destek almış katılımcıların Saygı ve Doğruluk puanlarının geçmişte psikolojik destek almayan katılımcılara göre daha düşük olduğu bulunmuştur (Tablo 12.).

3.3. Anne ve Babaya Dair Algılanan Ebeveynlik Tutumları, Bireysel Değerler Depresyon Arasındaki İlişkilere Dair Korelasyon Analizi Sonuçları

Bu bölümde katılımcıların YEBÖ-A, YEBÖ-B ve BİDE alt boyut puanları ile BDE toplam puanları arasındaki ilişkilerin tespiti amacıyla hesaplanan Pearson Korelasyon Katsayılarına yer verilmiştir. Psikometrik ölçümler arasındaki Pearson Korelasyon kat sayıları Tablo 13’de sunulmuştur.

Tablo 13. BDE ile YEBÖ - A, YEBÖ - B ve BİDE Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizleri

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9
YEBÖ - A									
1. K-K	1								
2. K-KB	-.056	1							
3. DBYB	.417**	.410**	1						
4. S-İE	.308**	.174**	.530**	1					
5. AK-E	.210**	.714**	.692**	.353**	1				
6. K-BO	.418**	.250**	.559**	.481**	.480**	1			
7. AİV-S	.150**	.512**	.636**	.267**	.661**	.491**	1		
8. C	.168**	.516**	.319**	.235**	.463**	.331**	.298**	1	
9. DK-DB	.236**	.183**	.610**	.340**	.462**	.400**	.466**	.136**	1

*p<.05, **p<.01.

Tablo 13. (Devam) BDE ile YEBÖ - A, YEBÖ - B ve BİDE Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizleri

Değişken	1	2	3	4	5	6	7	8	9
YEBÖ - Baba									
10. K-K	.691**	-.040	.396**	.287**	.221**	.238**	3458888143	.132**	.300**
11. K-KB	-.004	.604**	.255**	.137**	.483**	.268**	.364**	.343**	.129**
12. DBYB	.373**	.230**	.661**	.442**	.493**	.490**	.412**	.235**	.494**
13. S-İE	.259**	61944059327	.304**	.460**	.187**	.401**	.182**	.126**	.255**
14. AK-E	.265**	.449**	.494**	.368**	.677**	.479**	.478**	.380**	.306**
15. K-BO	.182**	.165**	.416**	.347**	.353**	.606**	.318**	.232**	.353**
16. AIV-S	.138**	.248**	.452**	.288**	.459**	.411**	.536**	.176**	.387**
17. C	.050	.363**	.287**	.191**	.393**	.299**	.246**	.722**	.132**
18. DK-DB	.301**	.074	.488**	.365**	.344**	.435**	.322**	.166**	.728**
BİDE									
19. DvS	-.005	-.009	.090*	.035	.000	.011	.009	.011	.043
20. GvB	.111*	-.006	.123**	.024	.086	.037	.017	-.023	.057
21. DvP	-.056	-.005	.051	.006	.017	.002	.060	.026	.030
22. SvD	-.032	.003	.033	-.016	.017	.005	-.023	.023	-.018
23. PvS	-.009	.003	.033	.053	.005	.023	-.003	.018	-.002
24. BDE	.224**	.268**	.374**	.321**	.379**	.336**	.276**	.302**	.224**

*p<.05, **p<.01.

Tablo 13. (Devam) BDE ile YEBÖ - A, YEBÖ - B ve BIDE Alt Boyutlarına İlişkin Korelasyon Analizleri

Değişken	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
YEBÖ - Baba															
10. K/K	1														
11. K/KB	-.124**	1													
12. DBYB	.453**	.401**	1												
13. S/İE	.194**	.139**	.511**	1											
14. AK/E	.232**	.723**	.687**	.354**	1										
15. K/BO	.268**	.281**	.590**	.415**	.520**	1									
16. A/İVS	.211**	.482**	.695**	.281**	.677**	.555**	1								
17. C	.091*	.566**	.288**	.074	.524**	.283**	.358**	1							
18. DK/DB	.334**	.197**	.672**	.445**	.490**	.497**	.504**	.170**	1						
BIDE															
19. DvS	-.035	.002	.055	.014	.020	-.029	-.011	.022	.046	1					
20. GvB	.101*	.044	.085	.024	.105*	.086	.056	.080	.048	.102*	1				
21. DvP	-.110*	.048	.064	-.006	.035	-.002	.063	.064	.037	.596**	0.012	1			
22. SvD	-.026	.010	.002	.007	.044	-.004	.007	.068	.014	.357**	.148**	.460**	1		
23. Pvs	-.018	.008	.023	.030	.003	-.021	-.005	.016	-.008	.507**	.101*	.429**	.242**	1	
24. BDE	.178**	.303**	.305**	.236**	.388**	.271**	.258**	.307**	.266**	0.060	.078	.031	.039	-.040	1

*p<.05, **p<.01.

Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre BDE toplam puanları, YEBÖ-A'nın Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($r = .37, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($r = .38, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($r = .27, p < .01$), Kuralcı – Kalıplayıcı ($r = .22, p < .01$), Kapalı – Duygularını Bastıran ($r = .22, p < .01$), Cezalandırıcı ($r = .30, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($r = .34, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($r = .28, p < .01$), ve Sömürücü – İstismar Edici ($r = .32, p < .01$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanları ile; YEBÖ-B'nin Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($r = .31, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($r = .39, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($r = .30, p < .01$), Kuralcı – Kalıplayıcı ($r = .18, p < .01$), Kapalı – Duygularını Bastıran ($r = .27, p < .01$), Cezalandırıcı ($r = .31, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($r = .27, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($r = .26, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($r = .24, p < .01$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanları ile pozitif yönde ve zayıf düzeyde anlamlı olarak ilişkili bulunmuştur. Öte yandan, BED toplam puanı ile BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk, Güven ve Bağışlama, Dostluk ve Paylaşım, Saygı ve Doğruluk ile Paylaşım ve Sevgi alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p > .05$).

BİDE'nin Disiplin ve Sorumluluk alt boyut puanları ile Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanları arasında ($r = .09, p < .05$); BİDE'nin Güven ve Bağışlama alt boyut puanları ile Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($r = .12, p < .05$) ve Kuralcı-Kalıplayıcı ($r = .11, p < .05$) Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Benzer şekilde, BİDE'nin Güven ve Bağışlama alt boyut puanları ile Babaya Dair Algılanan Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($r = .11, p < .05$) ve Kuralcı Kalıplayıcı ($r = .10, p < .05$) Ebeveynlik Tutumları alt boyut puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öte yandan, BİDE'nin Dürüstlük ve Paylaşım alt boyut puanları ile Babaya Dair Algılanan Kuralcı – Kalıplayıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.11, p < .05$).

3.4. Depresyon Düzeyi ile Anne ve Babaya Dair Algılanan Ebeveynlik Tutumları

Katılımcıların depresyon düzeyleri, BDE'den aldıkları puanlar baz alınarak düşük (16 ve altı) ve yüksek (17 ve üstü) düzey depresyon olarak sınıflandırılmıştır (Hisli, 1989). YEBÖ-A ve YEBÖ-B alt boyut puanlarının Depresyon Düzeyi değişkenine göre farklılığını test etmek amacıyla Bağımsız Gruplar t-testi Analizi uygulanmıştır. YEBÖ-A ve YEBÖ-B alt boyut puanlarının depresyon düzeyine göre ortalama ve standart sapma değerleri ile bu depresyon düzeyine göre karşılaştırılmaları Tablo 14'de sunulmuştur.

Tablo 14. YEBÖ-A ve YEBÖ-B Alt Boyutlarının Depresyon Düzeyine Göre Ortalama ve Standart Sapma Değerleri ile t-test Analizi Sonuçları

Ölçek	Depresyon Düzeyi		t	df	p
	Yüksek	Düşük			
	(n = 251) Ort. ± SS	(n = 265) Ort. ± SS			
YEBÖ - Anne					
Kuralcı/Kalıplayıcı	22.33±8.20	19.88±7.11	3.625	495.018	.000**
Küçümseyici/Kusur Bulucu	22.87±8.92	19.00±8.21	5.129	514	.000**
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	31.67±10.82	25.58±10.07	6.615	514	.000**
Sömürücü/İstismar Edici	9.51±3.51	7.77±3.40	5.721	514	.000**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.24±.19	1.12±.16	7.509	487.687	.000**
Koşullu/Başarı Odaklı	9.09±4.00	6.89±3.32	6.775	486.716	.000**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.08±4.72	9.89±3.66	5.871	470.953	.000**
Cezalandırıcı	11.71±4.46	9.66±3.63	5.707	482.185	.000**
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran	15.76±5.07	13.40±4.79	5.434	514	.000**
YEBÖ - Baba					
Kuralcı/Kalıplayıcı	20.77±6.70	19.03±6.04	3.112	514	.002**
Küçümseyici/Kusur Bulucu	28.64±9.77	23.22±10.27	6.137	514	.000**
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	33.57±11.10	28.32±10.98	5.401	514	.000**
Sömürücü/İstismar Edici	10.62±4.17	8.86±3.98	4.965	514	.000**
Aşırı Koruyucu/Evhamlı	1.28±.20	1.15±.18	7.936	514	.000**
Koşullu/Başarı Odaklı	9.02±3.85	7.22±3.47	5.587	514	.000**
Aşırı İzin Verici/Sınırsız	12.97±5.22	10.92±4.37	4.825	488.062	.000**
Cezalandırıcı	13.71±5.22	11.10±4.53	6.034	495.024	.000**
Değişime Kapalı/Duygularını					
Bastıran	16.33±5.69	13.65±5.22	5.582	514	.000**

Ort.± SS: Ortalama± Standart Sapma, ** p < .01, *p < .05

Analiz sonuçları incelendiğinde, YEBÖ-A'nın Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($F(1, 515) = 43.76, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($t(514) = 6.62, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($t(514) = 5.13, p < .01$), Kuralcı – Kalıplayıcı ($t(495.018) = 3.63, p < .01$), Değişime Kapalı – Duygularını Bastıran ($t(514) = 5.43, p < .01$), Cezalandırıcı ($t(482.185) = 5.71, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($t(486.716) = 6.78, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($t(470.953) = 5.87, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($t(514) = 5.72, p < .01$) Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının depresyon

düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Ayrıntılı olarak, depresyon seviyesi yüksek olan katılımcıların Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız ve Sömürücü – İstismar Edici Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının, depresyon seviyesi düşük olan katılımcılara kıyasla anlamlı olarak daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 14.).

Analiz sonuçlarına göre, YEBÖ-B'nin Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ($t(514) = 5.40, p < .01$), Aşırı Koruyucu – Evhamlı ($t(514) = 7.94, p < .01$), Küçümseyici – Kusur Bulucu ($t(514) = 6.14, p < .01$), Kuralcı – Kalıplayıcı ($F(514) = 3.11, p < .01$), Değişime Kapalı – Duygularını Bastıran ($t(514) = 5.58, p < .01$), Cezalandırıcı ($t(495.024) = 6.03, p < .01$), Koşullu – Başarı Odaklı ($t(514) = 5.59, p < .01$), Aşırı İzin Verici – Sınırsız ($t(488.062) = 4.83, p < .01$) ve Sömürücü – İstismar Edici ($t(514) = 4.97, p < .01$) Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının depresyon düzeyine göre anlamlı bir farklılık gösterdiği gözlemlenmiştir. Ayrıntılı olarak, depresyon seviyesi yüksek olan katılımcıların Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Aşırı Koruyucu – Evhamlı, Küçümseyici – Kusur Bulucu, Kuralcı – Kalıplayıcı, Kapalı – Duygularını Bastıran, Cezalandırıcı, Koşullu – Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici – Sınırsız Ve Sömürücü – İstismar Edici Baba Ebeveynlik Puanlarının, depresyon seviyesi düşük olan katılımcıların baba ebeveynlik tutumları puanlarına kıyasla daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir (Tablo 14.).

3.5. Anneye ve Babaya dair Algılanan Ebeveynlik Tutumlarının ile Bireysel Değerleri Yordama Gücüne dair Analiz Sonuçları

Bu bölümde, korelasyon analizleri sonucunda BİDE'nin alt boyut puanları ile anlamlı olarak ilişkili olduğu anlaşılan YEBÖ-A ve YEBÖ-B alt boyutlarından hangilerinin BİDE alt boyutlarını yordadığını tespit etmek amacıyla yapılan çoklu doğrusal regresyon analizlerine yer verilecektir.

3.5.1. Disiplin ve Sorumluluk

Uygulanan Korelasyon Analizi sonucunda, Anneye dair algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının Disiplin ve Sorumluluk alt boyut puanları ile ilişkili olduğu görülmüştür. Anneye dair algılanan

duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik puanının, disiplin ve sorumluluk alt ölçek puanlarını yordama gücü Tablo 15’den incelenebilir.

Tablo 15. Disiplin ve Sorumluluk Alt Boyut Puanlarını Yordayan YEBÖ-A Alt Boyutlarına Dair Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Standart				
	B	Hata	β	t	p
Sabit	66.002	.943		69.957	.000
YEBÖ-A					
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	.063	.031	.090	2.052	.041
R = .090, R² = .008, Düzenlenmiş R² = .006, F(1, 514) = 4.211, p = .041					

Uygulanan Doğrusal Regresyon Analizi sonuçlarına göre, anneye dair algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik puanları, disiplin ve sorumluluk puanlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır ($F(1, 514) = 4.21, p < .05$). Tablo 15’den ayrıntılı olarak incelenebileceği üzere, anneye dair algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik puanları, disiplin ve sorumluluk puanlarındaki varyansın %1’ini açıklamaktadır ($R^2 = .01$).

3.5.2. Güven ve Bağışlama

Uygulanan Korelasyon Analizi sonucunda, Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ve Kuralcı - Kalıplayıcı Ebeveynlik Tutumu ile Babaya Dair Algılanan Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Kuralcı - Kalıplayıcı alt boyut puanlarının, Güven ve Bağışlama alt boyut puanları ile anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Belirlenen YEBÖ-A ve YEBÖ-B alt boyutlarının, Güven ve Bağışlama puanlarını yordama gücü Tablo 16’dan incelenebilir.

Tablo 16. Güven ve Bağışlama Alt Boyut Puanlarını Yordayan YEBÖ-A ve YEBÖ-B Alt Boyutlarına Dair Çok Yönlü Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Standart				
	B	Hata	β	t	p
Sabit	36.854	.792		46.537	.000
YEBÖ - A					
Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı	.030	.024	.067	1.258	.209
Kuralcı-Kalıplayıcı	.031	.040	.049	.787	.432
YEBÖ-B					
Aşırı Koruyucu-Evhamlı	.027	.026	.053	1.060	.289
Kuralcı-Kalıplayıcı	.022	.047	.028	.461	.645
R = .149, R² = .022, Düzenlenmiş R² = .015, F(4, 511) = 2.811, p = .022					

Uygulanan Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi sonuçları incelendiğinde, yordayıcı değişkenlerin Güven ve Bağışlama alt boyut puanlarını pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı ve Güven ve Bağışlama alt boyut puanlarındaki %2'lik varyansın yordayıcı değişkenler olan Anneye Dair Algılanan Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı ve Kuralcı - Kalıplayıcı Ebeveynlik Tutumları ile Babaya Dair Algılanan Aşırı Koruyucu – Evhamlı ve Kuralcı – Kalıplayıcı Ebeveynlik Tutumu puanları tarafından açıklandığı ortaya konulmuştur ($R^2 = .01$, $F(4, 511) = 2.87$, $p < .05$).

3.5.3. Dürüstlük ve Paylaşım

Uygulanan korelasyon analizi sonucunda, algılanan ebeveynlik tutumlarından yalnızca Babaya Dair Algılanan Kuralcı-Kalıplayıcı Ebeveynlik Tutumu alt boyut puanlarının Dürüstlük Ve Paylaşım alt boyut puanları anlamlı olarak ilişkili olduğu görülmüştür. Babaya Dair Algılanan Kuralcı-Kalıplayıcı Ebeveynlik alt boyut puanlarının, Dürüstlük ve Paylaşım alt boyut puanlarını yordama gücü Tablo 17'den incelenebilir.

Tablo 17. Dürüstlük ve Paylaşım Alt Boyut Puanlarını Yordayan YEBÖ-B Alt Boyutlarına Dair Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	Standart				
	B	Hata	β	t	p
Sabit	37.115	.626		59.246	.000
YEBÖ-B					
Kuralcı-Kalıplayıcı	-.075	.030	-.110	-2.508	.012

R = .110. R² = .012. Düzenlenmiş R² = .010. F(1, 514) = 6.289. p = .012

Uygulanan çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçlarına göre, babaya dair algılanan kuralcı-kalıplayıcı ebeveynlik puanları, dürüstlük ve paylaşım puanlarını negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır ($F(1, 514) = 6.29, p < .05$). Tablo 17'den ayrıntılı olarak incelenebileceği üzere, babaya dair algılanan kuralcı-kalıplayıcı ebeveynlik puanları, dürüstlük ve paylaşım puanlarındaki varyansın %1'ini açıklamaktadır ($R^2 = .01$).

BÖLÜM 4: TARTIŞMA

Algılanan ebeveynlik tutumları, bireysel değerler ve depresyon arasındaki ilişkiyi ve bu değişkenlerin bireylerin sosyodemografik ve klinik özelliklerine göre farklılaşp farklılaşmadığını inceleyen güncel araştırma, ebeveynlik tutumlarının bireysel değerler ve depresyon düzeyi ile ilişkili olduğunu ancak, bireysel değerler ile depresyon düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığını göstermiştir. Bununla birlikte, algılanan ebeveynlik tutumlarının bireylerin sosyodemografik özelliklerinden olan ilişki durumu, eğitim düzeyi, anne ve baba eğitim düzeyleri ve gelir düzeyine göre; klinik özelliklerinden olan travmatik olay geçmişi ve psikolojik destek geçmişi göre farklılaştığı görülmüştür. Algılanan ebeveynlik tutumları birçok sosyodemografik ve klinik özelliğe göre farklılaşırken, bireysel değerler yalnızca aylık gelir düzeyine ve psikolojik destek geçmişi göre farklılaşmıştır. Güncel araştırmada aralarında anlamlı bir ilişki bulunan değişkenlere ilişkin yapılan ileri incelemeler sonucunda, anneye dair algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tutumunun bireysel değerlerin “disiplin ve sorumluluk” ve “güven ve bağışlama” boyutlarını; babaya dair algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik tutumlarının ise “güven ve bağışlama” ve “dürüstlük ve paylaşım” boyutlarını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür.

Algılanan ebeveynlik tutumlarından bazıları cinsiyete göre farklılaşmakta, kadınlar erkeklere kıyasla annelerini daha fazla kuralcı/kalıplayıcı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, koşullu/başarı odaklı ve aşırı izin verici/sınırsız olarak algılamaktadır. Bu durumun sebeplerinden birinin, aynı cinsiyette olunan ebeveynle (anne-kız ilişkisi) daha fazla paylaşımda bulunulması sonucunda ebeveynin bireyin üzerindeki kontrolünün de artması olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, birçok kültürde olduğu gibi Türk kültüründe de birtakım toplumsal cinsiyet normları bulunmaktadır. Türk kültüründe kız çocuklarının daha sevecen, sakin, uyumlu ve sosyal ilişkileri sürdürmede başarılı olmaları beklenirken erkek çocuklardan çevresi üzerinde hakimiyet kurmaları, güçlü olmaları ve ailelerini finansal açıdan desteklemeleri beklenmektedir (Karakitapoğlu-Aygün ve İmamoğlu, 2002). Geçmiş bir araştırma, annelerin kız çocukları için vurguladığı en önemli özelliğin kişilerarası yakınlıkken, bu özellik erkek çocukları için özerklik olduğunu göstermiştir (Leaper ve Friedman, 2007). Toplumsal cinsiyet rollerinin ortaya çıkardığı bu farklılığın kadınların üzerinde yarattığı baskı sebebiyle, kadınların annelerini daha fazla koşullu/başarı odaklı, kuralcı/kalıplayıcı ve sömürücü/istismar edici olarak algılıyor olabilecekleri düşünülmektedir. Bununla

birlikte, kadınların annelerini daha fazla duygusal bakımdan yoksun bırakıcı algılaması kadınların erkeklere kıyasla halihazırda daha fazla duygusal yakınlık bekliyor olmasından kaynaklanabilmektedir. Erkeklere kıyasla kadınlar tarafından daha fazla algılanan bir diğer anne ebeveynlik tutumu aşırı izin/verici sınırsız olarak bulunmuştur. Literatür için yeni olan bu bulgu, bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin etkisi altında kaldığını, erkeklerin daha serbest ve özgür olmayı normal karşılarken kadınların kendilerine yönelik bu tarz tutumları aşırı izin verici/sınırsız olarak algılamasıyla ilişkili olduğunu düşündürmektedir. Babaya yönelik algılanan ebeveynlik tutumlarından yalnızca sömürücü/istismar edici ebeveynlik tutumunun cinsiyetlere göre farklılaştığı, erkeklerin kadınlara kıyasla bu ebeveynlik tutumunu daha fazla algıladıkları görülmektedir. Bu durumun yine toplumsal cinsiyet rollerinin bir çıktısı olduğu, babaların oğullarından kendilerine maddi ve manevi destek sağlamasını beklemesi, dışarıdaki işlerde kendisine yardımcı olmasını talep etmesi gibi sebeplerle ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Geçmiş bir araştırma erkeklerin babalarını daha fazla koşullu/başarı odaklı algıladığını göstermiş, bu bulgu Türk toplumunda erkeklerden beklentinin daha fazla olması sonucunda bu durumun ortaya çıktığı şeklinde yorumlanmıştır (Çolakoğlu, 2012). Depresyon düzeyindeki cinsiyet farklılıkları incelendiğinde, kadınların depresyon düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Geçmiş araştırmalara bakıldığında da kadınların depresyon düzeyinin erkeklerden daha yüksek olduğu görülmekte (Cyranowski, ve diğerleri., 2000; Kessler, 2003), bazı araştırmacılar depresyon düzeyindeki bu farkın kadınların olumsuz duygu ve düşüncelerini ifade etmeye daha açık olduğu için depresif semptomları daha çok bildirdiği şeklinde yorumlarken (Brody, 1985) bazı araştırmacılar kadınların erken çocukluk döneminden itibaren cinsel istismar gibi travmatik deneyimlere erkeklerden daha fazla maruz kaldıklarını, bu nedenle depresyona karşı daha savunmasız olduklarını ileri sürmektedir (Rodgers, 1994). Anneye yönelik algılanan olumsuz ebeveynlik tutumlarının birçok boyutu kadınlar tarafından daha fazla bildirilirken, erkeklerin daha fazla bildirdiği tek bir baba ebeveynlik tutumunun (sömürücü/istismar edici) olması bu görüşleri destekler niteliktedir. Kadınların çocukluk döneminde kendileriyle aynı cinsiyetten ebeveynleri olan annelerini rol-model alması ve annelerinin ebeveynlik tutumlarını çoğunlukla olumsuz olarak değerlendirdikleri düşünüldüğünde daha fazla depresif semptoma sahip olmaları beklendik bir bulgudur.

Bireylerin ilişki durumu ile algılanan ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki incelendiğinde, algılanan anne ebeveyn tutumlarından aşırı koruyucu/evhamlı, kuralcı/kalıplayıcı ve koşullu/başarı odaklı ebeveynlik tutumlarının, baba ebeveynlik tutumlarından ise duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, kuralcı/kalıplayıcı, cezalandırıcı ve aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik tutumlarının ilişki durumuna göre değiştiği görülmektedir. Evli bireyler annelerini evli olmayan bireylere kıyasla daha az koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı ve kuralcı/kalıplayıcı olarak değerlendirmektedir. Bu evli bireylerin bekar bireylere kıyasla ebeveynlerinden bağımsız bir yaşam sürüyor olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Türk toplumunda birçok farklı ebeveynlik tutumu görülmekle birlikte, yapılan araştırmalar toplumumuzda ataerkil yapının ve otoriter/baskıcı, zorlayıcı çocuk yetiştirme tutumlarının daha fazla görüldüğünü, itaatkâr olan davranışlar ödüllendirirken bağımsız olmaya yönelik davranışların cezalandırıldığını göstermektedir (Fişek, 1993; Akyıl, 2000). Türk aile sisteminde en yaygın olarak görülen durumlardan biri ise aile büyüklerine karşı itaatkâr davranılmasına ilişkin baskıdır (Güngör, 2008). Bekar bireyler tarafından daha fazla algılanan olumsuz ebeveyn tutumlarının evli bireyler için sürdürülebilirliğini kaybetmiş olması muhtemeldir. Bekar bireylerin evli bireylere kıyasla ebeveynlerini daha koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı ve kuralcı/kalıplayıcı olarak değerlendirmelerinin nedeninin, evli bireylerin kendi ailelerini kurmuş olmaları ve bu nedenle ebeveynlerinin kendileri üzerindeki kontrolünün ve müdahalesinin devam ediyor olmasıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, bekar bireyler babalarını evli bireylere kıyasla daha fazla aşırı izin verici/sınırsız ve cezalandırıcı olarak algılamaktadır. Bekar bireylerin babalarını daha fazla cezalandırıcı olarak algılıyor olmasının yine ebeveynin bekar birey üzerindeki müdahalesinin devam etmesiyle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Öte yandan, bekar bireylerin babalarını daha fazla aşırı izin verici/sınırsız algılıyor olması şaşırtıcı bir bulgudur. Çolakoğlu (2012) tarafından yapılan geçmiş bir araştırma benzer bir bulgu vermiş, bekar bireylerin babalarını hem daha fazla başarı odaklı hem de daha fazla aşırı izin verici olarak algıladıkları görülmüştür. Bu çelişkili bulgu, evli bireylerin ebeveynleriyle olan ilişkilerinin daha düzenli ve tutarlı bir şekilde sürdürülmesiyle ilişkilendirilmiştir. Benzer şekilde, güncel araştırmada babaya yönelik olan hem cezalandırıcı hem de aşırı izin verici/ sınırsız ebeveynlik tutumlarının bekar bireyler tarafından daha fazla algılanması beklenmedik bir bulgudur. Tüm bunlara ek olarak, evli bireylerin depresyon düzeyinin bekar ve partneri olan bireylere göre daha

düşük olduğu görülmektedir. Literatüre bakıldığında benzer bulgular olduğu, evli bireylerin depresyon düzeylerinin boşanmış, bekar, bekar ve partneri olan bireylere kıyasla daha düşük olduğu (Kessler ve Essex, 1982; Scrainci ve diğerleri., 2002) görülmektedir. Evli bireylerin depresyon düzeylerinin bekar bireylere kıyasla daha düşük olmasının, evli bireylerin hayatlarındaki belirsizliğin azalmış olması hem olumlu duygularını paylaşarak arttırabilecekleri hem de olumsuz duygularıyla baş etmelerine yardımcı olacak eşlerinin her zaman ulaşabilir olması gibi sebeplerle ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Bireylerin depresyon düzeyleri eğitim düzeylerine göre farklılaşmış, ön lisans mezunu bireylerin depresyon düzeyi lisans ve lisansüstü mezunu bireylerden daha yüksek bulunmuştur. Geçmiş araştırmalara bakıldığında, eğitim düzeyi arttıkça depresif semptomların azaldığını görülmektedir (Bjelland ve diğerleri., 2008; Bracke, 2000). Eğitim düzeyinin artmasının bireylerin stresle başa çıkmada daha işlevsel yöntemler kullanması, sosyal çevrelerinin daha geniş olması, sosyoekonomik düzeylerinin artmasından kaynaklanan yaşam kalitesinin yükselmesi gibi avantajlar sağladığı, bu nedenle eğitimin depresyon üzerinde koruyucu bir faktör olarak rol oynadığı düşünülmektedir. Bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumları eğitim düzeylerine göre de farklılık göstermektedir. Güncel araştırmada, eğitim düzeyi daha yüksek olan bireylerin annelere yönelik algıladıkları cezalandırıcı ve aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumlarının, babaya yönelik algıladıkları küçümseyici/kusur bulucu, aşırı koruyucu/evhamlı ve cezalandırıcı ebeveynlik tutumlarının azaldığı görülmüştür. Küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumuna yönelik algının, eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin kendi ayakları üzerinde durabilme yetilerinin artması, öz farkındalıklarının gelişmesi ve bu nedenle ebeveynlerinin kendilerine yönelik görüşlerini daha az önemsemesi şeklinde yorumlanabilmektedir. Benzer bir durum cezalandırıcı ve aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik tutumları için de söz konusu olmakta, daha yüksek eğitim düzeyine sahip olmanın getirdiği bağımsızlık sayesinde ebeveynlerin bireylerin yaşamına olan kontrolü azalabilmektedir. Eğitim düzeyi arttıkça ekonomik özgürlüğün ve kendi başına karar alma becerilerinin arttığı bilinmekle birlikte, bireyin tutum, düşünce ve davranışların aşırı kontrolünü içeren ebeveyn tutumlarından olan cezalandırıcı ve aşırı koruyucu tutum daha yüksek eğitilmiş bireylerde sürdürülebilirliğini kaybettiği düşünülmektedir. Geçmiş bir araştırma daha yüksek eğitim düzeyine sahip olan bireylerin annelerini daha az aşırı koruyucu/evhamlı olarak algıladıklarını göstermiştir (Çolakoğlu,

2012). Bireylerin eğitim düzeyi arttıkça cezalandırıcı, aşırı koruyucu, küçümseyici tutumların azalmasının bir diğer sebebinin ise daha eğitimle bireylerin ebeveynlerinin de daha eğitilmiş olduğu, eğitim düzeyi yüksek bireylerin ise çocuk yetiştirmede işlevsel olmayan bu tutumlardan daha çok kaçınıyor olduğu düşünülmektedir. Anne ve baba eğitim düzeyi ile algılanan ebeveynlik tutumları arasındaki ilişki bu görüşü destekler niteliktedir. Anne eğitim düzeyi yükseldikçe anneye yönelik algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ve cezalandırıcı ebeveynlik tutumlarının, benzer şekilde baba eğitim düzeyi yükseldikçe babaya yönelik algılanan aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, küçümseyici/ kusur bulucu ebeveynlik tutumlarının azaldığı görülmüştür. Geçmiş araştırmalar, eğitim düzeyi arttıkça bireylerin çocuk yetiştirmede kullandığı aşırı koruyucu/evhamlı, baskıcı ve otoriter tutumlarının azaldığını ve daha demokratik tutumları tercih ettiklerini göstermektedir (Korkmazlar, 1980; Mızrakçı, 1994). Eğitim düzeyi ile ebeveynlik tutumları arasındaki bu ilişki, daha yüksek eğitilmiş kişilerin çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda daha fazla bilgi sahibi olması ile ilişkilendirilmektedir. Bu doğrultuda yapılan geçmiş bir araştırma, üniversite mezunu bireylerin çocuk gelişimine ilişkin bilgilerinin ölçüldüğü sorulara lise mezunu ve ortaokulu mezunu bireylere göre daha fazla doğru yanıt verdiklerini göstermiştir (Mızrakçı, 1994). Güncel araştırma bulguları da geçmiş araştırmaların bulgularını destekler nitelikte olduğu görülmekte, bu durumun ortaya çıkmasındaki en önemli faktörün eğitimin, bireylerin farkındalığını arttırarak işlevsel olmayan birtakım ebeveyn tutumlarını azaltması olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte, algılanan ebeveynlik tutumlarının yalnızca ilgili ebeveynin eğitim düzeyiyle ilişkili olmadığı, algılanan anne ebeveynlik tutumu ile babanın eğitim düzeyi, algılanan baba ebeveynlik tutumunun ise anne eğitim düzeyiyle ilişkili olduğu görülmüştür. Anne eğitim düzeyi arttıkça babaya yönelik algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ve küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumu azalırken, babaya yönelik algılanan cezalandırıcı ebeveynlik tutumu artmaktadır. Baba eğitim düzeyinin annenin ebeveynlik tutumu ile ilişkisi incelendiğinde, babası üniversite olan bireylerin annelerine yönelik algıladıkları cezalandırıcı ebeveynlik tutumunun babası lise mezunu bireylere göre daha az olduğu görülmektedir. Bu ilişkilerin, eğitilmiş bireylerin kendileriyle benzer eğitim düzeyine sahip bireylerle evlenmeyi tercih etmesi ve dolayısıyla ebeveynlerin benzer bir ebeveynlik tutumuna sahip olmaları ile ilişkilendirilebilmektedir. Öte yandan, annenin eğitim düzeyi arttıkça babaya yönelik algılanan cezalandırıcı ebeveynlik tutumunun da artması beklenmedik bir bulgudur. Bu

durumun sebebinin kültürel özellikler olabileceği, Türk toplumunda cezalandırıcı konumunda olan kişinin çoğunlukla baba olması (Kağıtçıbaşı, 1970) ve ebeveynlerin eğitim düzeyi yükseldikçe bu durumun daha fazla gün yüzüne çıkabileceği düşünülmektedir. Güncel araştırmada, daha düşük eğitim düzeyine sahip olan ebeveynlere yönelik algılanan cezalandırıcı tutumların her iki ebeveynde de ortaya çıktığı görülmektedir. Bununla birlikte annesinin eğitim düzeyi yüksek olan bireylerin babasının da eğitim düzeyinin yüksek olacağı düşüncesinden yola çıkılarak, bireyler tarafından bu iki ebeveyn birbiriyle kıyaslandığında baba anneye kıyasla daha çok cezalandırıcı olarak algılanıyor olabilir. Bunun sebebinin de Türk toplumundaki baba figürünün otorite konumunda olması ve ebeveynlerin düşük eğitim düzeyine sahip olduğu koşulda her iki ebeveyn de cezalandırıcı tutuma daha fazla yönelebileceği için bu durum açıkça ortaya çıkmazken, eğitim düzeyi yükseldikçe babanın cezalandırıcı tutumunun daha çok ortaya çıkması olabileceği düşünülmektedir.

Bireylerin gelir durumu ile algılanan ebeveynlik tutumlarının arasındaki ilişkide, babaya yönelik aşırı koruyucu/evhamlı, küçümseyici/kusur bulucu ve cezalandırıcı ebeveynlik tutumlarında farklılık görülmüştür. Bu farklılığın ise en yüksek gelire sahip olan (5000 TL ve üzeri) ve en düşük gelire sahip olan (1500 TL ve altı) bireyler arasında ortaya çıkmış olması, yüksek gelire sahip olan bireylerin bağımsızlıklarına daha düşkün olmasından, düşük gelirli bireylerin ise ekonomik özgürlükleri daha kısıtlı olduğu için kendilerini daha az bağımsız hissetmesinden kaynaklandığı, yüksek gelirli bireylerin babalarının tutumlarını daha aşırı koruyucu/evhamlı algılama eğiliminde olduğunu düşündürmektedir. Bireylerin gelir düzeyine göre farklılaşan bir başka değişken ise bireysel değerlerin alt boyutlarından biri olan dürüstlük ve paylaşımdır. Dürüstlük ve paylaşım değeri orta gelirli bireylerde düşük gelirli bireylere göre daha fazlayken, yüksek gelirli bireyler için herhangi bir farklılaşma olmadığı görülmektedir. Gelir durumuna göre dürüstlük ve paylaşım değerinin farklılaşıyor olması literatürde de bulunmayan beklenmedik bir bulgudur.

Bireylerin travmatik olay geçmişi, psikolojik destek alma durumu gibi klinik özellikleri incelendiğinde, anneye yönelik algılanan bütün ebeveynlik tutumlarının ve babaya yönelik algılanan ebeveynlik tutumlarından kuralcı/kalıplı tutum hariç tüm ebeveynlik tutumlarının travmatik olay geçmişiyle ilişkili olduğu görülmektedir. Travmatik bir yaşantısı olduğunu bildiren kişiler, travmatik bir yaşantısı olmayan kişilere kıyasla annelerini daha fazla duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı koruyucu/evhamlı,

küçümseyici/kusur bulucu, kuralcı/kalıplıyıcı, kapalı/duygularını bastıran, cezalandırıcı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız ve sömürücü/istismar edici olarak algılanmaktadır. Babaya yönelik algılanan ebeveynlik tutumlarında ise kuralcı/kalıplıyıcı ebeveynlik tutumu hariç diğer tüm ebeveynlik tutumları travmatik olay geçmişi olan kişiler tarafından daha fazla rapor edilmiştir. Bu bulgular, bireyin ebeveynleriyle kurduğu ilişkinin sağlıklı olmamasının ve olumsuz ebeveyn tutumlarının travmaya yol açtığını ileri süren görüşleri destekler niteliktedir (Bowlby, 1973; Harris ve Curtain, 2002; Haugh, Miceli ve DeLorme, 2016; Lumley ve Harkness, 2007; McGinn ve diğerleri, 2005; Young, 2009). Güncel araştırmaya paralel bir şekilde, ebeveynlik tutumları ile duygudurum bozuklukları arasındaki ilişkiyi inceleyen geçmiş araştırmalar, otoriter, baskıcı ve küçük düşürücü ebeveynlik tutumlarının depresif semptomları arttırdığını (Parker, 1981; Schatzmann, 2009), olumsuz ebeveynlik tutumlarının bireyleri travmatik olaylara ve duygudurum bozukluklarına karşı daha savunmasız hale getirdiğini (Valiente ve diğerleri, 2015) göstermiştir. Bununla birlikte, güncel araştırmada babaya yönelik algılanan ebeveynlik tutumlarından biri olan kuralcı/kalıplıyıcı ebeveynlik tutumunun travmatik yaşantılardan etkilenmemiş olması oldukça önemli bir bulgudur. Travmatik yaşantısı olan ve olmayan bireylerin babalarını aynı derecede kuralcı/kalıplıyıcı olarak değerlendiriyor olmalarının kültürel özelliklerle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Öncesinde de değinildiği gibi, Türk toplumunda babanın otorite konumunda olması oldukça kabul gören, hatta aile içi ilişkiler için norm haline gelmiş bir durumdur (Kağıtçıbaşı, 1970). Bu doğrultuda, babanın kuralcı/kalıplıyıcı bir ebeveynlik tutumuna sahip olmasının bireyler tarafından normal karşılandığı, bu nedenle babanın bu ebeveynlik tutumunun travmatik yaşantıyla ilişkili olmadığı düşünülmektedir. Bununla birlikte, algılanan ebeveynlik tutumlarının hem anne hem baba boyutunun geçmişte psikolojik destek alma durumuna göre farklılaştığı, geçmişte psikolojik destek alan bireylerin geçmişte psikolojik destek almayan bireylere kıyasla güncel araştırmadaki tüm ebeveynlik tutumlarını daha fazla rapor ettikleri görülmektedir. Travmatik olay geçmişi ile ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiye paralel olan bu durum, yalnızca babaya yönelik kuralcı/kalıplıyıcı ebeveynlik tutumu açısından farklılık göstermiştir. Travmatik olay geçmişi, kuralcı/kalıplıyıcı baba ebeveynlik tutumu hariç tüm baba ebeveynlik tutumlarıyla ilişkilirken, geçmişte psikolojik destek alma durumunda kuralcı/kalıplıyıcı baba ebeveynlik tutumu de etkisini göstermektedir. Bu bulgu, babanın kuralcı/kalıplıyıcı ebeveynlik tutumunun normal karşılandığı görüşüne ters düşüyor gibi görünmekle

birlikte, akıllara babanın bu tutumunun travmatik bir olaya yol açmasa dahi bireylerin yaşamını olumsuz etkilemiş olduğu ve psikolojik destek alma ihtiyacını ortaya çıkardığı düşüncesini getirmektedir. Bir başka deyişle, babalarının ebeveynlik tutumunu kuralcı/kalıplı olarak algılayan bireyler, babanın böyle bir ebeveynlik tutumu benimsemesinin normal olduğunu düşünüyor fakat yine de bu tutumun sebep olduğu olumsuz duygularla baş etmekte zorlanıyor ve psikolojik desteğe daha fazla ihtiyaç duyuyor olabilirler.

Bireylerin psikolojik destek alma geçmişi ile ilişkili bulunan bir diğer değişken bireysel değerlerin alt boyutlarından biri olan saygı ve doğruluk olmuştur. Geçmişte psikolojik destek alan bireylerin saygı ve doğruluk değeri geçmişte psikolojik destek almayan bireylere göre daha düşüktür. Diğerlerine saygı duymayı ve onlara güvenmeyi, dürüst bir şekilde kendini ifade etmenin iyi ve işe yarar bir şey olduğunu düşünmeyi içeren bu değer, psikolojik destek alma ihtiyacı olan bireylerde daha düşük olarak bulunmasının kişilerarası çatışmaların ortaya çıkardığı yaşantılardan kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Diğerleriyle yakın ilişkiler kurduklarında, diğerlerine güvendiklerinde ve dürüst davrandıklarında örselenmiş olan bireylerin saygı ve doğruluk değerleri azalmış, bu olumsuz yaşantılardan dolayı psikolojik destek ihtiyaçları ortaya çıkmış olabilir. Geçmişte psikolojik destek alma sebebi bilinmediği için bu bulgu detaylı bir şekilde yorumlanamamakla birlikte, uyum ve geleneksellik değerlerinin (Schwartz, 1992) daha düşük depresif duygudurum, daha yüksek iyi olma hali ve yaşam kalitesi ile ilişkili olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur (Jarden, 2010; Sagiv ve Schwartz, 2000). Bireysel değerler ve iyi olma hali arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmacılar, bazı değerlerin iyi olma halini olumlu yönde etkilediğini ileri sürmüş ve bu değerleri *sağlıklı değerler* olarak adlandırmıştır. Özerklik, bağımsızlık, sorumluluk, kişilerarası ilişkiler, öz-farkındalık, olgunluk gibi değerler sağlıklı değerler olarak sınıflandırılırken, uydumculuk, geleneksellik, güvenlik ve güç gibi değerler sağlıksız değerler olarak sınıflandırılmaktadır (Jensen ve Bergin, 1988; Strupp, 1980). Değerle sağlıklı ve sağlıklı olmayan şeklinde değerlendirilirken, kişinin öz farkındalığına, kendine ve çevresine olan faydalarına vurgu yapılmış, bu durumları içermeyen değerler sağlıksız olarak sınıflandırılmıştır. Bununla birlikte araştırmacılar, iyi olma hali yüksek olan bireylerin hazcılık, uyarılma, özyönelim gibi kendi yaşamını daha iyi hale getiren değerlerle daha çok ilgilenirken, diğer kişilerin güvenliğini ve rahatlığını sağlamak için kendi

isteklerinden feragat etmeye ilişkin uyduculuk, geleneksellik gibi değerlerle daha az ilgilendiklerini ileri sürmüştür (Jarden, 2010).

Algılanan ebeveynlik tutumları ile depresyon arasındaki ilişki incelendiğinde hem anneye yönelik hem babaya yönelik algılanan tüm ebeveynlik tutumlarının depresyon düzeyiyle pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Bir başka deyişle, depresyon düzeyi yüksek olan bireyler depresyon düzeyi düşük olan bireylere kıyasla annelerini ve babalarını daha fazla küçümseyici/kusur bulucu, cezalandırıcı, aşırı koruyucu/evhamlı, kuralcı/kalıplayıcı, kapalı/duygularını bastıran, koşullu/başarı odaklı, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, aşırı izin verici/sınırsız ve sömürücü/istismar edici algılamaktadır. Geçmiş araştırmalar da benzer bulgular rapor etmiş, sömürücü/istismar edici ebeveynlik tutumunun yüksek depresyon düzeyiyle ilişkili olduğunu (McGinn ve diğerleri, 2005), otoriter tutumla (Miller ve diğerleri, 1993), küçümseyici/kusur bulucu, kuralcı/kalıplayıcı, aşırı koruyucu/evhamlı ve kötümser/endişeli ebeveyn tutumlarıyla (Soygüt, Çakır ve Karaosmanoğlu, 2008) yetiştirilmiş bireylerin depresyon düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Güncel araştırmada incelenen tüm ebeveynlik tutumları demokratik olmayan/olumsuz ebeveynlik tutumu olarak değerlendirilebilmektedir. Yaşamın erken dönemlerinde maruz kalınan demokratik ve demokratik olmayan ebeveynlik tutumlarının bireyin yetişkinlik dönemindeki tüm ilişkilerini, sosyal becerilerini, kendine ve diğerlerine yönelik inançlarını etkilediğini ve psikopatolojilerle ilişkili olduğunu ileri süren şema yaklaşımı (Young, 2009) güncel araştırma bulguları tarafından bir kez daha desteklenmiştir. Hem anneye yönelik hem babaya yönelik algılanan ebeveynlik tutumları ile depresyon düzeyi arasında zayıf da olsa anlamlı bir ilişki olması ve depresyon düzeyi yüksek olan bireylerin tüm ebeveynlik tutumlarını daha fazla rapor etmesi sonucunda, depresif semptomların kaynağını belirlemeye yönelik girişimlerde bireyin ebeveynleriyle kurduğu ilişkiyi, ebeveynlerinin kendilerine yaklaşımını nasıl değerlendirdiklerini belirlemenin oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

Algılanan ebeveynlik tutumları ile bireysel değerler arasındaki ilişkiye bakıldığında, disiplin ve sorumluluk, güven ve bağışlama ve dürüstlük ve paylaşım değerlerinin algılanan ebeveynlik tutumlarıyla ilişkili olduğu görülmektedir. Anneye yönelik algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tutumu bireylerin disiplin ve sorumluluk değerini pozitif bir şekilde yordamaktadır. Literatür için yeni olan bu bulgu, anneleri tarafından yeterince ilgi, sevgi ve şefkat görmemiş, duygusal

ihtiyaçları karşılanmamış bireylerin bu yaşantıların olumsuz etkilerinden dolayı disiplin ve sorumluluk değerine daha çok önem atfettiği şeklinde yorumlanmaktadır. Bir başka deyişle, annesini duygusal bakımdan yoksun bırakıcı olarak algılayan bireylerin, duygusal ihtiyaçların karşılanmasının annenin bir sorumluluğu olduğunu ve bu sorumluluğun yerine getirilmemiş olmasının kendi yaşamlarına olumsuz bir şekilde etki ettiği düşüncesiyle, disiplin ve sorumluluk değerine daha fazla bağlılık gösterdikleri düşünülmektedir. Bununla birlikte, annelerini duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve kuralcı/kalıplı olarak algılayan, babalarını aşırı koruyucu/evhamlı ve kuralcı/kalıplı olarak algılayan bireylerin güven ve bağışlama değeri daha yüksektir. Ortaya çıkan bu pozitif yönlü ilişkinin disiplin ve sorumluluk değeri ile benzer bir mekanizmaya sahip olduğu, anneleri tarafından duygusal ihtiyaçları karşılanmamış, babaları tarafından aşırı koruyucu bir tutuma maruz kalmış ve hem annelerini hem babalarını kuralcı/kalıplı olarak algılayan bireylerin geçmiş yaşantılarının olumsuz etkilerini ortadan kaldırabilmek için güven ve bağışlama değerine daha fazla önem atfetmiş olabilecekleri düşünülmektedir. Örneğin, anneleri tarafından sevgi, şefkat ve ilgi ihtiyaçları karşılanmamış bireyler güvensiz bağlanmış olabilir ve bu nedenle kendi yaşamlarında diğerlerine güvenmenin ve herkesin hata yapacağını düşünerek davranmanın önemli olduğunun bilincinde davranmaya daha fazla özen gösteriyor olabilirler. Benzer şekilde, babalarını aşırı koruyucu/evhamlı olarak algılayan bireylerin özerkliklerini kazanmada zorluk yaşamış olabilecekleri, babaları aşırı koruyucu olduğu için bir hata yaptıklarında babanın kontrolünün daha fazla artması ve bu nedenle bağışlanmamaktan korkmaları gibi sebeplerle güven ve bağışlama değerine daha fazla bağlılık gösteriyor olabilirler. Güven ve bağışlama değeri ile ilişkili olan hem anneye yönelik hem babaya yönelik algılanan ebeveynlik tutumlarında kendini gösteren kuralcı/kalıplı ebeveynlik tutumu, çocuğun bağımsızlığına ket vuran, aşırı psikolojik kontrolü içeren ve uyulan kurallara uyulmadığı durumda sevgiyi geri çekme, utandırma gibi davranışlarla sonuçlanan bir ebeveynlik tutumudur. Bu durumun, kuralcı/kalıplı ebeveynlik tutumuyla yetiştirilmiş bireylerin, geçmişte karşılanmamış olan güven ve bağışlanma ihtiyaçlarının bir çıktısı olduğu, bu bireylerin kendi yaşamlarında diğerlerine güvenmeyi ve yapılan hataları bağışlamayı daha fazla önemli gördükleri düşünülmektedir. Öte yandan, güven ve bağışlama değeri ile ilgili bulguların, bu değer için tutarlılık katsayısının düşük olduğu ($\alpha = .35$) bilgisi göz önünde bulundurularak yorumlandığı unutulmamalıdır.

Algılanan ebeveynlik tutumunun anlamlı bir şekilde yordadığı bir diğer bireysel değer dürüstlük ve paylaşımdır. Babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıplayıcı ebeveynlik tutumu arttıkça dürüstlük ve paylaşım değeri azalmaktadır. Geçmiş araştırmalar, demokratik olmayan ebeveyn tutumlarının bireysel değerlerin içselleştirmesine engel olduğunu, bir değere ilişkin tutumların ve davranışların sonuçlarına yönelik bilgilendirme yapılmadığı zaman çocukların bu değeri içselleştirmede ve değere uygun davranmada zorluk yaşadıklarını göstermektedir (Niemiec ve diğerleri, 2000; Schonpflug, 2001). Babasını kuralcı/kalıplayıcı olarak algılayan bireylerin ebeveynlerinin, özellikle babalarının, istenilen davranışların nedenini açıklamamış olması, yalnızca o davranışın yapılmasını talep etmesi ve çocuğa bu konuda rehberlik etmemesi gibi sebeplerle dürüst olmanın ve paylaşımda bulunmanın önemini içselleştirmede problem yaşadıkları düşünülmektedir. Bu bireylerin dürüstlük ve paylaşım değerinin düşük olmasının bir diğer sebebi ise kuralcı/kalıplayıcı baba tutumunun, bireyin istenmeyen davranışları yapması durumunda bu davranışların kabul görmeyeceğini, dürüst olmanın fayda getirmediğini düşünmesi ve bu nedenle paylaşımdan kaçınması olabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Güncel araştırma, algılanan ebeveynlik tutumlarının hem bireylerin depresyon düzeyi ile hem de bireysel değerleri ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Bununla birlikte, bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumları eğitim düzeyine, ilişki durumuna, aylık gelir düzeyine, travmatik olay geçmişine ve psikolojik destek alma düzeyine göre farklılaşmaktadır. Anneye ve babaya yönelik algılanan aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı ve kuralcı/kalıplı, cezalandırıcı, küçümseyici/kusur bulucu ebeveynlik tutumlarının bireylerin kendi eğitim düzeylerinden ve anne babalarının eğitim düzeylerinden etkilendiği görülmektedir. Babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıplı ebeveynlik tutumu hariç tüm anne ve baba ebeveynlik tutumları bireylerin travmatik bir yaşantısının olup olmama durumuna göre değişiklik göstermiş, travmatik yaşantısı olduğunu bildiren bireyler mevcut ebeveynlik tutumlarına dair ölçümlerden daha yüksek puan almıştır. Benzer şekilde, geçmişte psikolojik destek almış ve depresyon düzeyi yüksek olan bireyler, geçmişte psikolojik destek almamış bireylere kıyasla algılanan tüm ebeveynlik tutumlarını daha fazla rapor etmiştir. Anneye yönelik algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik tutumunun bireysel değerlerden biri olan disiplin ve sorumluluk değerini pozitif yönde; babaya yönelik algılanan kuralcı/kalıplı ebeveynlik tutumunun dürüstlük ve paylaşım değerini negatif yönde anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Güncel araştırma bulguları hipotezleri büyük ölçüde destekler nitelikte olmakla birlikte, bireysel değerlerin depresyon düzeyine göre farklılaşacağına yönelik hipotez araştırma bulguları tarafından doğrulanmamıştır. Bireysel değerler ile depresyon arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmaların sınırlı olması nedeniyle yapılan güncel araştırmada da benzer bir bulgu ortaya çıkmış, depresyon düzeyi bireysel değerler ile ilişkili bulunmamıştır. Güncel araştırmadaki katılımcıların eğitim düzeyinin yüksek (en az ön lisans seviyesi) olmasının, depresyon düzeyinin bireysel değerlere üzerindeki olumsuz etkisinin ortadan kalkmasını sağladığı, yüksek eğitimin bir nevi koruyucu faktör olarak işlev görmüş olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, eğitim düzeyinin daha heterojen olduğu bir örnekleme depresyonun bireysel değerlerle olan ilişkisini inceleyen gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır. Bununla birlikte, güncel araştırmanın birtakım sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, güncel araştırmada yalnızca demokratik olmayan/olumsuz algılanan ebeveynlik tutumları ölçülebildiği için demokratik ebeveyn tutumları ile bireysel değerler arasındaki ilişkiyi inceleme fırsatı bulunamamıştır. Demokratik ve demokratik olmayan ebeveynlik tutumlarının bireysel değerlerle arasındaki ilişkiyi ve bu ilişkide depresyon düzeyinin bir etkisinin olup olmadığını inceleyen gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır. Araştırmanın temel değişkenlerinden biri

olan depresyon düzeyinin klinik olmayan örnekleme ölçülmüş olması araştırmanın bir diğer sınırlılığıdır. Depresyon düzeyi ile bireysel değerler ve algılanan ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkiye yönelik daha geçerli bulgular elde edilebilmesi için araştırma bulgularının klinik örnekleme tekrar edildiği gelecek çalışmalara ihtiyaç vardır. Güncel araştırmanın sınırlılıklarından bir diğeri ise bireysel değerleri ölçmede kullanılan Bireysel Değerler Envanterinin (BİDE) alt boyutlarının iç tutarlığının düşük olmasıdır. Bireysel değerlere yönelik alınan ölçümlerinin güvenilirliğinin düşük olması araştırma bulgularının doğru yorumlanabilmesi açısından problem teşkil etmektedir. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise verilerin çevrimiçi bir platformda internet üzerinden toplanmış olmasıdır. Katılımcılarla yüz yüze görüşülmemiş olmanın araştırma bulgularının güvenilirliği üzerinde olumsuz bir etki yaratmış olabileceği düşünülmektedir. COVID-19 pandemisi nedeniyle internet üzerinden toplanan verilere ilişkin bulguların yüz yüze bir şekilde tekrar edildiği gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır. Araştırmanın bir diğer sınırlılığı ise araştırma verilerinin bireylerin depresyon düzeylerine ve bireysel değerlerine olumsuz yönde etki edebileceği düşünülen pandemi sürecinde toplanmış olmasıdır. Yaşamın her alanını olumsuz yönde etkileyen pandemi sebebiyle bireylerin depresyon düzeyi artmış ve bireysel değerlere atfettikleri önemin azalmış olabileceği düşünülmektedir. Güncel araştırma bulguları yorumlanırken bu olağanüstü durumun olası etkilerinin göz önünde bulundurulması oldukça önemlidir. Güncel araştırmanın bahsedilen sınırlılıkları nedeniyle, daha heterojen bir eğitim düzeyine sahip örnekleme ve yüz yüze olacak şekilde yapılacak gelecek araştırmalara ihtiyaç vardır.

Depresyon düzeyi ile algılanan olumsuz ebeveynlik tutumları arasındaki pozitif ilişkiye yönelik güncel araştırma bulguları ebeveyn tutumlarının psikopatolojilerle ilişkili olabileceğini göstermiş, klinik değerlendirmede bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumlarına yönelik bilgi alınmasının önemini göstermiştir. Duygudurum bozuklukları üzerine çalışan psikologların, bireylerin algıladığı ebeveynlik tutumlarının ve bu ebeveynlik tutumlarının bireylerde ortaya çıkardığı işlevsel olmayan, çarpıtılmış düşünce ve tutumları değerlendirmesinin, bireye özgü bir terapötik yaklaşım geliştirmede faydalı olacağı düşünülmektedir. Benzer şekilde, şema terapi yöntemi kullanan klinisyenlerin bireylerin algıladıkları ebeveynlik tutumlarını değerlendirmesinin, şemaların açığa çıkması ve şema iyileşmesi sağlanması süreçlerini olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ALLPORT, G. W., & VERNON, P. E. (1931). *Study of values: A scale for measuring the dominant interests in personality*. Boston: Houghton Mifflin.
- AMERICAN PSYCHIATRIC ASSOCIATION. *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders (DSM-5), Fifth edition*. 2013.
- ASAN, T., EKŞİ, F., DOĞAN, A. ve EKŞİ, H. (2008). Bireysel Değerler Envanteri' nin dilsel eşdeğerlik, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 27, 15-38.
- AKYIL, Y. (2000). "Perceived Parental Child-Rearing Practices and Social Anxiety In Turkish Adolescents," Bogaziçi University, Institute of Social Sciences, Master of Arts In Clinical Psychology, Bogaziçi Üniversitesi Kütüphanesi.
- BAUMRIND, D. (1971). Current patterns of parental authority. *Developmental Psychology*, 4(1, Pt. 2), 1-103.
- BAUMRIND, D. (1968). Effects of authoritarian parental control on child behavior. *Child Development*, 37, 887-907.
- BAUMRIND, D. (1978). Parental disciplinary patterns and social competence in children. *Youth and Society*, 9, 238-276.
- BECK, A. T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. International Universities Press.
- BLATT, S. J. (2004). *Experiences of depression: Theoretical, clinical, and research perspectives*. Washington, DC, US: American Psychological Association. <http://dx.doi.org/10.1037/10749-000>
- BOWLBY, J. (1973). *Attachment and loss. Vol. 2: Separation: anxiety and anger*. New York, NY: Basic Books.
- BRAITHWAITE, V. A., & SCOTT, W. A. (1991). Values. In J. P. Robinson, P. R. Shaver, & L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (pp. 661-753). San Diego: Academic Press.
- BRANCHI, I. (2011). The double-edged sword of neural plasticity: Increasing serotonin Levels leads to both greater vulnerability to depression and improved capacity to recover. *Psychoneuroendocrinology*, 36(3), 339-351.
- BRODY, L. R. (1985). Gender differences in emotional development: A review of theories and research. *Journal of Personality*, 53(2), 102-149. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1985.tb00361.x>.
- CASPI, A., HARIRI, A.R., HOLMES, A., UHER, R., & MOFFITT, T.E. (2010). Genetic sensitivity to the environment: the case of the serotonin transporter gene and its implications for studying complex diseases and traits. *The American Journal of Psychiatry*, 167(5), 509-27. doi:10.1176/appi.ajp.2010.09101452.

- CUMMINGS, E. M., & CICCETTI, D. (1990). *Toward a transactional model of relations between attachment and depression*. In M. T. Greenberg, D. Cicchetti, & E. M. Cummings (Eds.), *The John D. and Catherine T. MacArthur Foundation series on mental health and development. Attachment in the preschool years: Theory, research, and intervention* (p. 339–372). University of Chicago Press.
- ÇALIŞKUR, A. (2010). *Psikolojide değerler ve gençlik*. İstanbul: Papatya.
- ÇOLAKOĞLU, E. T. (2012). Genç yetişkinlerde erken dönem uyumsuz şemalar, algılanan ebeveynlik stilleri ve kişilerarası ilişkiler Self- concept, early maladaptive schemas, perceived parenting styles and interpersonal relations in young adults. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- CYRANOWSKI, J. M., FRANK, E., YOUNG, E., & SHEAR, M. K. (2000). Adolescent Onset of the Gender Difference in Lifetime Rates of Major Depression. *Archives of General Psychiatry*, *57*(1), 21. doi:10.1001/archpsyc.57.1.21
- DAHL, R.E., BIRMAHER, B., WILLIAMSON, D.E., Dorn, L., PEREL, J., KAUFMAN, J., BRENT, D.A., ... RYAN, N.D. (2000). Low growth hormone response to growth hormone releasing hormone in child depression. *Biological Psychiatry*, *48*(10), 981-988. doi:10.1016/S0006-3223(00)00932-X
- DEAN, J., & KESHAVAN, M. (2017). The neurobiology of depression: An integrative view. *Asian Journal of Psychiatry*, *27*, 101-111.
- ENGLAND, M. J., & SIM, L. J. (Eds.). (2009). *Depression in parents, parenting, and children: Opportunities to improve identification, treatment, and prevention*. The National Academies Press.
- FERSTER, C. B. (1966). Animal behavior and mental illness. *Psychological Record*, *16*, 345-356.
- FİŞEK, G. (1993). *Life in Turkey*, L. L. Adler (Ed.), International handbook on gender roles, Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group.
- GRUSEC, J. E., GOODNOW, J. J., & KUCZYNSKI, L. (2000). New directions in analyses of parenting contributions to children's acquisition of values. *Child Development*, *71*(1), 205–211. <https://doi.org/10.1111/1467-8624.00135>
- GROLNICK, W. S., & RYAN, R. M. (1989). Parent styles associated with children's self-regulation and competence in school. *Journal of Educational Psychology*, *81*, 143-154.
- GÜNGÖR, D. (2008). “The Meaning of Parental Control in Migrant, Sending and Host Communities: Adaptation or Persistence?”. *Applied Psychology: An International Review*, *57*(3).
- HARRIS, A. E., & CURTIN, L. (2002). Parental Perceptions, Early Maladaptive Schemas, and Depressive Symptoms in Young Adults. *Cognitive Therapy and Research*, *26*(3), 405 – 416.

- HALVORSEN, M., WANG, C. E., RICHTER, J., MYRLAND, I., PEDERSEN, S.K., EISEMANN, M. (2009) Early maladaptive schemas, temperament and character traits in clinically depressed and previously depressed subjects. *Clin Psychol Psychother*, 16:394-407.
- HARRIS, A. E., & CURTIN, L. (2002). Parental Perceptions, Early Maladaptive Schemas, and Depressive Symptoms in Young Adults. *Cognitive Therapy and Research*, 26(3), 405 – 416.
- HAUGH, J. A., MICELI, M., & DELORME, J. (2017). Maladaptive parenting, temperament, early maladaptive schemas, and depression: A moderated mediation analysis. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 39(1), 103–116. <https://doi.org/10.1007/s10862-016-9559-5>.
- HAWKE, L. D., PROVENCHER, M. D. (2011) Schema theory and schema therapy in mood and anxiety disorders: a review. *J Cogn Psychother*, 25: 257-276.
- HEFFNER, M., EIFERT, G. H., & PARKER, B. T. (2003). Valued directions: Acceptance and commitment therapy in the treatment of alcohol dependence. *Cognitive and Behavioral Practice*, 1(4), 378-383.
- HİSLİ, N. (1989). Beck Depresyon Envanterinin üniversite öğrencileri için geçerliği, güvenilirliği. *Psikoloji dergisi*, 7(23), 3-13.
- JARDEN, A. J. (2010). Relationships between personal values, and depressed mood and subjective wellbeing. (Dissertation) University of Canterbury (Retrieved from <http://ir.canterbury.ac.nz/handle/10092/5205>).
- JENSEN, J. P., & BERGIN, A. E. (1988). Mental health values of professional therapists: A national interdisciplinary survey. *Professional Psychology: Research and Practice*, 19(3), 290–297. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.19.3.290>.
- KAGITCIBASI, C. (1970). Social norms and authoritarianism: A Turkish-American comparison. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16(3), 444–451. <https://doi.org/10.1037/h0030053>.
- KASSER, T., RYAN, R. M., ZAX, M., & SAMEROFF, A. J. (1995). The relations of maternal and social environments to late adolescents' materialistic and prosocial values. *Developmental Psychology*, 31, 907-914.
- KATON W, SULLIVAN M, WALKER E. (2001). Medical symptoms without identified pathology: relationship to psychiatry disorders, childhood and adult trauma and personality traits. *Ann Intern Med*, 134: 917-925.
- KESSLER, R. C., & ESSEX, M. (1982). Marital status and depression: The importance of coping resources. *Social Forces*, 61(2), 484–507. <https://doi.org/10.2307/2578238>
- KESSLER, R.C., BERGLUND, P., DEMLER, O., JIN, R., KORETZ, D., MERIKANGAS, K.R., RUSH, A.J., WALTERS, E.E., WANG, P.S. (2003). The epidemiology of major depressive disorder: results from the national comorbidity

survey replication (NCS-R). *JAMA* 289 (23), 3095.
<https://doi.org/10.1001/jama.289.23.3095>.

- KNAFO, A., & SCHWARTZ, S. H. (2009). Accounting for parent-child value congruence: theoretical considerations and empirical evidence. In Ute Schnoflug (Ed.) *Cultural Transmission: Psychological, Developmental, Social, and Methodological Aspects*. New York: Cambridge University Press. P. 240-268.
- KORKMAZLAR, Ü. (1980). Relationship Between Parental Child-Rearing Attitudes and Cognitive Styles of 5 to 6 Year-old Turkish Preschoolers, unpublished master thesis, Boğaziçi University.
- KORNSTEIN, S. G., SCHATZBERG, A.F., THASE, M. E., YONKERS, K.A., MCCULLOUGH, J. P., KEITNER, G. I., GELENBERG, A.J., RYAN, C. E., HESS, A. L., ...HARRISON, W. (2000). Gender differences in chronic major and double depression. *Journal of Affective Disorders* 2000, 60:1-11.
- KUŞDİL, M. E. & KAĞITÇIBAŞI, Ç. (2000). Türk öğretmenlerin değer yönelimleri ve Schwartz Değer Kuramı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 45, 59-76.
- LAMBORN, S. D., MOUNTS, N. S., STEINBERG, L., & DORNBUSCH, S. M. (1991). Patterns of competence and adjustment among adolescents from authoritative, authoritarian, indulgent, and neglectful families. *Child Development*, 62, 1049-1065.
- LESTER, D. (1993). Depression, suicidal preoccupation and scores on the Rokeach Value Survey: A correction. *Psychological Reports*, 73, 1202.
- LEWINSOHN, P. M. (1974). *A behavioral approach to depression*. In R. J. Friedman & M. M. Katz (Eds.), *The psychology of depression: Contemporary theory and research*. John Wiley & Sons.
- LEWINSOHN, P. M., ZEISS, A. M., & DUNCAN, E. M. (1989). Probability of relapse after recovery from an episode of depression. *Journal of Abnormal Psychology*, 98(2), 107-116. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.98.2.107>.
- LUMLEY, M. N., & HARKNESS, K. L. (2007). Specificity in the relations among childhood adversity, early maladaptive schemas, and symptom profiles in adolescent depression. *Cognitive Therapy and Research*, 31(5), 639-657. doi:10.1007/s10608-006-9100-3.
- LURIE, W. A. (1937). A study of Spranger's value-types by the method of factor analysis. *The Journal of Social Psychology*, 8, 17-37. <https://doi.org/10.1080/00224545.1937.9919989>.
- MACCOBY, E. E. (2007). *Historical Overview of Socialization Research and Theory*. In J. E. Grusec & P. D. Hastings (Eds.), *Handbook of socialization: Theory and research* (p. 13-41). The Guilford Press.
- MACCOBY, E.E. & MARTIN, J.A. (1983). Socialization in the context of the family: Parent-child interaction. In P.H. Mussen (Series Ed.) & E.M. Hetherington (Vol

Ed.), Handbook of child psychology: Vol. 4, socialization, personality, and social Development (4th ed., P.1- 101). New York: Wiley.

- MARTÍNEZ, I., GARCÍA, J.F., & YUBERO, S. (2007). Parenting styles and adolescents' self-esteem in Brazil. *Psychological Reports, 100*, 731-745.
- MCCLUN, L. A., & MERRELL, K. W. (1998). Relationship of perceived parenting styles, locus of control orientation, and self-concept among junior high age students. *Psychology in the Schools, 35*(4), 381–390. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1520-6807\(199810\)35:4<381::AID-PITS9>3.0.CO;2-S](https://doi.org/10.1002/(SICI)1520-6807(199810)35:4<381::AID-PITS9>3.0.CO;2-S).
- MCGINN, L.K., CUKOR, D., & SANDERSON, W.C. (2005). The relationship between parenting style, cognitive style, and anxiety and depression: does increased early adversity influence symptom severity through the mediating role of cognitive style. *Cognitive Therapy and Research, 29*, 219-242. doi: 10.1007/s10608-005-3166-1.
- MILLER, N. B., COWAN, P. A., COWAN, C. P., HETHERINGTON, E. M., & CLINGEMPEEL, W. G. (1993). Externalizing in preschoolers and early adolescents: A cross-study replication of a family model. *Developmental Psychology, 29*(1), 3 18. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.29.1.3>.
- MIZRAKÇI, Ş. (1994). Annelerin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etki Eden Faktörler: Demografik Özellikleri, Kendi Yetiştiriliş Tarzları, Çocuk Gelişimine İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Çocuğun Mizacına İlişkin Algıları, İzmir, Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1994.
- MURIS, P. (2006). Maladaptive Schemas in Non-Clinical Adolescents: Relations to Perceived Parental Rearing Behaviours, Big Five Personality Factors and Psychopathological Symptoms. *Clinical Psychology and Psychotherap, 13*, 405 – 413.
- NIEMIEC, C.P., LYNCH, M.F., VANSTEENKISTE, M. BERNSTEIN, J., DECI, E.L., & RYAN, R.M. (2006). The antecedents and consequences of autonomous self-regulation for college: A self-determination theory perspective on socialization. *Journal of Adolescence, 29*, 761-775.
- NIQUE, S., FOURNIS, G., EL-HAGE, W., NABHAN-ABOU, N., GARRÉ, J-B, & GOHIER, B. (2014). Transporteur de la sérotonine, troubles anxieux et dépression: revue de la littérature. *European Psychiatry, 29*(8), 544-545.
- OFFORD, D.R., BOYLE, M.H., CAMPBELL, D., GOERING, P., LIN, E., WONG, M., RACINE, Y.A. (1996). One-year prevalence of psychiatric disorder in Ontarians 15 to 64 years of age. *Canadian Journal of Psychiatry, 41*:559-563.
- PARIANTE, C.M. (2017). Why are depressed patients inflamed? A reflection on 20 years of research on depression, glucocorticoid resistance and inflammation. *European Neuropsychopharmacology, 27*, 554-559.

- REINECKE, M. A., & ROGERS, G. M. (2001). Dysfunctional attitudes and attachment style among clinically depressed adults. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 29(2), 129-141. doi:10.1017/S1352465801002016.
- REINECKE, M.A., & SIMONS, A. (2005). Vulnerability to depression among adolescents: Implications for cognitive-behavioral treatment. *Cognitive and Behavioral Practice*, 12, 166-176.
- RODGERS, J. L., ROWE, D. C., & LI, C. (1994). Beyond nature versus nurture: DF analysis of nonshared influences on problem behaviors. *Developmental Psychology*, 30(3), 374–384. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.30.3.374>.
- ROKEACH, M. J. (1968), “A Theory of Organization and Change Within Value Attitude System”, *Journal of Social Issues*, 24, 13- 22.
- ROKEACH, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- ROY, A. (2003). *Factor analysis and initial validation of the personal values inventory*. Unpublished doctorate dissertation, Tennessee State University, USA.
- RYAN, N. D., DAHL, R.E., BIRMAHER, B., WILLIAMSON, D.E., IYENDAR, S., NELSON, B., PUIG-AMTICH, J., & PEREL, J.M. (1994). Stimulatory test of growth hormone secretion in prepuberal major depression: Depressed versus normal children. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 33, 824-833. doi:10.1097/00004583-199407000-00008.
- SAGIV, L., & SCHWARTZ, S. H. (2000). Value priorities and subjective well-being: Direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, 30(2), 177–198. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-0992\(200003/04\)30:2<177::AID-EJSP982>3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-0992(200003/04)30:2<177::AID-EJSP982>3.0.CO;2-Z).
- SCARINCI, I.C., BEECH, B.M., NAUMANN, W., KOVACH, K.W., Pugh, L., FAPOHUNDA, B. (2002). Depression, socioeconomic status, age, and marital status in black women: a national study. *Ethn Dis* 2002, 12:421-428.
- SCHÖNPFLUG, U. (2001). Intergenerational transmission of values: The role of transmission belts. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32, 174-185.
- SCHWARTZ, S. H. (1994a). Are there universal aspects in the content and structure of values? *Journal of Social Issues*, 50, 19-45.
- SCHWARTZ, S. H. (1996), “Value Priorities and Behavior: Applying a Theory of Integrated Value Systems, ed. C. Seligman, J. M. Olson ve M. P. Zanna, *The Psychology of Values: The Ontario Symposium*, 8, 1- 24: Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- SCHWARTZ, S. H., & Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-562.

- SHEFFIELD, A., WALLER, G., EMANUELLI, F., MURRAY, J. & MEYER, C. (2005). Links between parenting and core beliefs: preliminary psychometric validation of the Young parenting inventory. *Cognitive Theory and Research*, 29 (6), 787-802.
- SHUMOW, L., VANDELL, D. L., & POSNER, J. K. (1998). Harsh, firm, and permissive parenting in low-income families: relations to children's academic achievement and behavioral adjustment. *Journal of Family Issues*, 19, 483-507.
- SKINNER, B.F. (1953). *Science and human behavior*. New York: Macmillan Company.
- SOYGÜT, G., KARAOSMANOĞLU, A. & ÇAKIR, Z. (2008). Ebeveynlik Tutumlarının Değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeği'nin Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17 – 30.
- SOYGÜT, G. & ÇAKIR, Z. (2009a). Ebeveynlik Tutumları ile Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkilerde Kişilerarası Şemaların Aracı Rolü: Şema Odaklı Bir Bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 144 – 152.
- SOYGÜT, G., KARAOSMANOĞLU, A. & ÇAKIR, Z. (2009b). Erken Dönem Uyumsuz Şemaların Değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün Psikometrik Özelliklerine İlişkin Bir İnceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 20(1), 75-84.
- SPRANGER, E. (1928). *Types of men. The psychology and ethics of personality*. Niemeyer.
- STEINBERG, L. (2001). We know some things: parent-adolescent relationships in retrospect and prospect. *Journal of Research on Adolescence*, 11, 1-19.
- STRUPP, H. H. (1980). Humanism and psychotherapy: A personal statement of the therapist's essential values. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 17(4), 396-400. <https://doi.org/10.1037/h0085938>.
- VALIENTE, C., ROMERO, N., HERVÁS, G., & ESPINOSA, R. (2014). Evaluative beliefs as mediators of the relationship between parental bonding and symptoms of paranoia and depression. *Psychiatry Research*, 215(1), 75–81. doi: 10.1016/j.psychres.2013.10.014.
- YOUNG, J., KLOSKO, J. S. & WEISHAAR, M. E. (2009). *Şema Terapi*. İstanbul: Litera Yayıncılık.

EKLER

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1. Yaş

2. Cinsiyet: () Kadın () Erkek

3. Öğrenim Düzeyiniz: () Ön lisans () Lisans () Yüksek Lisans veya Üstü

4. İlişki Durumunuz: () Bekar, hiç evlenmemiş () Bekar, evlenip boşanmış () Evli
() Partnerim var beraber yaşıyoruz () Partnerim var beraber
yaşamıyoruz

5. Anne ve Baba sağ mı: () Anne ve baba sağ () Anne sağ baba vefat etmiş
() Baba sağ anne vefat etmiş () Anne ve baba vefat etmiş

6. Annenizin Eğitim Düzeyi: () Hiç Okumadı () İlkokul Mezunu () Lise Mezunu
() Üniversite Mezunu

7. Babanızın Eğitim Düzeyi: () Hiç Okumadı () İlkokul Mezunu () Lise Mezunu
() Üniversite Mezunu

8. Ortalama Aylık Geliriniz: () 0-1500 TL () 1500-3000 TL () 3000-5000 TL
() 5000 TL üstü

EK 2: YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ (YEBÖ)

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

- 1 - Tamamı ile yanlış
- 2 - Çoğunlukla yanlış
- 3 - Uyan tarafı daha fazla
- 4 - Orta derecede doğru
- 5 - Çoğunlukla doğru
- 6 - Ona tamamı ile uyuyor

Anne Baba

1. ___ ___ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ___ ___ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ___ ___ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ___ ___ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ___ ___ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ___ ___ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ___ ___ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ___ ___ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ___ ___ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ___ ___ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ___ ___ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ___ ___ Beni kendi amaçları için kullandı.
13. ___ ___ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14. ___ ___ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15. ___ ___ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ___ ___ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ___ ___ Beni aşırı korurdu.
18. ___ ___ Kendi kararlarım veya yargılarıma güvenememe neden oldu
19. ___ ___ İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.
20. ___ ___ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ___ ___ Beni çok eleştirirdi.
22. ___ ___ Bana kendimi sevmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.
23. ___ ___ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ___ ___ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ___ ___ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ___ ___ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ___ ___ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ___ ___ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ___ ___ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ___ ___ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.

31. ____ ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.
35. ____ ____ Hep mutsuzdu ; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.

Anne Baba

37. ____ ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.
38. ____ ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.
39. ____ ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.
40. ____ ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.
41. ____ ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.
44. ____ ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.
45. ____ ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.
46. ____ ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.
48. ____ ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.

54. ____ ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissederdim.
56. ____ ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.
58. ____ ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.
60. ____ ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.
64. ____ ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.
65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.
66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ ____ Sosyal statü ve görünüme önem verirdi.
70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.
71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.
72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

EK 3: BİREYSEL DEĞERLER ENVANTERİ (BİDE)

Aşağıdaki cümlelerin her birine ne derece katıldığınızı, yanındaki kutucuklarda yer alan rakamlardan yalnızca birinin üstüne (X) işareti koyarak gösteriniz.

	1	2	3	4	5	
	Kesinlikle katılmıyorum					Kesinlikle katılıyorum
1						1 2 3 4 5
2						1 2 3 4 5
3						1 2 3 4 5
4						1 2 3 4 5
5						1 2 3 4 5
6						1 2 3 4 5
7						1 2 3 4 5
8						1 2 3 4 5
9						1 2 3 4 5
10						1 2 3 4 5
11						1 2 3 4 5
12						1 2 3 4 5
13						1 2 3 4 5
14						1 2 3 4 5
15						1 2 3 4 5
16						1 2 3 4 5
17						1 2 3 4 5
18						1 2 3 4 5
19						1 2 3 4 5
20						1 2 3 4 5
21						1 2 3 4 5
22						1 2 3 4 5
23						1 2 3 4 5
24						1 2 3 4 5

25	İnanđım bir değer vardır.	1	2	3	4	5
26	Bence özür dilemek zayıflık işaretidir.	1	2	3	4	5
27	Geçmiş deneyimlerimden dolayı konuşmayacağım insanlar vardır	1	2	3	4	5
28	Adanmış bir çalışanım.	1	2	3	4	5
29	Kin tutarım.	1	2	3	4	5
30	Biriyle paylaşımında bulununca kendimi iyi hissederim.	1	2	3	4	5
31	Dürüstlüğün işe yaradığını düşünürüm.	1	2	3	4	5
32	İnsanlar bana güvenir.	1	2	3	4	5
33	Hedeflerim vardır.	1	2	3	4	5
34	“Özür dilerim” demek benim için kolaydır.	1	2	3	4	5
35	Kendimi tümüyle iyi hissetmemde paylaşmanın yeri büyüktür.	1	2	3	4	5
36	Hata yapan insanları affedebilirim.	1	2	3	4	5
37	Kendimi dürüst biri olarak görürüm.	1	2	3	4	5
38	İnsanların itimat ettiği biriyimdir.	1	2	3	4	5
39	Diğer insanlara güvenmek konusunda şüpheciyimdir.	1	2	3	4	5
40	Güvenilir biriyim.	1	2	3	4	5
41	Ulaşmaya çalıştığım amaçlarım var.	1	2	3	4	5
42	“Affedebilir ve unutabilirim.”	1	2	3	4	5
43	Nitelikli bir çalışma ortamına kendimi adamaktayım.	1	2	3	4	5
44	Kendimi sadık bir kişi olarak tanımlarım.	1	2	3	4	5
45	Sözüm senedir.	1	2	3	4	5
46	İşverenimin başarılı olduğunu görmeye kendimi adadım.	1	2	3	4	5
47	Sonuçları ne olursa olsun doğrulardan yanayım.	1	2	3	4	5

EK 4: BECK DEPRESYON EVANTERİ (BDE)

Aşağıda gruplar halinde bazı cümleler ve önünde sayılar yazılıdır. Her gruptaki cümleleri dikkatle okuyunuz.

BUGÜN DAHİL, GEÇEN HAFTA İÇİNDE kendinizi nasıl hissettiğinizi en iyi anlatan cümleyi seçin ve yanındaki KUTUCUĞU işaretleyin. Seçiminizi yapmadan önce gruptaki cümlelerin hepsini dikkatle okuyunuz ve yalnızca bir maddeyi işaretleyin.

- (0) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissetmiyorum.
 - (1) Kendimi üzüntülü ve sıkıntılı hissediyorum.
 - (2) Hep üzüntülü ve sıkıntılıyım. Bundan kurtulamıyorum.
 - (3) O kadar üzüntülü ve sıkıntılıyım ki artık dayanamıyorum.
-
- (0) Gelecek hakkında umutsuz ve karamsar değilim.
 - (1) Gelecek hakkında karamsarım.
 - (2) Gelecekte beklediğim hiçbir şey yok.
 - (3) Geleceğim hakkında umutsuzum ve sanki hiçbir şey düzelmeyecekmiş gibi geliyor.
-
- (0) Kendimi başarısız bir insan olarak görmüyorum.
 - (1) Çevremdeki birçok kişiden daha çok başarısızlıklarım olmuş gibi hissediyorum.
 - (2) Geçmişime baktığımda başarısızlıklarla dolu olduğunu görüyorum.
 - (3) Kendimi tümüyle başarısız bir kişi olarak görüyorum.
-
- (0) Birçok şeyden eskisi kadar zevk alıyorum.
 - (1) Eskiden olduğu gibi her şeyden hoşlanmıyorum.
 - (2) Artık hiçbir şey bana tam anlamıyla zevk vermiyor.
 - (3) Her şeyden sıkılıyorum.
-
- (0) Kendimi herhangi bir şekilde suçlu hissetmiyorum.
 - (1) Kendimi zaman zaman suçlu hissediyorum.
 - (2) Çoğu zaman kendimi suçlu hissediyorum.
 - (3) Kendimi her zaman suçlu hissediyorum.
-
- (0) Kendimden memnunum.
 - (1) Kendi kendimden pek memnun değilim.
 - (2) Kendime çok kızıyorum.
 - (3) Kendimden nefret ediyorum.
-
- (0) Başkalarından daha kötü olduğumu sanmıyorum.
 - (1) Zayıf yanlarım veya hatalarım için kendi kendimi eleştiririm.
 - (2) Hatalarımdan dolayı her zaman kendimi kabahatli bulurum.
 - (3) Her aksilik karşısında kendimi kabahatli bulurum.
-
- (0) Kendimi öldürmek gibi düşüncelerim yok.
 - (1) Zaman zaman kendimi öldürmeyi düşündüğüm oluyor, fakat yapmıyorum.
 - (2) Kendimi öldürmek isterdim.

- (3) Fırsatını bulsam kendimi öldürürüm.
- (0) Her zamankinden fazla içimden ağlamak gelmiyor.
(1) Zaman zaman içimden ağlamak geliyor.
(2) Çoğu zaman ağlıyorum.
(3) Eskiden ağlayabilirdim şimdi istesem de ağlayamıyorum.
- (0) Şimdi her zaman olduğumdan sinirli değilim.
(1) Eskisine kıyasla daha kolay kızıyorum.
(2) Şimdi hep sinirliyim.
(3) Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor.
- (0) Şimdi her zaman olduğumdan sinirli değilim.
(1) Eskisine kıyasla daha kolay kızıyorum.
(2) Şimdi hep sinirliyim.
(3) Bir zamanlar beni sinirlendiren şeyler şimdi hiç sinirlendirmiyor.
- (0) Başkaları ile görüşmek, konuşmak isteğimi kaybetmedim.
(1) Başkaları ile eskisinden daha az konuşmak, görüşmek istiyorum.
(2) Başkaları ile konuşma ve görüşme isteğimi kaybettim.
(3) Hiç kimseyle görüşüp, konuşmak istemiyorum.
- (0) Eskiden olduğu kadar kolay karar verebiliyorum.
(1) Eskiden olduğu kadar kolay karar veremiyorum.
(2) Karar verirken eskisine kıyasla çok güçlük çekiyorum.
(3) Artık hiç karar veremiyorum.
- (0) Aynada kendime baktığımda bir değişiklik görmüyorum.
(1) Daha yaşlanmışım ve çirkinleşmişim gibi geliyor.
(2) Görünüşümün çok değiştiğini ve daha çirkinleştiğimi hissediyorum.
(3) Kendimi çok çirkin buluyorum.
- (0) Eskisi kadar iyi çalışabiliyorum.
(1) Bir şeyler yapmak için gayret göstermek gerekiyor.
(2) Herhangi bir şeyi yapabilmek için kendimi çok zorlamama gerekiyor.
(3) Hiçbir şey yapamıyorum.
- (0) Her zamanki gibi iyi uyuyabiliyorum.
(1) Eskiden olduğu gibi iyi uyuyamıyorum.
(2) Her zamankinden bir-iki saat daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.
(3) Her zamankinden çok daha erken uyanıyorum ve tekrar uyuyamıyorum.
- (0) Her zamankinden daha çabuk yorulmuyorum.
(1) Her zamankinden daha çabuk yoruluyorum.
(2) Yaptığım hemen herşey beni yoruyor.
(3) Kendimi hiçbir şey yapamayacak kadar yorgun hissediyorum.
- (0) İştahım her zamanki gibi
(1) İştahım eskisi kadar iyi değil

- (2) İştahım çok azaldı.
 - (3) Artık hiç iştahım yok.

 - (0) Son zamanlarda kilo vermedim.
 - (1) İki kilodan fazla kilo verdim.
 - (2) Dört kilodan fazla kilo verdim.
 - (3) Altı kilodan fazla kilo verdim.

 - (0) Sağlığım beni fazla endişelendirmiyor.
 - (1) Ağrı, sancı, mide bozukluğu veya kabızlık gibi rahatsızlıklar beni endişelendiriyor.
 - (2) Sağlığım beni endişelendirdiği için başka şeyler düşünmek zorlaşıyor.
 - (3) Sağlığım hakkında o kadar endişeliyim ki, başka hiçbir şey düşünmüyorum.

 - (0) Son zamanlarda cinsel konulara olan ilgimde bir değişme farketmedim.
 - (1) Cinsel konularda eskisinden daha az ilgiliyim.
 - (2) Cinsel konularda şimdi çok daha az ilgiliyim.
 - (3) Cinsel konulara olan ilgimi tamamen kaybettim.

 - (0) Bana cezalandırılmışım gibi gelmiyor.
 - (1) Cezalandırılabilceğimi seziyorum.
 - (2) Cezalandırılmayı bekliyorum.
 - (3) Cezalandırıldığımı hissediyorum.
-

ÖZGEÇMİŞ

Burak TUT; Psikoloji lisansını Haziran 2017'de İstanbul Aydın Üniversitesi'nde tamamladı. Lisans hayatı devam ederken çeşitli kamu ve özel kurumlarda stajyerlik yaptı ve bazı çalışmalara gönüllü olarak katıldı. Halen özel bir klinikte psikoterapi seanslarını sürdürmeye devam etmektedir.